

**ČESKÉ VYSOKÉ
UČENÍ TECHNICKÉ
V PRAZE**

**FAKULTA
STAVEBNÍ**

Bakalářská práce:

**VYHODNOCENÍ POTENCIÁLNĚ
KOMPOVANÝCH KRAJIN
PARDUBICKÉHO KRAJE**

Autor práce:

JAKUB HRUBÝ

Vedoucí práce:

prof. Ing. arch. ThLic. JIŘÍ KUPKA, Ph.D.

2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení: HRUBÝ Jméno: Jakub Osobní číslo: 488280
 Zadávající katedra: 11127 urbanismu a územního plánování
 Studijní program: Stavební inženýrství
 Studijní obor: Inženýrství životního prostředí

II. ÚDAJE K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI

Název bakalářské práce: Vyhodnocení potenciálně komponovaných krajín Pardubického kraje
 Název bakalářské práce anglicky: Evaluation of Potentially Designed Landscapes of the Pardubice region

Pokyny pro vypracování:

Komponovaná kulturní krajina a kulturní krajina jako taková je fenoménem, který v současné době vyvolává stále větší pozornost odborné i laické veřejnosti jako významná hodnota a součást našeho a světového kulturního dědictví. Informace o komponovaných krajínách v ČR jsou ale neúplné, neexistuje soupis ani těch potvrzených, natož potenciálních. Některé z našich komponovaných krajín jsou sice chráněné jako krajinné památkové zóny. Komponovaných krajín je však významně více. V rámci projektu IGA ZF MENDELU byla vytvořena databáze potenciálních komponovaných krajín na základě II. a III. vojenského mapování (2016). Vycházela ze signifikantních znaků krajinných kompozic nacházejících se na těchto archivních mapách. Cílem bakalářské práce je ověřit skutečný stav a dochovanost takto identifikovaných krajín na území Pardubického kraje, zdokumentovat je a zhodnotit spolehlivost uvedené databáze, která nevycházela z terénních průzkumů, nýbrž z vytípaných parametrů zachycených na archivních mapách (<https://www.zamek-veltrusy.cz/cs/dalsi-sluzby-v-zameckem-arealu/Potencialni-krajinne-kompozice>). Analyzované lokality budou představeny textovou i grafickou formou. Diskuze se zaměří na zhodnocení spolehlivosti uvedené databáze a její praktické využitelnosti v ÚP.

Seznam doporučené literatury:

FLEKALOVÁ, M. et al. *Komponované krajiny*. Brno: Mendelova univerzita, 2011. ISBN 978-80-7375-538-2.
 kol. *Metodika identifikace komponovaných krajín*. Brno: Mendelova univerzita, 2014. ISBN 978-80-7375-997-1.
 KUPKA, J. *Krajiny kulturní a historické*. Praha: ČVUT, 2010. ISBN 978-80-01-04653-1.
 ŠTRÉBLOVÁ HRONOVSKÁ, K. - KUPKA, J. (eds.). *Ochrana kulturní krajiny – hledání cílů, možností a pravidel*. Praha: ČVUT, 2013. ISBN 978-80-01-05391-1.
 Materiály dostupné na: www.kpz-naki.cz/, www.hikk-naki.cz/, www.krajinyraz.cz, www.uzemi.eu

Jméno vedoucího bakalářské práce: prof. Ing. arch. ThLic. Jiří Kupka, Ph.D.

Datum zadání bakalářské práce: 17.2.2020 Termín odevzdání bakalářské práce: 17.5.2020
Údaj uveďte v souladu s datem v časovém plánu příslušného ak. roku

Podpis vedoucího práce

Podpis vedoucího katedry

III. PŘEVZETÍ ZADÁNÍ

Beru na vědomí, že jsem povinen vypracovat bakalářskou práci samostatně, bez cizí pomoci, s výjimkou poskytnutých konzultací. Seznam použité literatury, jiných pramenů a jmen konzultantů je nutné uvést v bakalářské práci a při citování postupovat v souladu s metodickou příručkou ČVUT „Jak psát vysokoškolské závěrečné práce“ a metodickým pokynem ČVUT „O dodržování etických principů při přípravě vysokoškolských závěrečných prací“.

Datum převzetí zadání

Podpis studenta(ky)

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce. Veškerá odborná literatura a zdroje informací, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury na konci práce.

V _____ dne _____

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych chtěl poděkovat své rodině, která mě během psaní práce plně podporovala a vyšla mi vstříc v krizovém období pandemie. Dále bych chtěl poděkovat vedoucímu práce, Jiřímu Kupkovi, který mě k tomuto tématu přivedl, nadchl mě pro něj a během výzkumu a tvorby práce mi poskytoval cenné rady. Závěrem bych chtěl poděkovat Veronice Filipi za estetické konzultace a textové korektury.

OBSAH

1 ÚVOD	5	Moravská Třebová	35
2 CÍLE PRÁCE	5	Nasavrky	37
3 REŠERŠE	6	Pardubice	38
3.1 KRAJINA	6	Předhradí	40
3.2 KULTURNÍ KRAJINA	6	Rybník - Damník	41
3.2.1 HISTORIE KULTURNÍ KRAJINY V ČECHÁCH	6	Slatiňany	43
3.2.2 ROZLIŠENÍ KULTURNÍCH KRAJIN	7	Zámorsk	44
3.2.3 HODNOTY KULTURNÍ KRAJINY	7	5.2 Shrnutí výsledků	46
3.2.4 OCHRANA KULTURNÍ KRAJINY	8	6 DISKUZE	48
3.3 KOMPOZOVANÁ KULTURNÍ KRAJINA	10	6.1 Diskuze metodiky	48
3.3.1 HISTORIE KOMPOZOVANÉ KRAJINY V ČECHÁCH	10	6.2 Diskuze výsledků	48
3.3.2 TYPY KRAJINNÉ KOMPOZICE	11	7 ZÁVĚR	49
3.3.3 KOMPOZIČNÍ PRVKY	11	8 ZDROJE	50
4 METODIKA	12		
4.1 Metodika projektu IGA ZF MENDELU 14/2016/591	12		
4.2 Metodika bakalářské práce	12		
4.2.1 Řešené lokality	12		
4.2.2 Rozbor lokalit pomocí volně dostupných mapových děl	13		
4.2.3 Rozbor lokalit pomocí terénního průzkumu	16		
4.2.4 Kategorizace lokalit	16		
4.2.5 Zpracování výsledků	16		
5 VÝSLEDKY	19		
5.1 Pasporty lokalit	19		
Helvíkovice	19		
Heřmanův Městec	21		
Chrast - Podlažice	22		
Jevíčko	24		
Chroustovice - Trusnov	25		
Kladruby nad Labem	27		
Králíky	29		
Letohrad	30		
Litomyšl - Nedošín	32		
Luže - Košumberk	34		

1 ÚVOD

Komponovaná krajina je druhem kulturní krajiny, ve které proběhla záměrná kompozice prvků. Tedy se jedná o krajinu, ve které došlo k úmyslnému usměrnění původní přírody s estetickým či logickým záměrem. Takováto krajina působí harmonicky, vábně a je snadné se v ní orientovat, protože obsahuje lidský řád. Tento řád či smysl krajinné kompozice je sestaven s úmyslem vytvoření kulisy, prostředí, scénérií, které umožní snazší a spontánnější vnímání krajiny. Často celá tato krajina směřuje k jednomu bodu, jednomu objektu, který hlásá svou zprávu. Může jím být barokní kostel na návrší, ukazující moc církve a boha, může jím být renesanční zámek dokazující možnost smysluplného uspořádání krajiny. Také jím může být klasicistní zahrada prezentující moc, majetek a vliv jejího majitele.

Potenciální komponovaná krajina, je termín označující výsledky výzkumu z Mendelovy univerzity v Brně. Výsledkem výzkumu je identifikace více než 600 lokalit v České republice, které v historii měly znaky krajinné kompozice a mohly by tento krajinný charakter mít dodnes.

Potenciální komponované krajiny Pardubického kraje představují 18 lokalit – Helvíkovice, Heřmanův Městec, Chrast, Chroustovice, Jevíčko, Kladruby nad Labem, Králíky, Letohrad, Litomyšl, Luže, Moravská Třebová, Nasavrky, Pardubice, Předhradí, Rybník, Trusnov, Slatiňany a Zámorsk – které byly označeny ve výzkumu výše zmíněném.

Vyhodnocení potenciálních komponovaných krajin Pardubického kraje je procesem, ve kterém proběhla podrobná analýza možných krajinných kompozic zmíněných lokalit, jejíž součástí je studium historický i současných mapových děl, terénní průzkum a následná klasifikace jejich stavu a významu.

Předmětem této práce je podrobný průzkum převzatých lokalit za účelem identifikace jejich kulturních a přírodních hodnot v podobě krajinné kompozice a následné doporučení lokalit s prokázanou hodnotou k zařazení mezi hodnoty evidované v územně analytických podkladech Pardubického kraje.

2 CÍLE PRÁCE

Bakalářská práce má následující cíle:

1. Vyhodnotit potenciální komponované krajiny v Pardubickém kraji a rozpoznat hodnotné kompozice doporučit k zařazení do územně analytických podkladů Pardubického kraje.

Komponovaná kulturní krajina je hodnotným dílem, které propojuje přírodu s kulturní úpravou krajiny v esteticky hodnotném vztahu. Tyto krajiny vznikaly převážně během období renesance, baroka, klasicismu a romantismu a jsou dokladem historického využití krajiny, priorit tehdejších majitelů půdy, filozofického či náboženského vyjádření a pojetí harmonie, krásy. Vlivem změn v přístupu k využívání krajiny během 20. století došlo k poškození řady kompozic a současné projekty by v jejich poškozování mohly pokračovat. Vzhledem k zmíněným hodnotám je ve společenském zájmu tyto přírodní a kulturní hodnoty chránit.

2. Posoudit spolehlivost metody identifikace komponovaných krajin projektu IGA ZF MENDELU 14/2016/591.

V Projektu Mendelovy univerzity v Brně byla využita metoda identifikace krajinných kompozic založena pouze na průzkumu historických mapových zdrojů. Výsledkem projektu je 619 lokalit v České republice, o kterých bylo prohlášeno, že se v nich nachází potenciálně komponovaná krajina. Předmětem této práce je ověřit spolehlivost této metody pomocí vlastní analýzy širšího spektra mapových zdrojů, historických i současných, a terénním průzkumem lokalit.

3 REŠERŠE

Kapitola literární rešerše obsahuje teoretický úvod do problematiky krajiny, kulturní krajiny a komponované kulturní krajiny.

3.1 KRAJINA

Krajina. Termín, který v sobě skrývá mnoho významů. Podle § 3 odst. 1 písm. m) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, je krajina definována jako: „část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů s civilizačními prvky“. Jiný pohled na krajinu mají geografové, například C. Troll krajinu definuje jako: „Část zemského povrchu, která podle svého vnějšího obrazu a vzájemného působení svých jevů, tak jako vnitřních a vnějších vztahů polohy, tvoří prostorovou jednotku určitého charakteru a na geografických přirozených hranicích přechází v krajiny jiného charakteru“. (Troll, 1950) Ekologové a krajinní inženýři zase popisují krajinu pomocí těchto slov: „Krajina je heterogenní část zemského povrchu, skládající se ze souboru vzájemně se ovlivňujících ekosystémů, který se v dané části povrchu v podobných formách opakuje“ (Forman, 1993). Všechny definice společně pojmenovávají krajinu, jako výjimečný trend s neopakovatelnými vlastnostmi, který je nezaměnitelně charakteristický pro danou lokalitu či region. (Kupka, 2010)

Způsobem, jakým obecná definice krajiny podléhá individuálnímu posouzení hodnotícího, mu podléhá i definice jejího rozsahu a jen obtížně ji lze přesně stanovit. Závisí na pozici osoby popisující krajinný rozsah, její znalosti přírodních a kulturních poměrů oblasti, citu pro detail či její emoční vazbě k popisované krajině. Existují kontexty, ve kterých i velká oblast, jakou může být například region podkrkonoší, může být popsána jako relativně homogenní ucelená krajina, v jiných případech se však projeví detaily, jako dispozice svahu či historická hranice mezi regiony, které rozsah popisované krajiny mohou zmenšit na údolí řeky či okolí sídla. (Vorel, 2011)

Pojem krajina je často vnímán jako statická kulisa lidského života. Vhodnější představou krajiny je proces, přesněji řada procesů. Ač se krajina může zdát jako neměnná, díky všem procesům nabízí každým okamžikem neopakovatelnou kompozici živých i neživých prvků. Proces eroze historicky utvořil krajinu v jejích dnešních morfologických tvarech a nadále ji, často nezaznamenatelně, tvaruje dále. Cyklus ročních období dodává krajině dynamiku a jasný předvídatelný směr, podle kterého se obraz krajiny proměňuje. V průběhu roku se nabízí řada různých vnímání její podoby. S dynamikou krajiny souvisí migrace zvířete, její činnost při hledání potravy či boj o život. Významný vliv na podobu a proměnu krajiny má i člověk. Ať se jedná o změnu krajinného rázu orbou polí, výsadbou či kácením lesů a sadů, tvorbou rybníků nebo o stavební činnost a umístování stavebních dominant do krajiny. V neposlední řadě má velký význam doprava, a to nejen v podobě dopravní sítě, ale i v přesunu samotném. Řada procesů utváří podobu krajiny, která tak nepojmenovává pouze svůj současný stav, ale i své směřování a život, který se v ní odehrává. (Saktorová, 2016) (Vorel, 1999)

Krajina může nést řadu pojmenování, které popisují její charakter. Často slyšíme označení: zemědělská, městská, průmyslová nebo lesnatá krajina. Tato označení popisují charakter jejího primárního využití. Dále jsou tu označení: měsíční krajina nebo krajina u Kolína, která mají základ ve vnější podobnosti popisované krajiny s typickou krajinou v označení. Pro práci urbanisty je nejvýznamnějším rozdělením krajin dle jejich charakteru dělení krajin na krajiny přírodní a kulturní. Krajina přírodní je krajinou, která nebyla ovlivněna člověkem a je tak v přirozeném stavu. Nutno říci, že takových krajin je na zemském povrchu malé množství. Kulturní krajina je krajina vzniklá syntézou přírodních a kulturních prvků v různém poměru. Toto dělení odkazuje na genezi krajiny. (Lipský, 1999), (Kupka, 2010)

3.2 KULTURNÍ KRAJINA

Kulturní krajina je krajinou tvořenou spojením přírodních a kulturních prvků. Podle jejich zastoupení, významu a poměru je pak krajina dále posuzována jako vlastní kulturní krajina, narušená kulturní krajina či devastovaná kulturní krajina.

- Vlastní kulturní krajina, nebo také krajina harmonická, je funkční krajina schopná autoregulace, která je vhodným prostředím pro život společnosti a současně umožňující průběh přírodních procesů. Příkladem harmonické krajiny je krajina extenzivně zemědělsky využívaná s diverzitou využití území obsahující lesy a vodní plochy.
- Narušená kulturní krajina je krajina s poškozenou schopností autoregulace. Jedná se o krajiny s jedním převažujícím způsobem využití, jako jsou intenzivně zemědělsky využívané krajiny či rozsáhlé smrkové monokultury.
- Devastovaná krajina je krajina, která vlivem antropogenních změn ztratila schopnost autoregulace a v níž byla většina přírodních procesů zastavena (koloběh živin) či extrémně navýšena (eroze). Příkladem jsou rozsáhlé povrchové uhelné doly.

Kulturní krajina je výsledkem dlouhodobé, často nahodilé, lidské činnosti, která jí vtiskla současnou podobu. Je lidskou přirozeností měnit a upravovat prostor kolem sebe. Významným důvodem, který utváří vznik kulturní krajiny je ekonomický faktor, pro který se sází či žďáří lesy, ořou pole, louky a meze nebo hloubí doly. Dalšími faktory jsou faktory společenské a kulturní, díky kterým vznikají estetické krajinné kompozice, přemostují se řeky, vznikají opevnění či poutní areály. Od těchto vlivů, které se projevily při tvorbě současné podoby krajiny, je odvozeno postavení krajiny mezi památkami světového kulturního dědictví. (Kupka, 2010), (Dejmal, 2000), (Sklenička, 2003)

3.2.1 HISTORIE KULTURNÍ KRAJINY V ČECHÁCH

První kulturní krajiny se objevují s příchodem neolitické revoluce (asi 6. tisíciletí př. n. l.), kdy se lidé usazují a začínají hospodařit na jednom místě. Pár budov obklopených poličky na žďářených lesích byl skromný začátek, který však uvedl do pohybu nejvýznamnější vliv na dnešní podobu krajiny – zemědělství. Jeho postupný vývoj a rozšíření vedly k nárůstu populace a umožnily větší specializaci ve společnosti. Důsledkem populačního růstu je urbanizace nově zakládaných měst a kolonizace neosídlených oblastí, v Čechách jsou příkladem Vysočina a pohraniční horské oblasti. Urbanizace s kolonizací utvořily pevné základy sídelní struktury, kterou v krajině můžeme číst v původním rozsahu dodnes. Důsledkem řemeslné specializace je pak počátek intenzivní těžby, typické pro Kutnohorskou, Jáchymovskou nebo Jihlavskou. Středověk dal také kulturní krajině řadu dominant v podobě klášterů a hradů. (Lokoč, 2010)

Dalším velkým vlivem utvářejícím naši krajinu jsou důsledky krize víry během reformace a odpověď protireformace v podobě baroka. Během třicetileté války zahynula asi třetina obyvatel Čech, což mělo za důsledek zánik některých sídel v pohraniční a degradaci kulturní krajiny. Současně došlo k velkým změnám ve vlastnictví panství, která obdržely rody věrné Habsburkům během třicetileté války. Tyto dva faktory umožnily radikální změny a rychlé začlenění baroka do krajiny. Dochází k sakralizaci krajiny, každá obec získává nějakou podobu svatostánku, kostel nebo kapli. V uzlových místech krajiny, tedy na místech s výhledy, u křižovatek či u mostů vznikají sochy svatých, křížky či poklony. S počátkem rozvoje průmyslu v pozdním baroku dochází k výraznému odlesnění krajiny, tedy k velkému přetvoření krajiny přírodní v krajinu kulturní. Na přelomu baroka a klasicismu vzniká stabilní katastr, který vnesl nový centralizovaný pohled na práci s krajinou. (Lokoč, 2010) (Kmoníčková, 2013)

Příchod průmyslové revoluce je velkou změnou ve využívání krajiny a přírodních zdrojů. Prioritou se stávají neobnovitelné zdroje jako uhlí a společnost se zvolna přesouvá od zemědělské produkce k produkci průmyslové. V krajině se otevírají nové rozsáhlé těžební jámy a kamenolomy budovány s prioritou snadné a dostupné těžby, převažující nad estetickým vlivem takového díla. Symbolem doby se stávají cihlové komíny pivovarů, cukrovarů,

skláren, hutí a továren. Krajinu protkává železniční síť a dochází k prvním kompromisům mezi estetikou a náročností technického řešení vedení železnice. V zemědělství se uplatňují nové stroje, jako parní mlátičky, pluh a secí stroje. Dochází tak k přeměně extenzivního zemědělství v intenzivní v podobě čtyřpolního systému, ve kterém úhor již nemá místo a půda musí být hnojena. (Lokoč, 2010) (Kmoníčková, 2013)

Dvacáté století přináší největší změnu v podobě české krajiny od doby kolonizace. Technické pokroky protkávají krajinu novými liniovými stavbami – elektrickým vedením, teplovody a asfaltovými cestami pro motorová vozidla. Mechanizace zemědělství si klade nároky na větší půdní celky a v době socialismu dochází k jejich zcelování. Několik století trvající kontinuální vývoj kulturní krajiny je přepsán během desetiletí centrálního řízení státem. Prosazením státního vlastnictví dochází k odcizení lidí od krajiny a ztráty pocitu odpovědnosti za její stav. V krajině vznikají nové prostory vojenských újezdů a vybydleného pohraničí, kde zanikají původní sídla. Naopak dochází k posílení procesu urbanizace a vznikají nové městské aglomerace a sídliště. (Lokoč, 2010) (Kmoníčková, 2013)

Kulturní krajina je otevřenou knihou historie přírodních změn a vývoje jejího osídlení. Každá kultura, každá generace v krajině zanechala stopu svým hospodařením a nakládáním s ní. Ekonomické, společenské a kulturní vlivy utvořily krajinu do dnešní podoby a dále ji proměňují. Nutno říci, že kulturní krajina se dnes díky činnosti člověka rychle proměňuje a uchování jejích historických hodnot často není prioritou. Mnoho stop v minulosti do krajiny vrytých je dnes ztraceno, jelikož byly nahrazeny novou stopou. Ta sice nemusí mít hodnotu historickou, přesto má hodnotu informační o charakteru dnešní doby. (Kupka, 2010)

3.2.2 ROZLIŠENÍ KULTURNÍCH KRAJIN

Výbor pro světové dědictví UNESCO na svém 16. zasedání v Santa Fé definoval kulturní krajinu a vymezil tři obecně uznávané kategorie kulturní krajiny.

- Komponovaná kulturní krajina navržená a vytvořená člověkem – tato krajina je záměrně uspořádána člověkem do předem stanoveného kompozičního plánu, jehož cílem mohlo být estetické uspořádání panství či prezentace náboženského nebo filozofického názoru. Do komponovaných krajín se tak řadí zámecké parky, poutní areály i širší krajinné kompozice profánního i sakrálního charakteru, jakými jsou např. krajinná kompozice Jičínska či Lednicko-valtický areál.
- Organicky vyvinutá krajina – tato krajina je výsledkem vlivu a krajinných úprav, které vznikly z důvodu ekonomických, společenských, správních anebo náboženských požadavků na krajinu. Do organicky vyvinutých krajín patří zemědělské, rybníkářské, vinařské či průmyslové krajiny. Organickou krajinu je možné dále roztřídit podle existence procesu utvářejícího ráz krajiny do dvou podkategorií.
 - Reliktní krajina – tato krajina byla utvářena historickými vlivy do dnešní podoby. Vlivy, které krajinu utvářely však dnes již nejsou v procesu a ustaly buď pozvolna nebo okamžitě, stále jsou však v krajině rozeznatelné. Příkladem mohou být hornické krajiny Krušnohoří či sklářská krajina Liberecka.
 - Kontinuální krajina – tato krajina v historii byla, a i dnes je nadále utvářena dlouhotrvajícím vlivem, který ji formuje a krajina tak stále plní svou roli v tradičním životě společnosti, která ji obývá. Třeboňská rybníkářská krajina či vinařská krajina Pálavy jsou příkladem kontinuální krajiny.
- Asociativní krajina – tato krajina je skromná na hmotné hodnoty. Místo toho je krajinnou kulisu nesoucí hodnoty duchovní, umělecké či kulturní. Významnou asociativní krajinou je slavkovské bojiště či hory Blaník a Říp.

(UNESCO, 1992), (Kučová, 2008), (Kupka, 2012)

3.2.3 HODNOTY KULTURNÍ KRAJINY

Kulturní krajina obsahuje řadu hodnot, které vznikly působením vlivů ekonomických, společenských i kulturních. Tyto hodnoty jsou různého rozsahu, původu, významu a charakteru. Kupka v publikaci Krajiny kulturní a historické (Kupka, 2010) třídí hodnoty v krajině do následujících skupin:

- Dochované prvky, objekty a jejich soubory – nejnázvem identifikovatelnou a současně nejtypičtější hodnotu v krajině představují objekty. Nejčastěji se jedná o kulturní či národní kulturní památky, památkové zóny a přírodní skanzeny. Hodnotné mohou být i zchovalé objekty bez památkové ochrany. Zchovalé architektonické prvky a struktury jsou dokladem historického vývoje a odrážejí přírodní, společenské a kulturní podmínky dodávající regionu charakter a jedinečnost. Dochované stavby je nutno vnímat v kontextu okolní krajiny, do které jsou zapojeny a která udává jejich význam a hodnotu, zejména v případě drobných sakrálních staveb. (Kupka, 2010), (Watzko, 2010)
Výčet hodnotných staveb je obsáhlý. J. Kupka uvádí následující příklady. Stavby spojené s životem aristokracie (tvrze, hrady, zámky, letohrádky), sakrální stavby (kostely, kláštery, kaple, hostince u poutních cest, hřbitovy), hospodářské stavby (mlýny, stodoly, špejchary a sýpky), historickou architekturu měst (měšťanské domy, hradby, radnice), objekty lidové architektury (stavby s dochovanou architektonickou formou, měřítkem, detailem, hmotou a materiálem – obytné i hospodářské objekty, studny a zvoničky), objekty zahradní architektury (parky a zahrady), průmyslové objekty (továrny, manufaktury, komíny), technické památky (mosty, viadukty, přehrady), drobné sakrální stavby (kříže, sochy, morové sloupy, boží muka, kapličky, křížové cesty) a další drobná architektura (pomníky, pamětní desky, hraniční kameny, rozcestníky).
- Dochovaná urbanistická a sídelní struktura – uspořádání objektů v sídle vypovídá o době jeho založení, jeho růstu a funkci jednotlivých objektů. Každé sídlo má unikátní urbanistickou strukturu. Základem je půdorysná struktura jádra – tedy návsi či náměstí, historických ulic, dalších komunikací a parcelace. Součástí struktury je i hmota a rozměry staveb. Zcela odlišnou strukturu a hmotu mají sídla podšumavská oproti sídlům v Polabí. Je to způsobeno rozdílnými přírodními podmínkami a funkcemi, které sídlo naplňuje. Současně obě oblasti byly osídleny v jiné časové etapě, což je příčinou dalších rozlišností. Příklady hodnotných venkovských struktur jsou lánová vesnice Telecí či řadová ves Vysoká, příkladem hodnotné městské struktury je město Vysoké Mýto založené na zeleném drnu a rostlé město Litomyšl vzniklé kolem již existující zástavby. (Kupka, 2010), (Rozmanová, 2017), (Vysoká - památkový katalog, 2015) (Telecí - památkový katalog, 2015)
- Dochovaná krajinná struktura – krajinu tvoří pouze objekty a jejich soubory, jakkoliv organizované. V krajině jsou k nalezení další prvky, které udávají její charakter. Jedná se o liniové i plošné prvky modelující krajinu. Náznorným příkladem je síť historických cest, které slouží z části jako základ dnešní sítě cest. Dalšími liniovými prvky jsou vodní náhony, meze, zídky a větrolamy po krajích plužin. Plochami dokládajícími krajinnou strukturu jsou rybníky, bažantnice, obory, staré parky a zahrady, bývalé lomy a pískovny, staré sady a vinice. Mezi hodnotnou dochovanou strukturu patří i komponovaná krajina.
- Místa duchovního významu (nehmotné hodnoty krajiny) – tato místa obsahují nehmotnou hodnotu krajiny, kterou může tvořit její spojení s významnou osobností (Máchův kraj, kraj Přemysla Oráče), legendou či bájí (hory Říp a Blaník, Levý Hradec), historickou událostí (Slavkovské pole, Bílá hora) či s uměleckým dílem (Babiččino údolí, Ladovy Hrusice, Rataje nad Sázavou). Patří sem i poutní místa. (Stará Boleslav, Králíky, Luže). (Kupka, 2010)
- Vizuální hodnoty historických prvků a struktur – hodnota celkového uspořádání výše zmíněných prvků při pohledu z určitých míst, uhlů a vzdáleností. Zapojení sídla či objektu do jeho přírodního rámce. (Kupka, 2010)

3.2.4 OCHRANA KULTURNÍ KRAJINY

V České republice je krajina chráněna řadou vnitřních předpisů a mezinárodních úmluv. Jak bylo již výše zmíněno, krajinu utváří řada vlivů a zájmů, a také proto je legislativa k ochraně krajiny nejednotná a její ochranou se zabývá několik institucí – například ministerstvo životního prostředí, ministerstvo kultury, ministerstvo pro místní rozvoj či ministerstvo zemědělství. (Kupka, 2010) Tato kapitola obsahuje výběr z mezinárodní i národní legislativy týkající se ochrany krajiny.

- Organizace OSN pro vzdělávání, vědu a kulturu (UNESCO)

Generální konference UNESCO přijala 16. listopadu 1972 na svém 17. zasedání Úmluvu o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví. V úmluvě definováno kulturní a přírodní dědictví jako:

„Památníky:

architektonická díla, díla monumentálního sochařství a malířství, prvky či struktury archeologické povahy, nápisy, jeskynní obydlí a kombinace prvků, jež mají výjimečnou světovou hodnotu z hlediska dějin, umění či vědy;

Skupiny budov:

skupiny oddělených či spojených budov, které mají z důvodu své architektury, stejnorodosti či umístění v krajině výjimečnou světovou hodnotu z hlediska dějin, umění či vědy;

Lokality:

výtvary člověka či kombinovaná díla přírody a člověka a oblasti zahrnující místa archeologických nálezů mající výjimečnou světovou hodnotu z dějinného, estetického, etnologického či antropologického hlediska.“ (článek 1 dohody (UNESCO, 1992))

...

„Přírodní jevy tvořené fyzickými a biologickými útvary nebo skupinami takovýchto útvarů, jež mají výjimečnou světovou hodnotu z estetického či vědeckého hlediska;

Geologické a fyziografické útvary a přesně vymezené oblasti, které tvoří místo přirozeného výskytu ohrožených druhů zvířat a rostlin výjimečné světové hodnoty z hlediska vědy či péče o zachování přírody;

Přírodní lokality, či přesně vymezené přírodní oblasti světové hodnoty z hlediska vědy, péče o zachování přírody nebo přírodní krásy.“ (článek 2 dohody (UNESCO, 1992))

Dále je v Úmluvě o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví rozhodnuto o založení Výboru pro ochranu světového kulturního a přírodního dědictví, jehož úkolem je vedení a údržba seznamu světového dědictví, kam předkládají členské státy návrhy vlastnictví, které jsou výjimečné a odpovídají výše zmíněným požadavkům. (články 8 a 11 dohody (UNESCO, 1992)) V České republice je v současnosti 14 kulturních památek a 6 biosférických rezervací.

- Stavební zákon (zákon č. 183/2006 Sb., zákon o územním plánování a stavebním řádu)

Podle stavebního zákona je jedním z cílů územního plánování komplexní ochrana krajiny, včetně přírodních a kulturních památek, krajinného rázu a charakteru krajiny. Přesný výklad významu územního plánování je v § 18 odst. 4 tohoto zákona.

„Územní plánování ve veřejném zájmu chrání a rozvíjí přírodní, kulturní a civilizační hodnoty území, včetně urbanistického, architektonického a archeologického dědictví. Přitom chrání krajinu jako podstatnou složku prostředí života obyvatel a základ jejich totožnosti. S ohledem na to určuje podmínky pro hospodárné využívání zastavěného území a zajišťuje ochranu nezastavěného území a nezastavitelných pozemků. Zastavitelné plochy se vymezují s ohledem na potenciál rozvoje území a míru využití zastavěného území.“

Vzhledem k šíři a nekonkrétnosti takové ochrany je ochrana sama skrze územní plánování jen s obtížemi prováděna a může být zdrojem konfliktů skrze subjektivní vnímání hodnot. Nástrojem územního plánování ke zjišťování hodnot v řešeném území jsou územně analytické podklady (ÚAP), která obsahují, mimo jiné, zjištění a vyhodnocení vývoje a hodnot území.

- Zákon o ochraně přírody a krajiny (zákon č. 114/1992 Sb., zákon České národní rady o ochraně přírody a krajiny)

Zákon o ochraně přírody a krajiny definuje v § 2 ochranu přírody a krajiny jako:

„Ochranou přírody a krajiny se podle tohoto zákona rozumí dále vymezená péče státu a fyzických i právnických osob o volně žijící živočichy, planě rostoucí rostliny a jejich společenstva, o nerosty, horniny, paleontologické nálezy a geologické celky, péče o ekologické systémy a krajinné celky, jakož i péče o vzhled a přístupnost krajiny.“

Krajina je dle zákona 114/1992 Sb. chráněna pomocí obecné ochrany přírody a krajiny a zvláště chráněných území. V kontextu obecné ochrany krajiny je důležitá ochrana významných krajinných prvků a krajinného rázu. Nástrojem ochrany krajinného rázu je přírodní park. V § 3 odst. 1 písm. b) tohoto zákona jsou popsány významné krajinné prvky a jejich význam.

„Významný krajinný prvek jako ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotná část krajiny utváří její typický vzhled nebo přispívá k udržení její stability. Významnými krajinnými prvky jsou lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera, údolní nivy. Dále jsou jimi jiné části krajiny, které zaregistruje podle § 6 orgán ochrany přírody jako významný krajinný prvek, zejména mokřady, stepní trávníky, remízy, meze, trvalé travní plochy, naleziště nerostů a zkamenělin, umělé i přirozené skalní útvary, výchozy a odkryvy. Mohou jimi být i cenné plochy porostů sídelních útvarů včetně historických zahrad a parků.“

V § 4 odst. 2 zákona 114/1992 Sb. je popsána ochrana významných krajinných prvků.

„Významné krajinné prvky jsou chráněny před poškozováním a ničením. Využívají se pouze tak, aby nebyla narušena jejich obnova a nedošlo k ohrožení nebo oslabení jejich stabilizační funkce.“

V § 12 odst. 1, 3 zákona 114/1992 Sb. je definován krajinný ráz, jeho význam, jeho obecná ochrana a jeho ochrana s pomocí přírodního parku.

„Krajinný ráz, kterým je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Zásahy do krajinného rázu, zejména umístování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, kulturních dominant krajiny, harmonické měřítko a vztahy v krajině...“

„...K ochraně krajinného rázu s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami, který není zvláště chráněn podle části třetí tohoto zákona, může orgán ochrany přírody zřídit obecně závazným právním předpisem přírodní park a stanovit omezení takového využití území, které by znamenalo zničení, poškození nebo rušení stavu tohoto území...“

Zvláště chráněná území pak představují území přírodovědecky či esteticky velmi významná. Národní parky, národní přírodní rezervace a přírodní rezervace jsou vyhlášovány za účelem ochrany nepozměněných či málo pozměněných přírodních hodnot bez vlivu člověka. V rámci ochrany kulturní krajiny jsou významné zejména chráněné krajinné oblasti, národní přírodní památky, přírodní památky a památné stromy. Všechna zvláště chráněná území s výjimkou chráněné krajinné oblasti mohou být doplněna ochranným pásmem omezujícím škodlivé vlivy z okolí. V § 25 odst. 1 zákona 114/1992 Sb. je popsán účel vyhlášení chráněné krajinné oblasti.

„Rozsáhlé území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení, lze vyhlásit za chráněné krajinné oblasti.“

V § 35 odst. 1 zákona 114/1992 Sb. je popsán účel a význam národní přírodní památky (NPP).

„Přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště nerostů nebo vzácných či ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s národním nebo mezinárodním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk, může orgán ochrany přírody vyhlásit za národní přírodní památku; stanoví přitom také její bližší ochranné podmínky.“

V § 36 odst. 1 zákona 114/1992 Sb. je popsán účel a význam přírodní památky (PP).

„Přírodní útvar menší rozlohy, zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště vzácných nerostů nebo ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů, s regionálním ekologickým, vědeckým či estetickým významem, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk, může orgán ochrany přírody vyhlásit za přírodní památku; stanoví přitom také její bližší ochranné podmínky.“

V § 46 odst. 1, 2 zákona 114/1992 Sb. je popsán účel vyhlášení a ochrana památného stromu.

„Mimořádně významné stromy, jejich skupiny a stromořadí lze vyhlásit rozhodnutím orgánu ochrany přírody za památné stromy...“

„...Památné stromy je zakázáno poškozovat, ničit a rušit v přirozeném vývoji; jejich ošetřování je prováděno se souhlasem orgánu, který ochranu vyhlásil.“

Chráněné krajinné oblasti jsou nejrozsáhlejší formou ochrany krajiny na našem území a prováděná ochrana hodnot kulturních i přírodních je důsledná. (Kupka, 2010) NPP a PP mají primární funkci ochrany přírody v podobě fauny a flóry, ochrana krajinných prvků je účelem sekundárním a méně využívaným. Na území České republiky je 26 chráněných krajinných oblastí, 126 národních přírodních památek, 1585 přírodních památek, 5488 památných stromů, skupin stromů a stromořadí (Ústřední seznam ochrany přírody, 2018) a k roku 2012 bylo v České republice 153 přírodních parků (Jalůvka, 2013).

- Zákon o státní památkové péči (zákon č. 20/1987 Sb., zákon České národní rady o státní památkové péči)

Účelem zákona o státní památkové péči je ochrana kulturních památek v podobě objektů, struktur i krajinných kompozic. Účel ochrany a památkové péče je popsán v § 1 odst. 1 zákona 20/1987 Sb.

„Stát chrání kulturní památky jako nedílnou součást kulturního dědictví lidu, svědectví jeho dějin, významného činitele životního prostředí a nenahraditelné bohatství státu. Účelem zákona je vytvořit všestranné podmínky pro další prohlubování politickoorganizační a kulturně výchovné funkce státu při péči o kulturní památky, o jejich zachování, zpřístupňování a vhodné využívání, aby se podílely na rozvoji kultury, umění, vědy a vzdělávání, formování tradic a vlastenectví, na estetické výchově pracujících a tím přispívaly k dalšímu rozvoji společnosti.“

Nástrojem ochrany kulturních hodnot je prohlašování kulturních památek, národních kulturních památek, památkových rezervací a památkových zón. Každá úroveň ochrany může být doplněna ochranným pásmem. Definice a význam kulturní památky jsou popsány v § 2 odst. 1 písm. zákona 20/1987 Sb.

„Za kulturní památky podle tohoto zákona prohlašuje ministerstvo kultury České republiky (dále jen "ministerstvo kultury") nemovitě a movitě věci, popřípadě jejich soubory, a) které jsou významnými doklady historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, jako projevy tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro jejich hodnoty revoluční, historické, umělecké, vědecké a technické, b) které mají přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem.“

Definice národní kulturní památky je popsána v § 4 odst. 1 zákona 20/1987 Sb.

„Kulturní památky, které tvoří nejdůležitější součást kulturního bohatství národa, prohlašuje vláda České republiky nařízením za národní kulturní památky a stanoví podmínky jejich ochrany.“

Definice památkové rezervace je popsána v § 5 odst. 1 zákona 20/1987 Sb.

„Území, jehož charakter a prostředí určuje soubor nemovitých kulturních památek, popřípadě archeologických nálezů, může vláda České republiky nařízením prohlásit jako celek za památkovou rezervaci a stanovit podmínky pro zabezpečení její ochrany. Tyto podmínky se mohou v potřebném rozsahu vztahovat i na nemovitosti na území památkové rezervace, které nejsou kulturními památkami.“

Definice památkové zóny je popsána v § 6 odst. 1 zákona 20/1987 Sb.

„Území sídelního útvaru nebo jeho části s menším podílem kulturních památek, historické prostředí nebo část krajinného celku, které vykazují významné kulturní hodnoty, může Ministerstvo kultury po projednání s krajským úřadem prohlásit opatřením obecné povahy za památkovou zónu a určit podmínky její ochrany.“

• Další zákony

Příklady dalších zákonů, které se ke kulturní krajině a její ochraně vyjadřují jsou:

- Vodní zákon (zákon č. 254/2001 Sb., zákon o vodách a o změně některých zákonů)
- Lesní zákon (zákon č. 289/1995 Sb., zákon o lesích a o změně některých zákonů)
- Horní zákon (zákon č. 44/1988 Sb., zákon o ochraně a využití nerostného bohatství)
- zákon č. 334/1992 Sb., zákon České národní rady o ochraně zemědělského půdního fondu

Výše citované zákony mají zásadnější vliv.

3.3 KOMPONOVANÁ KULTURNÍ KRAJINA

Komponovaná kulturní krajina je krajinou, ve které proběhla úmyslná kompozice (skladba) prvků (alejových cest, bažantnic, hájoven, ...) za účelem organizace prostoru k účelu kompozičního (estetického) záměru. Tento záměr odrážel potřebu majitele panství prezentovat svůj majetek a vliv, logicky uspořádat své panství, dosáhnout krajinné krásy či usměrnění okolní přírody nebo prezentovat náboženský či filozofický názor. (Kupka, 2012), (Kulišťáková, 2014)

Význam slova kompozice je nutné hledat ve slovech *com – s, spolu a ponere – klást*, tedy skládat, záměrně uspořádat části v celek. V definici komponovaných krajin zformulované UNESCO jsou jako komponované krajiny uvedeny parky, zahrady a rozsáhlé krajinné kompozice. Parky a zahrady jsou často lépe prostorově vymezitelné, což usnadňuje jejich identifikaci a následné posouzení stavu, případně zavedení a vymezení ochrany. Rozsáhlé krajinné kompozice jsou prostorově obtížněji identifikovatelné a vůbec vymezitelné co do rozsahu, tak vlivu na okolní krajinu. Významné kompozice mohou být viditelné i ze vzdálenosti několika kilometrů a naplňovat tak účel, za kterým byly vytvořeny. (UNESCO, 1992), (Kupka, 2012), (Kulišťáková, 2014)

Vytvoření krajinné kompozice mělo nutné předpoklady v bohatství jejího tvůrce. Ten musel oplývat množstvím peněz, pozemků a současně musel mít vytrvalost a pevnou víru ve vyšší řád, podle něž krajinu skládal. V návaznosti na trend panské krajinné kompozice vznikly i lidové, méně honosné, kompozice utvářené kolem významných míst života člověka na venkově – aleje ovocných stromů ke kovárnám, mlýnům či jiným podobným místům. Kompozice vzniklé v různých obdobích z různých důvodů tak napomáhají určení hodnot, kterých si společnost vážila a které vnímala jako kvalitu života či smysl existence. (Kupka, 2012), (Kulišťáková, 2014)

3.3.1 HISTORIE KOMPONOVANÉ KRAJINY V ČECHÁCH

Motivy a vlivy působící na utváření kulturní krajiny popsané výše v práci jsou platnými i při aplikaci na krajinu kulturní komponovanou, přesto je potřeba do problematiky vnést několik upřesnění či doplnění.

Středověkou krajinu symbolizuje nepřátelská příroda, kterou je třeba prozkoumat, osídlit a obdělávat. S příchodem křesťanství se v krajině objevují křížové a pašijové cesty a poutní místa spojená s biblickým příběhem Ježíše Krista či legendami o světcích (Kupka, 2012). Na uzlových místech krajiny (křížovatky, brody, místa s výhledem) se objevují smírčí kříže a kameny (ale nejen na nich, bývaly také umísťovány na místa neštěstí či zločinů) symbolizující pokání provinilců.

Renesance přináší vývoj ve vnímání krajiny, kdy krajina začíná být vnímána jako krásná a užitečná. Společně s přesunem života aristokracie z měst do jejich okolí či na venkov nastává proměna. Původní sídla šlechty se z uzavřených a k obraně postavených hradů mění v otevřené zámky s propojením do volné, prosperující krajiny. Sídla šlechty začínají být alejemi propojena s cihelnami, hájovkami, bažantnicemi a oborami, které vznikají v jejich okolí. Na území panství vznikají letohrádky a altánky umožňující delší pohodlný pobyt mimo sídlo. Striktně hospodářské využití krajiny se otevírá vlivu estetiky. (Kulišťáková, 2014)

Baroko přináší největší rozmach komponovaných krajin. Nadále pokračuje přesun šlechty do honosných venkovských sídel s rozsáhlými parky a zahradami. Kde renesance dala základ v krajinné kompozici vytvořením objektů a staveb, baroko pokračuje radikální úpravou celé krajiny. Dochází k výsadbě nových lesů či úplnému vykáčení stávajících, budování nových přímých cest, vnášení drobných sakrálních prvků do krajiny a zejména sestavení celé kompozice důmyslně kolem ústředního bodu – panského sídla či církevní stavby. To vše v duchu kompozice. Baroko přináší kompozici kolem ústřední přímé osy a logické členění kompozice přímými či radiálními liniemi. To vše za účelem kvalitního pohledu z volné krajiny na ústřední objekt kompozice. (Kulišťáková, 2014) (Kupka, 2012)

Klasicistní kompozice navázala na barokní ve významu přímých dlouhých linií, cest a os, často zakončených pohledem do nebe či uměleckým objektem. Kompozice jsou však spojovány výhradně se sídly aristokracie.

Klasicismus dává svými krajinnými úpravami krajině zcela novou podobu. Dochází k vysoušení mokřadů, rozsáhlým terénním úpravám, vytváření nových, často geometricky tvarovaných vodních ploch. (Kulišťáková, 2014)

Romantismus přináší do krajinné kompozice novou myšlenku návratu k přírodě. Oproti rozsáhlým a náročným úpravám krajiny v baroku a klasicismu se tvůrci romantické krajiny snaží využít co nejvíce z přírodních prvků v krajině se již nacházejících (potoky a potůčky, háje, kopce, skály) a často tyto prvky doplňují o prvky pseudopřírodní (umělé vodopády, skaliska). Krajina zjevně organizovaná a přehledná se proměňuje v krajinu tajuplných zákoutí, stínů a světél s důrazem na nádech venkovské a pastorální romantiky. To vše zejména díky změně hlavního nástroje komponování - z barokní přímky se stává romantická křivka. (Říha, 1948) (Kulišťáková, 2014)

3.3.2 TYPY KRAJINNÉ KOMPOZICE

Krajinnou kompozici je možno rozdělit do třech kategorií. Kompozice profánní, sakrální a kombinované. Nutno dodat, že kategorizace těchto kompozic je soudobá a v kontextu různých historických etap by mohla být vnímána odlišně. Pro dobu baroka, během které probíhala sakralizace krajiny, jejíž podobu určovali katolické šlechtické rody v duchu protireformace, lze od sebe jen obtížně odlišit sakrální a profánní kompozici. Největší vliv na kategorizace kompozice má charakter ústředního prvku. (Kulišťáková, 2014)

- Profánní kompozice – kompozice panská, světská. Jejím ústředním prvkem je nejčastěji zámek nebo dvůr. Kompozici často tvoří hospodářské stavby v okolí ústředního prvku, propojené alejovými cestami. Součástí kompozice často bývají bažantnice, obory, hájovny a myslivny. Profánní krajina je doplněna objekty určenými k odpočinku.
- Sakrální kompozice – kompozice náboženská, církevní. Ústředním prvkem je nejčastěji kostel, klášter či kaple. Sakrální kompozice byly tvořeny nejčastěji kolem poutních míst, kam poutníky vedly alejové cesty usnadňující pouť. Mimo aleje jsou dalšími prvky sakrální kompozice křížové a pašijové cesty.
- Kombinovaná kompozice – kompozice obsahující prvky profánní i sakrální kompozice. Ústředním prvkem kompozice může být jak profánní stavba (zámek), tak sakrální stavba (kostel, kaple). Z dnešního pohledu kombinované kompozice jsou často tvořeny osou propojující profánní objekt s objektem sakrálním. Tyto kompozice mohly vznikat i v okolí profánních sídel vlastněných církví.

3.3.3 KOMPOZIČNÍ PRVKY

Krajinnou kompozici tvoří několik prvků spojených v jeden celek, kterým je výsledný obraz krajiny. Obvyklé vzorce kompozice se v průběhu historie měnily a nelze generalizovat jasná pravidla, která kompozici určují. Všechny krajinné kompozice však musí mít ústřední prvek, jádro kompozice, který tvoří pomyslné těžiště krajiny. Ten zpravidla leží na konci hlavní osy kompozice nebo jí tato osa probíhá. V okolí ústředního prvku se pak mohou nacházet další bodové, liniové nebo plošné prvky, které kompozici utváří.

Existuje řada možností rozdělení kompozičních prvků. Mohou se lišit rozsahem, významem, stářím, účelem, vazbou na ústřední prvek či zachovalostí. Dělení podle rozsahu je nejčastěji užíváno jako první nástroj klasifikace prvků a rozděluje kompoziční prvky na prvky:

- Bodové – Bodové prvky kompozice tvoří uzlová místa krajiny, ke kterým kompozice směřuje nebo se od nich odvíjí. Mohou to být dominanty, profánního i sakrálního charakteru, které přitahují pozornost v podobě staveb či jejich souborů. Význam dominanty může být různý, ústřední prvek je zpravidla dominantou globální pro celou kompozici, kaple či hájovna pak mohou být drobnou dominantou liniového či plošného prvku, který se na utváření celkové kompozice podílí. Bodovými kompozičními prvky mohou být také pečlivě vybraná vyhlídková místa, která se sama na kompozici nepodílí, ale zdůrazňují ji vábivým či monumentálním pohledem. Příkladem bodových kompozičních prvků jsou zámky, kláštery, kostely, letohrádky, lovecké zámečky, lázně, drobné sakrální stavby a památné kameny, obelisky či rondely dřevin. (Kulišťáková, 2014), (Flekalová, 2016), (Kupka, 2012)

- Liniové – Liniové prvky kompozice vyjadřují souvislosti a vztahy v rámci krajiny. Jsou spojnicemi bodových a plošných prvků a jejich propojením scelují kompozici. Liniové prvky se značně liší od prvků bodových a plošných, které slouží k pobytu, odpočinku, praktikování víry, zatímco prvky liniové slouží zejména k přepravě mezi těmito místy či k jejich vizualizaci. Pro tuto odlišnost a zvláštní užívání liniových prvků je vhodné je dále rozdělit podle charakteru na prvky fyzické, vizuální a symbolické. (Kulišťáková, 2014), (Flekalová, 2016),
 - Fyzické liniové prvky – tvoří základní kostru kompozice a jejího propojení. Představují je nejčastěji cesty, aleje, lesní průseky a komponované pohledy.
 - Vizuální liniové prvky – tvoří základ vnímání kompozice pozorovatelem. Jsou podmíněny existencí místa s kvalitním výhledem a také pohledového ukončení, kterým může být pohled na ústřední prvek kompozice, jinou dominantu, krajinnou scénérii celého panství či pohled do nebe na konci liniového prvku. Pozorovatelův pohled může být fixován přímo alejí či lesním průsekem nebo kompozicí zeleně.
 - Symbolické liniové prvky – tvoří propojení s obsahovou náplní kompozice. Jsou nositelem myšlenky, kterou dotvářejí či naopak předznamenávají její vyvrcholení v podobě ústředního prvku, ke kterému směřují. K jejich pochopení musí být pozorovatel vybaven povědomím o účelu kompozice či mít znalost místní historie a pověstí. Typickým příkladem symbolického prvku jsou křížové a pašijové cesty. Jiným příkladem jsou liniové prvky spojené s astronomickými jevy.
- Plošné – Plošné prvky kompozice jsou rozsáhlými celky se zřetelně vymezenou hranicí, které se podílí na tvorbě pohledového pozadí kompozice. Umožňují dotvoření původní přírodní krajinné scénérie. Jedná se o plochy se specifickým způsobem využití, příkladem jsou hospodářské plošné prvky (rybníční soustavy, obory, bažantnice, lesní celky), sakrální plošné prvky (svaté hory, poutní areály), rekreační a volnočasové plošné prvky (zámecké parky a zahrady, lázeňské parky). Plošné prvky mohou mít svou vlastní vnitřní kompozici a hierarchii, akcentující jejich myšlenku a účel. (Kulišťáková, 2014), (Flekalová, 2016)

4 METODIKA

Tato kapitola pojednává o metodice identifikace potenciálně komponovaných krajín Pardubického kraje a současně o metodice posouzení a klasifikace těchto krajín.

4.1 Metodika projektu IGA ZF MENDELU 14/2016/591

Projekt IGA ZF MENDELU 14/2016/591 nese titul: „Vytvoření databáze potenciálně komponovaných krajín na základě II. a III. vojenského mapování“. Cílem tohoto projektu je vytvoření výše zmíněné databáze, která identifikuje krajiny nesoucí znaky kompozice na mapách II. a III. vojenského mapování. Tato jsou popsána a charakterizována jejich kategorizací s ohledem na ústřední prvek, rozsah a charakter kompozice.

Základem celého projektu je práce s volně dostupnými archivními mapovými díly. Vybrány byly mapy II. a III. vojenského mapování pro vhodné časové zasazení v historickém období 19. století, ve kterém krajinné kompozice rozkvétaly. Identifikace krajinné kompozice se v mapě projevuje jako existence fyzické kostry kompozice, která se v krajině hmotně projevuje. Mapová díla byla zkoumána v digitální podobě a předmětem zkoumání bylo hledání právě fyzických znaků. Data byla vektorizována v prostředí ArcGIS, konkrétně v aplikaci ArcMap verze 10.2.

Podle předchozích výzkumných prací autorů byly vyhledávány signifikantní znaky nebo jejich skupiny, které naznačují existenci krajinné kompozice. Výrazná pozornost byla přikládána kombinacím těchto prvků nebo jejich vyššímu zastoupení ve zkoumané lokalitě. Toto je jejich výčet:

Mezi tyto znaky patří zejména u bodových: zámek (zkratka nebo název uváděný obvykle na mapách - Schloss, Schlof, Sch., Schl., zámeček), klášter (Kloster, Closter, Cloft), kostel (Kirchen), letohrádek (Lust Schl., Lusthaus), lovecký zámeček (Jagd Schlössel, Jagd Sch.), lázně (Badhaus, Bad), voluptuární objekty, votivní a memoriální objekty (obelisky, památníky, altány, chrámky - Templ apod.), drobné sakrální objekty (kaple - Kapelle, Cappelle; boží muka - Martersäule; poklony, kříže - Kreuz, sochy svatých - Statue), hrobka (Beerdigungsplatz), loreta (Loretto, Lorette), stromový rondel. Mezi liniové znaky se řadí: stromořadí, aleje (Alee), cesty, vodní kanály, křížové, pašijové, mariánské cesty a cesty zasvěcené, lázeňské cesty a lesní průseky. Mezi plošnými znaky se nejčastěji objevují: zámecká zahrada (Gärten, Ziergärten, Englische garten, Anlagen), poutní areály, svaté vrchy a svaté hory (Heiligenberg, Heil Berg, Heilige Berg, Heilige B., Heiliger B.), Kalvárie (Calvaria, Calvariaberg, Calvarien B., Kalvarienberg), bažantnice (Fas Gart, Fasangarten, Fasan Garten, Faf Gart, Fasanengarten), rybníční soustavy a rybníky (Teich, See, T., rybník) a obory (Theirgarten, Tier Gart., Tiergarten, Obora, Wobora). (Flekalová, 2016)

U lokalit s identifikovanou kostrou kompozice došlo k jejich kategorizaci podle jejich charakteru. Shodně se Salašovou (Salašová, 2004) došlo k rozdělení kompozic na tři typy (jejich podrobnější popis je v kapitole 3.2.2):

- Sakrální
- Profánní
- Kombinované

Následně došlo k zakreslení těchto znaků do samostatné mapové vrstvy, včetně předpokládaného liniového propojení těchto bodů. Na základě takto vzniklé sítě byla kompozice posouzena podle její komplikovanosti a komplexnosti. Kompozice byla označena čísly 0, 1, 2 podle její složitosti, kde:

- 0 značí kompozice s malým počtem znaků bez zjevného propojení

- 1 značí kompozice s jednoduchými vazbami
- 2 označují složité kompozice s řadou vazeb.

Čísla 0-2 jsou doplněna písmeny A, B, C, D, která upřesňují rozsah kompozice, kde A značí kompozice malé a D kompozice rozsáhlé.

Na základě těchto analýz pak byla provedena identifikace jádra kompozice – hlavního kompozičního bodu, z kterého se schéma kompozice odvíjí nebo k němu směřuje nejvíce vazeb. Toto místo bylo doplněno o GPS souřadnice, které ho jasně identifikují pro snadnou budoucí dohledatelnost. Výsledkem projektu je 617 míst s identifikovanou potenciální komponovanou krajinou.

4.2 Metodika bakalářské práce

Metodika vlastní bakalářské práce obsahuje popis postupu při analýze řešených lokalit pomocí volně dostupných mapových děl a terénního průzkumu. Dále popisuje metodu klasifikace a vyhodnocení potenciálu komponovaných krajín.

4.2.1 Řešené lokality

V původním seznamu lokalit došlo ke změně sloučením lokalit Chroustovice a Trusnov v jednu krajinnou kompozici na základě poznatků uvedených v díle Historická kulturní krajina Chroustovice. (Salašová, 2019)

Obr. 1 – Mapa řešených lokalit, podklad základní mapa čuzk; tab. 1 – Přehled řešených lokalit

1	Helvíkovice (456)	6	Kladruhy nad Labem (444)	12	Nasavrky (445)
2	Heřmanův Městec (447)	7	Králíky (458)	13	Pardubice (448)
3	Chrast (450)	8	Letohrad (455)	14	Předhradí (453)
4	Jevíčko (461)	9	Litomyšl (459)	15	Rybník (457)
5	Chroustovice (451) – Trusnov (449)	10	Luže (452)	16	Slatiňany (446)
		11	Moravská Třebová (460)	17	Zámrska (454)

4.2.2 Rozbor lokalit pomocí volně dostupných mapových děl

Všech sedmnáct lokalit bylo nejprve prozkoumáno na mapách II. a III. vojenského mapování za účelem identifikace ústředního objektu kompozice a odhadu dalších prvků kompozice podle označení kategorie složitosti kompozice. Objekty v mapě, kterým byla věnována pozornost jako ústředním prvkům, byly tyto:

- Zámek (*Schloss., Schl., Sch.*)
- Hrad (*Burg, Berg*, jméno hradu)
- Letohrádek (*Lusthaus, Lust.*)
- Dvůr (*M.H., Hof*)
- Hřebčín (*Gestütt*)
- Hájovna (*J.H.*)
- Klášter (*Kloster, Closter, Closst*)
- Kostel (*Kirchen*, jméno světce)
- Kaple (*Kapelle, Capelle*, jméno světce)

Výše zmíněné prvky mohou být ústředním prvkem kompozic, ale také mohou být součástí kompozice bez této funkce. Další prvky, které byly posouzeny jako prvky identifikující kompozici, jsou tyto:

- Zahrady a park (*Garten*)
- Obora (*Thiergarten*)
- Bažantnice (*Fasangarten*)
- Alej
- Lesní průsek
- Mlýn (*M.M.*)
- Křížová a pašijová cesta
- Kalvárie
- Hrobka

Takto nalezené prvky byly zaneseny do vytištěné mapy II. vojenského mapování, která sloužila jako podklad k terénnímu průzkumu.

Všechny lokality byly následně prozkoumány v dalších volně dostupných mapových dílech, za účelem identifikace dalších znaků, lepšího pochopení hierarchie kompozice a vývoje kompozice v čase. Mapová díla použitá k analýze jsou tato:

- Müllerovo mapování
- I. vojenské mapování
- II. vojenské mapování
- III. vojenské mapování
- Stabilní katastr
- Katastrální mapa
- Ortofoto mapa
- Základní mapa

Tato mapová díla byla použita k analýze rozsahu, významu, historického vývoje a současného stavu jednotlivých kompozic. Přesný význam, informační hodnota a volně přístupný zdroj jsou popsány dále.

- Müllerovo mapování – první systematické topografické mapování českých zemí proběhlo na začátku 18. století kartografem Janem Kryštofem Müllerem. Mapy jsou sestrojeny na základě bodů přesně určených astronomicky. Mapa Čech je z roku 1720 v měřítku 1:132 000 a mapa Moravy je z roku 1716 a v měřítku 1:180 000.

V mapě jsou zanesena sídla v několika kategoriích, každá mající svou značku, vodní toky, cesty, lesy a rybníky. Mapa také zachycuje lokální, regionální a nadregionální dominanty pomocí speciálních znaků a popisků. Obsahuje například kostely, kostely s relikvií, významné aleje, hřebčiny (*na mapě Gesstüdt garten*), letohrádky, křížové vrchy, kaple, poustevny a kláštery. Náznaky existence kompozice na Müllerových jsou indikátorem významu kompozice, jelikož běžně v mapě zaznamenány nejsou.

Volně přístupný zdroj: <http://oldmaps.geolab.cz>

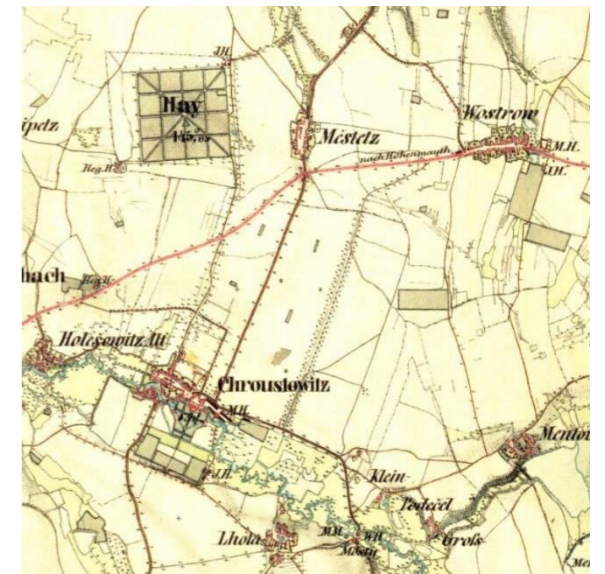
Obr. 2 – Müllerova mapa Čech
oldmaps.geolab.cz (10.4.2020)

- II. vojenské mapování – první podrobné mapování na základě geodetické triangulace, která proběhla před vznikem mapy, a mapa je tak velmi přesná. Měřítko díla je 1:28 800 a bylo vytvořeno mezi lety 1836 – 1852.

V mapě je obsaženo větší množství informací, než v mapě I. vojenského mapování. Do mapy se dostávají informace o mezích, remízcích, přesných hranicích lesů i solitérních stromech. Toto rozšíření obsahu přináší nové informace o podobě krajiny, současně ale způsobuje obtížnější čitelnost krajinných prvků významných. Přesné zaměření umožňuje identifikovat rovné linie, prodloužení osy a pohledová zakončení. Součástí mapy jsou i hospodářské lesní průseky bez kompozičního účelu, které ztěžují identifikaci lesních kompozic. Jinak obsahem odpovídá I. vojenskému mapování.

Volně přístupný zdroj: <http://oldmaps.geolab.cz>

<https://mapy.cz>

Obr. 4 – II. vojenské mapování
oldmaps.geolab.cz (10.4.2020)

- I. vojenské mapování – první podrobné mapování vzniklé v měřítku 1:28 800 nad Müllerovou během let 1764 – 1768. Mapové díly vznikaly metodou „a la vue“ (tedy „jak viděno“), kdy vojenští kartografové projížděli krajinou a mapa vznikala z jejich pozorování, tedy není na základě trigonometrické sítě.

Hodnota mapy spočívá v podrobném zachycení krajiny před velkými změnami průmyslové revoluce. Metoda, kterou byly mapy tvořeny, zachycuje krajinné dominanty, které významně působily na mapu tvořícího důstojníka. Díky podstatě komponovaných krajin bylo zachyceno množství prvků, které krajinnou kompozici tvoří. I přes nepřesnost mapy jsou kompozice dohledatelné a rozeznatelné na mapách dalších vojenských mapování či na dnešních mapách.

V mapě jsou zaneseny sídla s urbanistickou strukturou, samostatně stojící objekty, cesty, aleje, vodní toky, lesy, rybníky. Z pohledu krajinných kompozic je významné zakreslení bodových prvků kompozic – zámků, kostelů, kaplí, hájoven či mlýnů. Aleje a lesní průseky jsou na mapě uvedeny ve značně větším množství než na mapě Müllerově.

Volně přístupný zdroj: <http://oldmaps.geolab.cz>

Obr. 3 – I. vojenské mapování
oldmaps.geolab.cz (10.4.2020)

- III. vojenské mapování je zhotoveno v jednotkách metrů, které nahradily sáhy a měřítka jsou 1:25 000 a 1:75 000. Mapování vzniklo mezi lety 1876 – 1878 na Moravě a ve Slezsku a mezi lety 1877 – 1880 v Čechách. Je doplněno vrstevnicemi a kótami, které rozšiřují znázornění výškopisu.

Díky kvalitnímu provedení zákresu i kolorování jsou vhodným a dobře čitelným zdrojem informací. Část listů tohoto díla není k dispozici a existují pouze později zhotovené černobílé kopie. Obsah map a jejich čtení v kontextu komponovaných krajin je obdobný mapám I. a II. vojenského mapování.

Volně přístupný zdroj: <http://oldmaps.geolab.cz>

<https://archivnimapy.cuzk.cz>

Obr. 4 – III. vojenské mapování
oldmaps.geolab.cz (10.4.2020)

- Stabilní katastr – z mnoha verzí stabilního katastru jsou nejlepší mapy v měřítku 1:2880 z let 1825-1843, takzvané povinné císařské otisky. Mapy obsahují parcely s číslem, barvou využití území a místní názvy.

Mapy katastru jsou vhodné jako doplňující zdroj informací o přesné poloze, rozloze a orientaci již zaniklých či upravených objektů a liniových prvků. Také mohou upřesnit představu o podobě krajinné scenérie, díky známému využití ploch. Zachycení místních názvů může být cenou indicií při pátrání po již zaniklých prvcích.

Volně dostupný zdroj: <https://archivnimapy.cuzk.cz>

Obr. 5 – stabilní katastr
archivnimapy.cuzk.cz (10.4.2020)

- Ortofoto mapa – letecké snímky povrchu mají vypovídající hodnotu ohledně stavu a využití krajiny. Umožňují snadnou identifikaci ploch a linií a jejich postavení v kontextu krajiny. Nejmodernější snímky umožňují detailní analýzu lesů, sídel i volné krajiny. Je možné na nich identifikovat terénní nerovnosti či zachovanou vegetaci, která může indikovat přítomnost zaniklého kompozičního prvku.

Volně dostupný zdroj: <https://geoportal.cuzk.cz/geoprohlizec>

<https://mapy.cz>

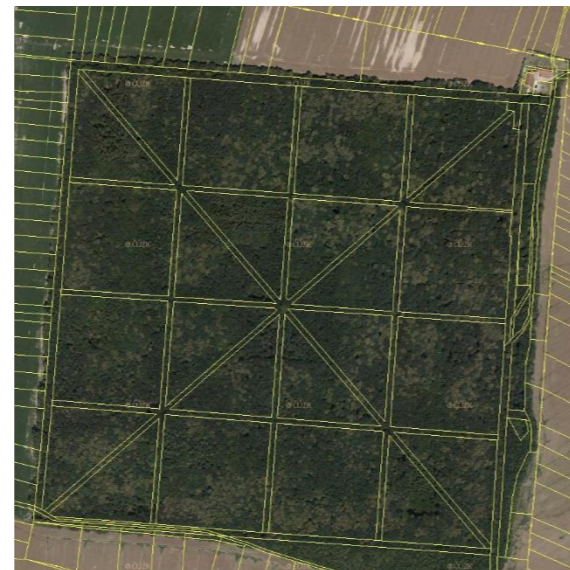

Obr. 7 – ortofoto mapa
geoportal.cuzk.cz (10.4.2020)

- Katastrální mapa – současná mapa katastru nemovitostí umožňuje identifikovat v krajině přesné umístění již zaniklých prvků. Polní cesty, lesní průseky a další liniové či plošné prvky mohou být identifikovány při pohledu na rozsáhlé plochy lánů, lesů a polí, které se v současné krajině nachází. Existuje v měřítcích 1:1000 a 1:2880. Mapu je možné mít zobrazenou na ortofoto mapou pro snadnější identifikaci prvků. Katastrální mapa je nejpřesnějším zdrojem informací pro určení přesné polohy objektu.

Volně dostupný zdroj: <https://geoportal.cuzk.cz/geoprohlizec>

<https://nahlizenidokn.cuzk.cz/VyberKatastrMapa.aspx>

Obr. 6 – katastrální mapa
podložena ortofoto mapou
geoportal.cuzk.cz (10.4.2020)

- Základní mapa – základní mapové dílo české republiky ve měřítku 1:10 000 představuje doplněk k analýze lokalit. Základní mapa obsahuje podrobný výškopis, přesné umístění objektů, místní názvy okolních míst, které mohou pomoci s identifikací prvků krajinné kompozice (Šantrůčková, 2019). Díky jiné barevné škále může být zdrojem čitelných informací, které v ortofoto mapě mohly být nečitelné.

Volně dostupný zdroj: <https://geoportal.cuzk.cz/geoprohlizec>

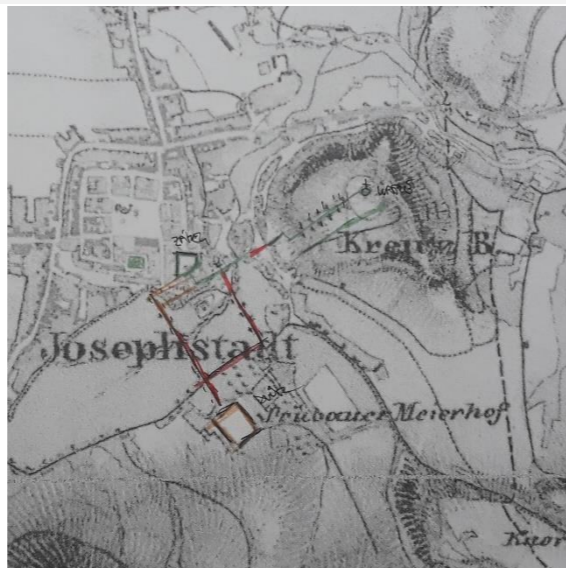
Obr. 8 – základní mapa
geoportal.cuzk.cz (10.4.2020)

4.2.3 Rozbor lokalit pomocí terénního průzkumu

Cílem terénního průzkumu bylo ověření stavu prvků i celku krajiny, lepší pochopení hierarchie a řádu celé kompozice a pořízení dokumentárních fotografií komponovaných krajin.

Kompozice byly předem analyzovány a zaneseny na papírovou mapu II. vojenského mapování, která sloužila jako hlavní podklad terénního průzkumu lokality a byla srovnávána s volně dostupnou turistickou a leteckou mapou v aplikaci mapy.cz. Terénní průzkum vždy začínal nalezením hlavní osy a ústředního bodu kompozice. Odtud byly postupně prozkoumány všechny předem vytipované prvky a byl posouzen jejich stav a podíl na tvorbě kompozice. Terénní průzkum lokality končil pohledem na celou kompozici, bylo-li to možné.

Terénní průzkumy byly provedeny v druhé polovině března roku 2020 s minimálním časovými rozestupy. Jejich výsledkem je galerie přibližně 2 000 autorských fotografií zachycujících krajinné kompozice v celku i v detailu. Výběr z těchto fotografií je přiložen u katalogových listů jednotlivých lokalit v kapitole výsledky.

Obr. 9 – ukázka zákresu stavu kompozice během terénního průzkumu

4.2.4 Kategorizace lokalit

Lokality byly podle výsledků terénního průzkumu a průzkumu mapových děl hodnoceny z hlediska stavu kompozice a významu kompozice. Tyto klasifikace jsou zkratkou, která umožňuje rychlou identifikaci krajin se zachovalými hodnotami a významnou kompozicí. Klasifikace dle stavu kompozice slouží k nalezení lokalit s ochranyhodnou krajinou. Při klasifikaci podle stavu jsou hodnoceny následující parametry: zachovalost a stav ústředního prvku kompozice, zachovalost a stav hlavní osy kompozice, zachovalost vedlejších kompozičních prvků, konkurence nové zástavby či jiných prvků v krajině. Krajinná kompozice může být zařazena do následujících kategorií:

■ Krajinná kompozice zachovalá – Ústřední prvek kompozice a hlavní osa kompozice jsou zachovalé, funkční a nadále plní účel v krajině. Vedlejší prvky jsou většinou zachovalé. Kompozice je jako celek je funkční a nedošlo k zásadní změně v charakteru krajinné struktury.

■ Krajinná kompozice částečně zachovalá – Ústřední prvek kompozice a hlavní osa jsou zachovalé a nadále plní svůj účel v krajině. Zakončení hlavní osy může být poškozeno. Vedlejší prvky jsou zachovalé či poškozené, nadále však v krajině znatelné a umožňující identifikaci. Páteř kompozice v podobě ústředního bodu a hlavní osy je funkční, krajinná struktura je obnovitelná.

■ Krajinná kompozice poškozená – Ústřední prvek kompozice je zachovalý nebo poškozený, nadále však funguje jako střed kompozice. Hlavní osa kompozice je poškozená a neplní svůj účel v krajinné kompozici. Vedlejší prvky mohou být zachovalé či poškozené. Páteř kompozice v podobě ústředního bodu a hlavní osy je poškozená, krajinná struktura je obnovitelná jen s vynaložením velkého úsilí.

■ Kompozice je silně poškozená či zaniklá – Ústřední prvek kompozice je poškozený nebo zaniklý, nefunguje již jako střed kompozice. Hlavní osa kompozice je poškozená nebo zaniklá a neplní svůj účel v krajinné kompozici. Vedlejší prvky jsou poškozené nebo zaniklé. Kompozice jako celek je nefunkční vlivem zásadních změn v charakteru krajinné struktury.

Klasifikace dle významu slouží k vyhodnocení potenciální kompozice, tedy k potvrzení její existence a zhodnocení jejího významu v kontextu Pardubického kraje a České republiky. Při klasifikaci podle významu jsou hodnoceny následující parametry: rozsah jednotlivých prvků i celé krajinné kompozice, zastoupení unikátních skladebných prvků, charakter kompozice, datace kompozice. Krajinná kompozice může být zařazena do následujících kategorií:

■ Krajinná kompozice velmi významná – Kompozice je tvořena výjimečně velkým počtem či rozsahem skladebných prvků, zaujímá velkou plochu či působí jako dominanta širokého okolí. Kompozici tvoří více unikátních typů kompozičních prvků než ústřední prvek a hlavní osa. Krajina v lokalitě je komponovaná a kompozice svým významem přesahuje hranice regionu.

■ Krajinná kompozice významná – Kompozice je tvořena ústředním prvkem a hlavní osou, případně dalšími prvky, které kompozici rozšiřují. Krajina v lokalitě je komponovaná a kompozice má regionální význam.

■ Krajinná kompozice málo významná – Kompozice je tvořena ústředním prvkem, v jehož okolí se nachází další prvky, které na něj mohou, ale nemusí, být navázány. Kompozici tvoří nízký počet prvků, které jsou malého rozsahu. Krajina v lokalitě nese znaky kompozice, jedná se však o kompozici málo významnou nebo v krajinné kompozice vůbec neproběhla.

4.2.5 Zpracování výsledků

Podrobné rozbory kompozic jednotlivých lokalit byly zpracovány do pasportů, které obsahují údaje o kompozici identifikované průzkumem map, ústředním prvkem, kompozici identifikované terénním průzkumem, krajinné a památkové péči, klasifikaci stavu kompozice a klasifikaci významu kompozice. Tyto informace jsou doplněny o 6 map, které zobrazují lokalitu na mapě II. a III. vojenského mapování, ortofoto mapě, základní mapě, schématu kompozice nad ortofoto mapou a místech pořízení fotografií nad základní mapou. Celý pasport uzavírá příloha 4 až 10 fotografií z lokality. Náznorná podoba tohoto pasportu s vysvětlivkami je na následující straně.

Mimo pasporty jsou výsledky shrnuty v tabulce na straně 18, která stručně informuje o ústředním prvkem a charakteru kompozice, dalších prvcích v kompozici, klasifikaci dle stavu kompozice a klasifikaci dle významu kompozice. Na základě vlastní analýzy lokalit pak upravuje koncept a ústřední body kompozic, které byly původně přejaty z projektu IGA ZF MENDELU 14/2016/591. Tato tabulka je doplněna dvěma mapami Pardubického kraje se znázorněnou klasifikací podle stavu kompozice a klasifikací podle významu kompozice.

Jméno lokality			
Obecné informace			
Kraj:	Pardubický	Obec:	_____
Okres:	_____	KÚ:	_____
ORP:	_____		
Klasifikace dle ZF MENDELU			
Koncept kompozice:	Profánní/ Církevní/ Kombinovaná		
Charakter jádra:	Hájovna/ Zámek/ Dvůr/ Klášter		
Kompoziční schéma:	1A/ 2A/ 2B/ 2C/ 2D – II. vojenské mapování/III. vojenské mapování		
Kompozice identifikovaná z map II. a III. vojenské mapování			
Popis kompozice identifikované v mapě II. a III. vojenského mapování. Kompozice zachycena v mapě II. vojenského mapování je podrobně popsána. Kompozice zachycena v mapě III. vojenského mapování je popsána změnami vůči kompozici z mapování II. Doplněno o (<i>Označení v mapě – přiřazení popisovaného prvku k textu v mapě</i>) a (Z1 – přiřazení popisovaného prvku k bodu v ortofoto mapě)			
Ústřední prvek kompozice			
Popis ústředního prvku kompozice, jeho památkové hodnoty a jeho stavu.			
Kompozice identifikovaná terénním průzkumem			
Hodnocení současného stavu kompozice jako celku a stavu jednotlivých prvků kompozice. Doplněno o (Z1 – přiřazení popisovaného prvku k bodu v ortofoto mapě) a [Foto 1 – číslo fotografie s popisovaným prvkem]			
Krajinná a památková péče			
Seznam památkově chráněných objektů v lokalitě včetně jejich katalogového kódu z Národního památkového ústavu. (Památkový katalog, 2015)			
Seznam zvláště chráněných území v lokalitě včetně významných chráněných stromů a alejí a přírodních parků, včetně jejich katalogového kódu z Ústředního seznamu ochrany přírody. (Ústřední seznam ochrany přírody, 2018)			
Klasifikace stavu kompozice			
	Kompozice je zachovalá		
	Kompozice je částečně zachovalá		
	Kompozice je poškozená		
	Kompozice je silně poškozená či zaniklá		
Klasifikace významu kompozice			
	Kompozice je velmi významná		
	Kompozice je významná		
	Kompozice je málo významná		

<p>II. vojenské mapování</p> <p>http://oldmaps.geolab.cz (Oldmaps, 2001-2017)</p> <p>https://mapy.cz (Mapy.cz, 2020)</p>	<p>III. vojenské mapování</p> <p>http://oldmaps.geolab.cz (Oldmaps, 2001-2017)</p> <p>https://archivnimapy.cuzk.cz (Archivni mapy, 2016-2019)</p>
<p>Ortofoto mapa</p> <p>https://geoportal.cuzk.cz/geoprohlizec (Geoprohlížeč, 2010)</p>	<p>Základní mapa</p> <p>https://geoportal.cuzk.cz/geoprohlizec (Geoprohlížeč, 2010)</p>
<p>Ortofoto mapa doplněna o vnesenou kompozici s hodnocením stavu prvků.</p> <p>Prvky jsou B – bodové, L – liniové, P – plošné.</p> <p>K hodnocení jsou použity 3 barvy: zelená – zachovalé, oranžová – poškozené/částečně zachovalé, červená – zaniklé.</p> <p>https://geoportal.cuzk.cz/geoprohlizec (Geoprohlížeč, 2010)</p>	<p>Základní mapa doplněna o vnesení míst pořízení fotografií kompozice. Místa jsou doplněna číslicí, která přiřazuje k místu fotografii na další straně podle její pozice.</p> <p>https://geoportal.cuzk.cz/geoprohlizec (Geoprohlížeč, 2010)</p>

<p>Lokalita A - Fotografie 1 <i>Všechny fotografie jsou dílem autora práce</i></p>	<p>Lokalita A - Fotografie 2</p>
<p>Lokalita A - Fotografie 3</p>	
<p>Lokalita A - Fotografie 4</p>	

<p>Lokalita B – Fotografie 1/ Lokalita A – Fotografie 5</p>	<p>Lokalita B – Fotografie 2/ Lokalita A – Fotografie 6</p>
<p>Lokalita B – Fotografie 3/ Lokalita A – Fotografie 7</p>	
<p>Lokalita B – Fotografie 4/ Lokalita A – Fotografie 8</p>	<p>Lokalita B – Fotografie 5/ Lokalita A – Fotografie 9</p>

5 VÝSLEDKY

V této kapitole jsou obsaženy výsledky práce. Na úvod jsou je každá lokalita podrobně představena pasportem obsahujícím popis kompozice, ústředního prvku a ochrany hodnot, dále obsahuje mapy, schéma kompozice a fotografie lokality. všechny hlavní poznatky dostačující k vytvoření představy o hodnotách jednotlivých lokalit shrnuty do tabulky a přehledových map na konci kapitoly.

5.1 Pasporty lokalit

V této kapitole se nachází 17 pasportů obsahujících popis kompozice, její schéma a fotografickou dokumentaci stavu.

Helvíkovice

Obecné informace

Kraj:	Pardubický	Obec:	Helvíkovice
Okres:	Ústí nad Orlicí	KÚ:	Helvíkovice
ORP:	Žamberk		

Klasifikace dle ZF MENDELU

Koncept kompozice:	Profánní
Charakter jádra:	Hájovna
Kompoziční schéma:	2A/2A

Kompozice identifikovaná z map II. a III. vojenské mapování

V mapě II. vojenského mapování je identifikovatelná myslivna (J.H.) (B1) s přílehlou bažantnicí (P1), která je rozdělena na 12 dílů s 5 průseky. Z mapy není zřejmá existence záměrného pohledové propojení s dvory na severozápadě a jihovýchodě (Niederhof a Popluží).

V mapě III. vojenského mapování dochází ke zmenšení bažantnice na 9 polí.

Ústřední prvek kompozice

Ústředním prvkem kompozice je hájovna, původně postavena jako empírový lovecký zámeček (Historie obce Helvíkovice, 2017) později rekonstruována do současné podoby.

Kompozice identifikovaná terénním průzkumem

Ústřední bod kompozice, hájovna (B1), je zachovalý [Foto 1]. Bažantnice (P1) je částečně zchovalá. Dubová výsadba se vlivem změn v lesním hospodářství změnila na smrkovou. V lesní skladbě převažují vzrostlé smrky, středová pole jsou dosázena mladými duby [Foto 4]. Hranice bažantnice jsou dnes v podobě shodné s III. vojenským plánováním, ovšem na západní straně došlo k rozšíření na původních 12 polí, hospodářský les a rybník [Foto 3]. Průseky SJ směru, jsou zřetelné, ale neudržované [Foto 2]. Severní ze ZV průseků je lesní cestou, jižní je silně poškozený.

Krajinná a památková péče

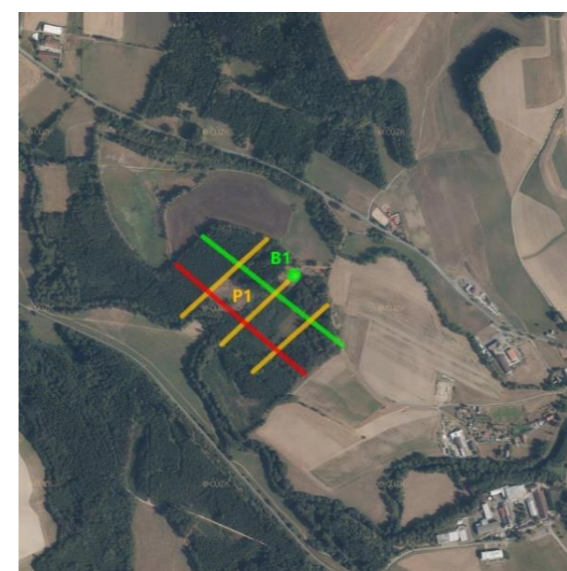
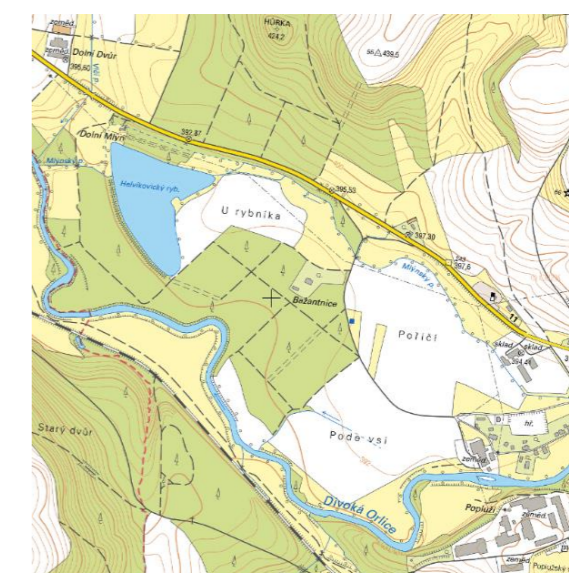
Celá kompozice se nachází v přírodním parku Orlice.

Klasifikace stavu kompozice

 Kompozice je částečně zchovalá

Klasifikace významu kompozice

 Kompozice je málo významná

Helvíkovice

Heřmanův Městec

Heřmanův Městec

Obecné informace

Kraj:	Pardubický	Obec:	Heřmanův Městec
Okres:	Chrudim	KÚ:	Heřmanův Městec
ORP:	Chrudim		

Klasifikace dle ZF MENDELU

Koncept kompozice:	Profánní
Charakter jádra:	Zámek
Kompoziční schéma:	2B/2B

Kompozice identifikovaná z map II. a III. vojenské mapování

V mapě II. vojenského mapování je půdorysně identifikovatelný zámek (**B1**), který však nenese jinde užívané označení *Schl.* Zámek je doplněn anglickým parkem s rozeznatelnou solitérní zelení (**P1**). Na východě je zřetelná severojižní osa začínající pod vrchem Palác, v jižní části směřuje k severu lesním průsekem (**L1b**), dále alejovou cestou (**L1a**, **L2**) a na severu navazuje dalším lesním průsekem (**L3**).

V mapě III. vojenského se objevuje na severovýchodě od zámku bažantnice v parkové úpravě (**P2**) a jižně od zámeckého parku obora s hájovnou (*J.H.*; **B2**, **P3**)

Ústřední prvek kompozice

Ústředním prvkem kompozice je zámek Heřmanův Městec, přestavěný na pozdně barokní sídlo roku 1784, doplněný o novogotickou věž z roku 1850.

Kompozice identifikovaná terénním průzkumem

Ústřední bod kompozice (**B1**), zámek, je zachovalý, stejně jako zámecký park (**P1**) [Foto 2,4]. Jižní část bažantnice (**P2**) prošla úpravou a vznikl v ní volný prostor využívaný hřebčínem, dnes z části využitý jako zahrada domova pro seniory, severní část bažantnice je zachovalá [Foto 3]. Severojižní osa se z části zachovala, lesní průsek (**L3**) je zachovalý, ač okolní les má jiný charakter. Alejová cesta (**L2**) již z východní strany není lemovaná třemi řadami stromů a je tedy poškozená. Alejová cesta (**L1a**) je zachovalá [Foto 1] a navazující průsek (**L1b**) je zaniklý. Nutno říci, že je zaniklý z důvodu nadále probíhající kompozice krajiny kolem vrchu Palác, která v čase III. vojenského mapování nevrcholila, a byl nahrazen jinými prvky pod Palácem zřetelnými v ortofoto mapě. Obora (**P3**) a hájovna (**B2**) jsou částečně zachovalé.

Krajinná a památková péče

Zámek a park jsou součástí památkové zóny Heřmanův Městec – NPÚ 1000084518

Zámek a park jsou kulturní památkou – NPÚ 1000131978

Zámecký park a bažantnice jsou součástí přírodní památky Heřmanův Městec – ÚSOP 5895

Zámecký park a vrch Palác jsou součástí přírodního parku Heřmanův Městec

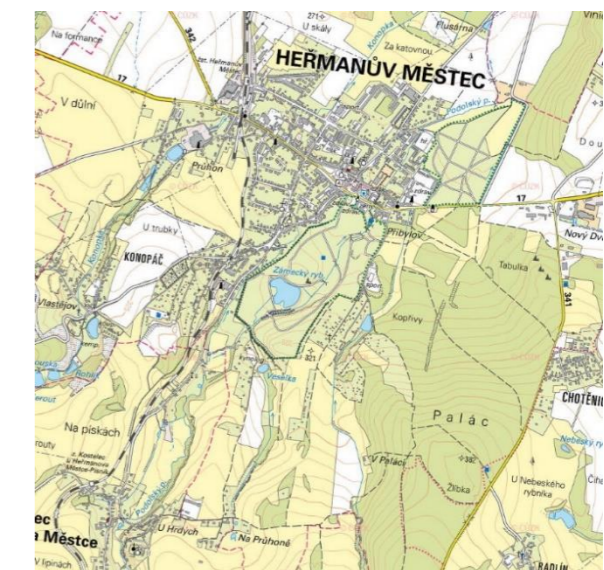
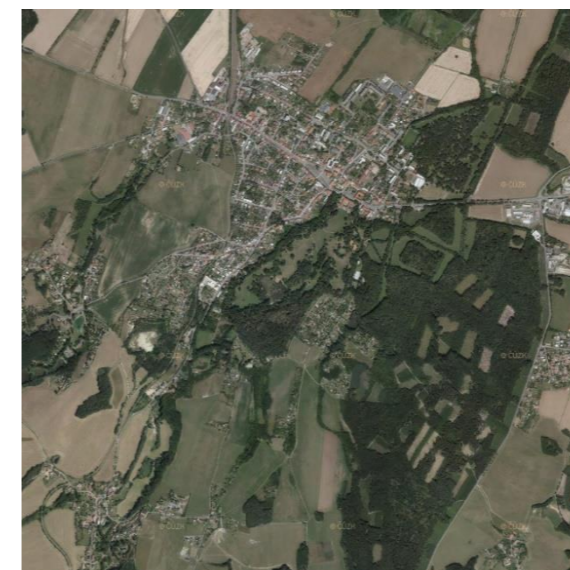
Dub letní v zámeckém parku je památným stromem – ÚSOP 101598

Klasifikace stavu kompozice

 Kompozice je zachovalá

Klasifikace významu kompozice

 Kompozice je velmi významná

Chrast - Podlažice

Obecné informace

Kraj:	Pardubický	Obec:	Chrast
Okres:	Chrudim	KÚ:	Chrast, Podlažice
ORP:	Chrudim		

Klasifikace dle ZF MENDELU

Koncept kompozice:	Profánní
Charakter jádra:	Zámek
Kompoziční schéma:	2B/2B

Kompozice identifikovaná z map II. a III. vojenské mapování

V mapě II. vojenského mapování je identifikovatelný ústřední bod kompozice zámek Chrast (*Schl.*) (B1) doplněný o dvůr (*M.H.*) (B4) a zahrady (P1). V Podlažicích je zřetelný areál kláštera (P2) s kostelem sv. Markéty (B3) a dvorem (*M.H.*) v Podlažicích je pak další dvůr (*M.H.*) (B6) na severu u cesty k Chrašickému mlýnu (*M.M.*, B5). Hlavní osa celé kompozice prochází budovou zámku a kapličkou sv. Jana Nepomuckého nad klášterem (B2). Osa je zřetelná v zámecké zahradě a dále pak vede alejí kočárové cesty Velká lipka (L1), na kterou navazuje Malá lipka (L2) mířící do zámku podél zahrad. Od kaple vedla do kláštera pravděpodobně alejová cesta (L3). Od zámeckých zahrad vedla přímá alejová cesta k Horeckému rybníku (L4). Od branky zámecké zahrady je zřejmá alejová cesta k mlýnu (L5) a od mlýna dál k Podlažickému dvoru (L6).

V mapě III. vojenského mapování je patrný zánik aleje kolem cesty k mlýnu (L5).

Ústřední prvek kompozice

Zámek Chrast vznikl na konci 16. století jako letní sídlo královehradeckých biskupů, ve 20. letech 18 století byl přestavěn v barokním slohu. Od počátku doplněn francouzskou zahradou. Protiváhou zámku je Podlažický klášter benediktinů z 12. století s velkolepým barokním kostelem sv. Markéty z přelomu 17.-18. století.

Kompozice identifikovaná terénním průzkumem

Kompozice se zachovala ve značně zmenšené formě. Zachovalá je hlavní osa kompozice mezi zámek (B1) [Foto 3] a kaplí (B2). Probíhá zahradami (P1) a alejí Velká lipka (L1) [Foto 4,5]. Druhá zámecká alej, Malá lipka, je taktéž zachovalá. Dvůr v areálu zámku byl nahrazen hasičkou zbrojnicí a výkupem surovin a je poškozen. Z areálu kláštera v Podlažicích se zachoval kostel sv. Markéty (B3) [Foto 1], klášterní zahrady, včetně většiny dvora, jsou zaniklé (P2). Alejové cesty (L3,L5,L6) jsou poškozené [Foto 2], cesta k rybníku (L4) je zaniklá, ač stále patrná na katastrální mapě (Katastr nemovitosti, 2004-2020). Mlýn (B5) je částečně zachován, dvůr (B6) je zaniklý.

Krajinná a památková péče

Zámek, zámecká zahrada a alej Malá lipka jsou součástí městské památkové zóny – NPÚ 1000084519

Zámek, zámecká zahrada a aleje Malá a Velká lipka jsou kulturní památkou – NPÚ 1000157243

Kostel sv. Markéty v Podlažicích je kulturní památkou – NPÚ 1000137845

Alej Velká lipka je alejí památných stromů – ÚSOP 101535

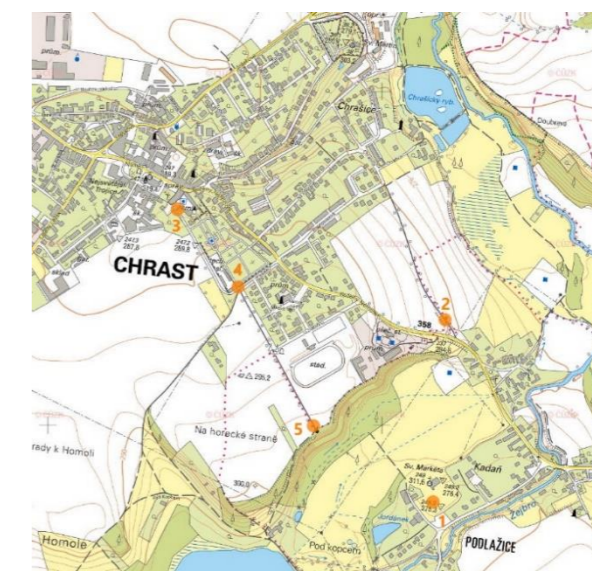
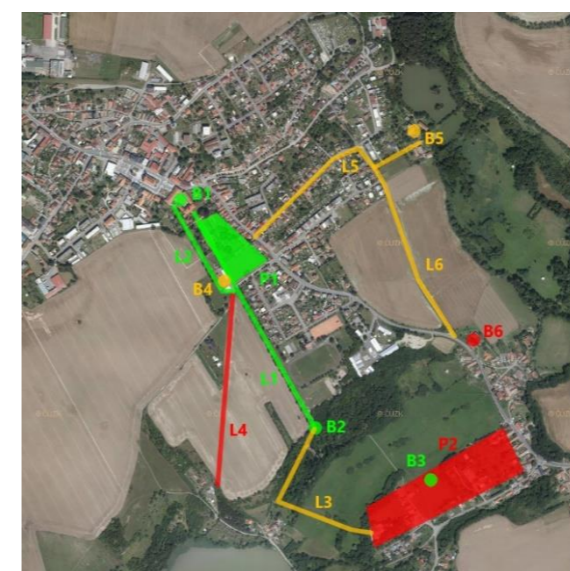
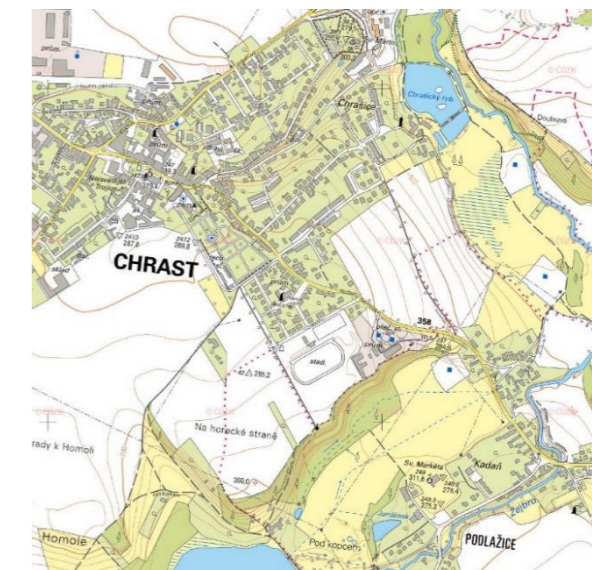
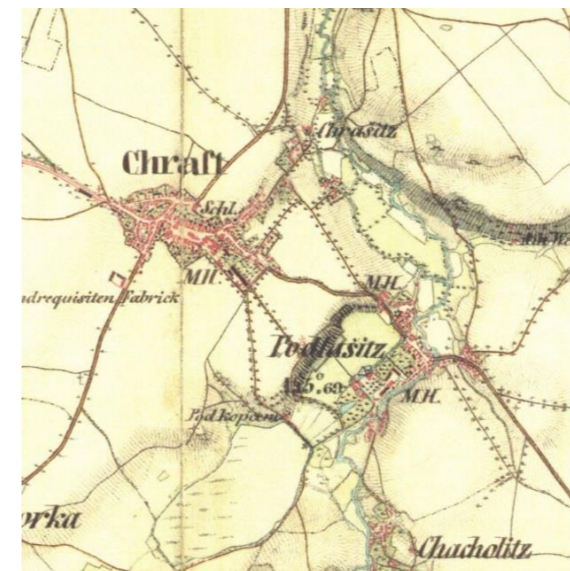
Alej Malá lipka je alejí památných stromů – ÚSOP 101534

Klasifikace stavu kompozice

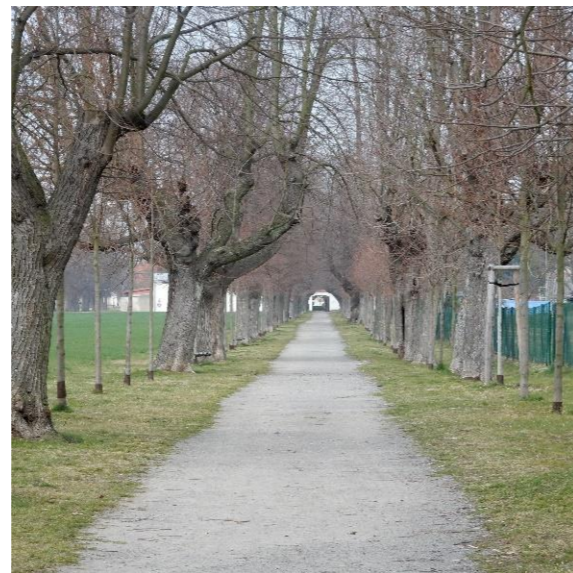
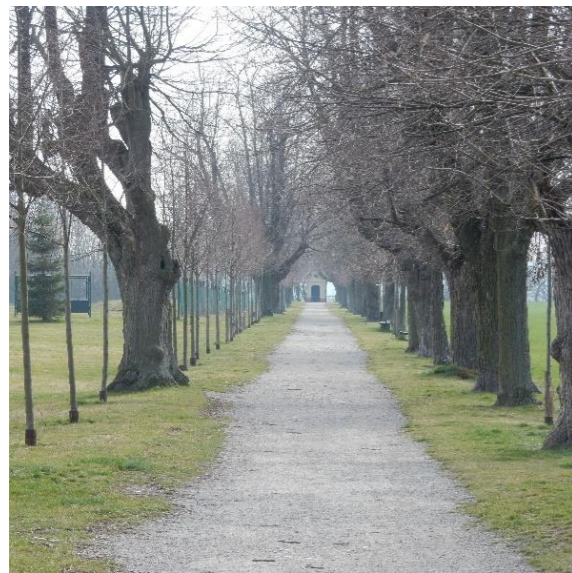
 Kompozice je částečně zachovalá

Klasifikace významu kompozice

 Kompozice je významná

Chrast

Jevíčko

Jevíčko

Obecné informace

Kraj:	Pardubický	Obec:	Jevíčko
Okres:	Svitavy	KÚ:	Jevíčko
ORP:	Moravská Třebová		

Klasifikace dle ZF MENDELU

Koncept kompozice:	Profánní
Charakter jádra:	Dvůr
Kompoziční schéma:	1A/1A

Kompozice identifikovaná z map II. a III. vojenské mapování

V mapě II. vojenského mapování je zřetelná kočárová cesta (**L1**) vedoucí od zemědělského dvora (**B1**).
V mapě III. vojenského mapování je zřejmé zakončení aleje do lesa, který není dále specifikován.

Ústřední prvek kompozice

Ústředním prvkem je hospodářský dvůr. Jeho významnou součástí je barokní sýpka z doby před rokem 1750, upravená v průběhu 19. století. Dvůr náleží k renesančnímu, později barokně přestavěnému zámečku v Jevíčku.

Kompozice identifikovaná terénním průzkumem

Dvůr (**B1**) je zachovalý, na jeho východní straně byla hospodářská budova nahrazena budovou gymnázia, která však dvůr uzavírá v místě původního stavení [**Foto 3,4**]. Bývalá kočárová cesta je dnes Nerudovou a Vrchlického ulicí (**L1a**) a její západní část (**L1b**) je zcela zaniklá [**Foto 1,2,5**]. Alej se nezachovala.

Krajinná a památková péče

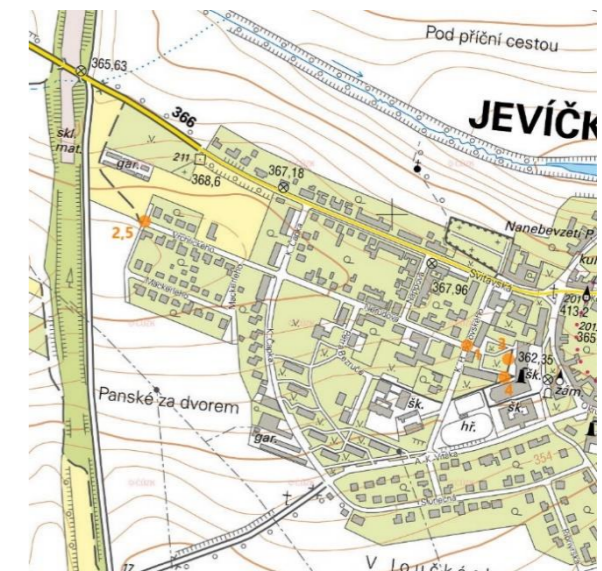
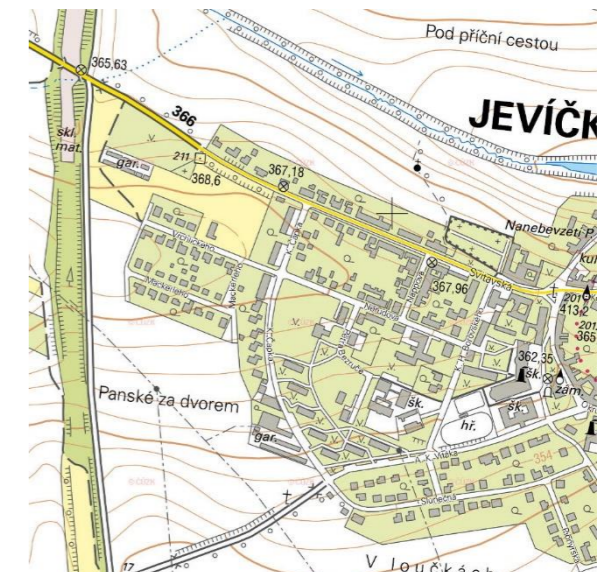
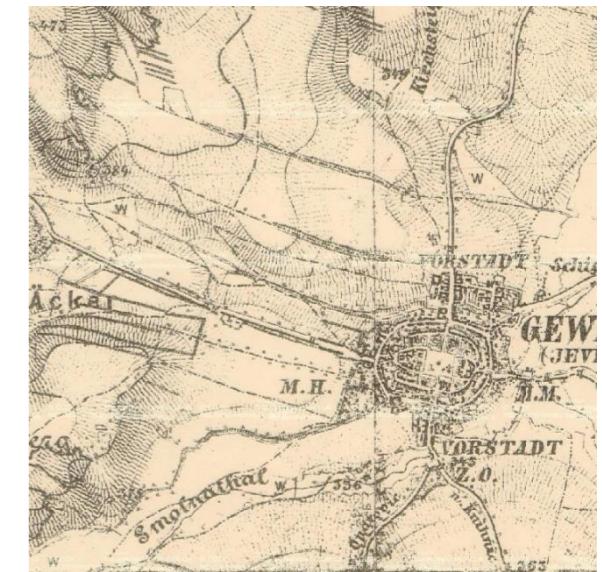
Dvůr je součástí městské památkové zóny – NPÚ 1000084534
Sýpka je kulturní památkou – NPÚ 1429979596

Klasifikace stavu kompozice

■ Kompozice je silně poškozená či zaniklá

Klasifikace významu kompozice

■ Kompozice je málo významná

Chroustovice - Trusnov

Obecné informace

Kraj:	Pardubický	Obec:	Chroustovice, Trusnov
Okres:	Chrudim, Pardubice	KÚ:	Chroustovice, Trusnov,
ORP:	Chrudim, Pardubice		Ostrov, Uhersko

Klasifikace dle ZF MENDELU

Koncept kompozice:	Profánní
Charakter jádra:	Zámek
Kompoziční schéma:	2D/2C

Kompozice identifikovaná z map II. a III. vojenské mapování

V mapě II. vojenského mapování je zřetelná osa (L1) spojující zámek v Chroustovicích (B1) a letohrádek Neulust (B3), která je prodloužením pohledem do oblohy zakončené alejové cesty před zámkem. Areál zámku je doplněn francouzskou zahradou (P1), bažantnicí (P2) a hospodářským dvorem (B2). Od zemědělského dvora vede kočárová cesta s dvojitou alejí (L2) směřující k Ostrovu. Osa kompozice je doplněna několika bažantnicemi (P4,P5,P6,P10) s hájovkami (B4,B9). Pozoruhodným prvkem kompozice je městský háj (P3) doplněný 2 hájovkami (B5,B6) a rozdělený 8 středovými průseky ve tvaru hvězdy a dalšími 9 mřížovými průseky rozdělujícími háj do 16 polí. Letohrádek Neulust je doplněn bažantnicí (P7) s hájovnou (B7) a na sever od letohrádku je Obora (P8) s hájovnou (B8). K sloučení lokalit Chroustovice a Trusnov došlo na základě díla Historická kulturní krajina Chroustovice. (Salašová, 2019)

V mapě III. vojenského mapování je viditelná úprava bažantnic průseky a podoba francouzské zahrady zámku.

Ústřední prvek kompozice

Ústředním prvkem kompozice je barokní zámek z 2. poloviny 17. století, který byl v letech 1779-1780 významně upraven v rokokovém stylu. Součástí zámku je čestný dvůr, který pomáhá definovat hlavní osu kompozice.

Kompozice identifikovaná terénním průzkumem

Areál zámku [Foto 1] je zachovalý, včetně zahrad, bažantnice i dvora (B1,B2,P1,P2). Letohrádek Neulust je zaniklý (B3) a na jeho místě je dnes parčík se základy letohrádku [Foto 10]. Hlavní osa kompozice je přerušena areálem zemědělského družstva na kraji Chroustovic a původní alejová cesta je dnes ulicemi Dr. Alberta Pražáka a Na Vinici a je tedy zaniklá. Kočárová cesta (L2) je zaniklá. Bažantnice (P4,P6a,P7,P10) [Foto 7] a hájovny (B7,B9) [Foto 8] se dochovaly a bažantnice (P5,P6b) a hájovna (B4) zanikly. Městský háj (P3) [Foto 3,4] je zachovalý, ale kompoziční osy průseku jsou dnes již neudržované. Hájovna u háje (B6) se dochovala [Foto 5], hájovna (B5) zanikla. Cesta z města k háji (L3) se v jižní části bez aleje, v severní polovině s alejí [Foto 2,6]. Obora uzavírající kompozici na severu se částečně dochovala (P8) včetně hájovny (B8) [Foto 7], ale změnou lesního hospodaření došlo k poškození průseků, průhledů a sítě lesních cest.

Krajinná a památková péče

Zámek a zámecká zahrada jsou kulturní památkou – NPÚ 1000122329

Bažantnice v Uhersku u zříceniny Neulustu je přírodní rezervací – ÚSOP 2408

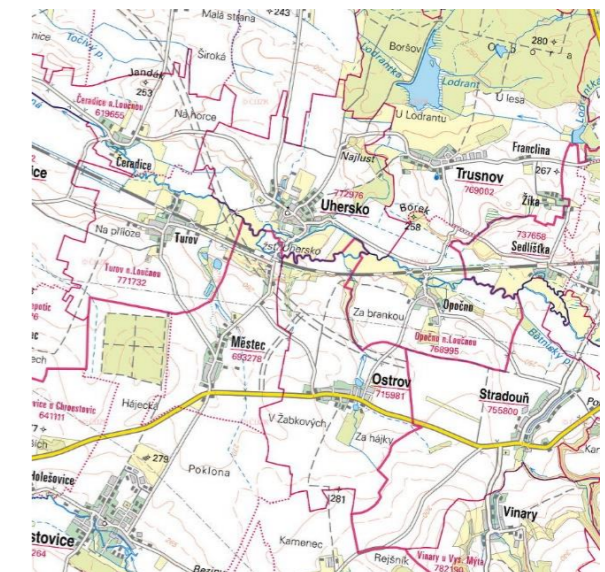
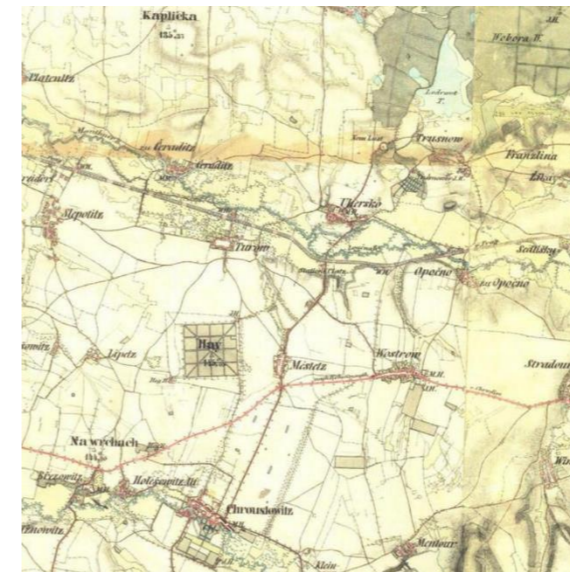
V krajinné kompozici se nacházejí 2 přírodní památky: Stráž u Trusnova a Boršov u Litětín – ÚSOP 728 a ÚSOP 2423

Klasifikace stavu kompozice

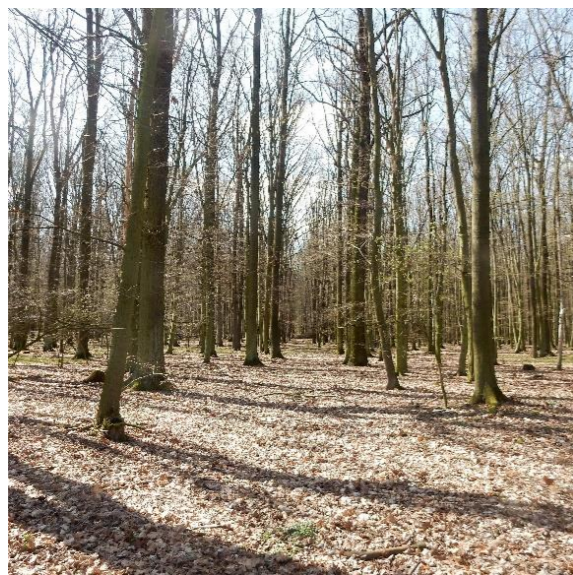
Kompozice poškozená

Klasifikace významu kompozice

Kompozice je velmi významná

Chroustovice

Kladruby nad Labem

Obecné informace

Kraj:	Pardubický	Obec:	Kladruby nad Labem
Okres:	Pardubice	KÚ:	Kladruby nad Labem, Selmice
ORP:	Přelouč		

Klasifikace dle ZF MENDELU

Koncept kompozice:	Profánní
Charakter jádra:	Zámek
Kompoziční schéma:	2A/2B

Kompozice identifikovaná z map II. a III. vojenské mapování

V mapě II. vojenského mapování je vidět kompozice kolem hřebčína v Kladrubech (B1). Hřebčín je spojen s dvorem Franzenshof (B2) přes 3 km dlouhou alejovou cestou (L1). Druhá alejová cesta (L2) směřuje od hřebčína k Řečanům nad Labem.

V mapě III. vojenského mapování dochází rozsáhlým úpravám, zejména na severu v oboře, kde je vytvořena řada lesních cest, průseků a alejí. Dále pak vzniká alejová cesta k cihelně na jihovýchod od hřebčína. Na pravém břehu Labe vzniká drobná bažantnice s řadou rovnoběžných průseků.

Ústřední prvek kompozice

Ústředním prvkem kompozice je kladrubský zámek, kolem kterého je vybudován hřebčín s rozsáhlou plochou cvičiště, které obklopují stáje, sýpky, obytné budovy a kostel sv. Václava a Leopolda. Hřebčín vznikl roku 1579 za účelem chovu ceremoniálních starokladrubských koní a dnes je nejstarším kontinuálně existujícím hřebčínem na světě.

Kompozice identifikovaná terénním průzkumem

Areál hřebčína je zachovalý (B1) [Foto 3], stejně jako dvůr (B2) [Foto 4] na konci alejové cesty (L1) [Foto 1], kolem které se táhnou ohrazené pastviny, které jsou jasně lemovány větrolamy a remízy, viditelnými i na ortofoto mapě. Kompozice se rozrostla jižně kolem zachovalé alejové cesty (L2) [Foto 2], kde přibýly alejové cesty východním směrem, i do lesa severně od Kladrub, kde vzniklo několik dlouhých přímých lesních cest a průseků. Kladruby nad Labem jsou příkladem organické krajiny s prvky kompozice. Krajina v okolí hřebčína v historii i dnes plní svůj hospodářský účel chovu koní a v tomto ohledu se vyvíjela organicky, byla však doplněna o úmyslně umístěné prvky kompozice zpřehledňující krajinu a podtrhující význam hřebčína v jejím středu.

Krajinná a památková péče

Celá kompozice je součástí světového kulturního dědictví UNESCO – UNESCO 1589

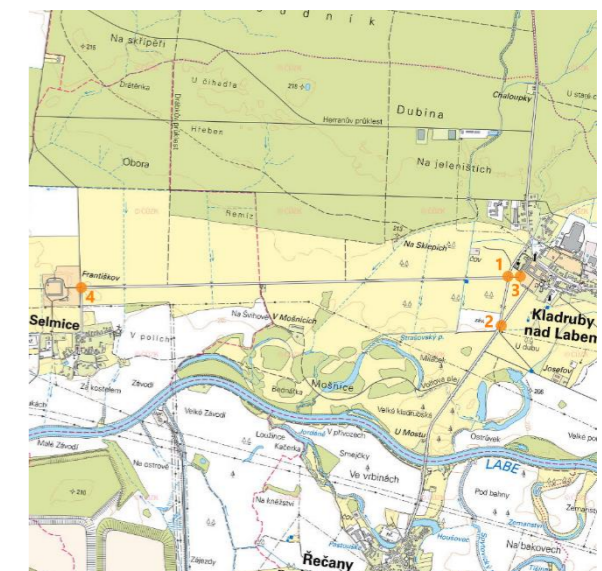
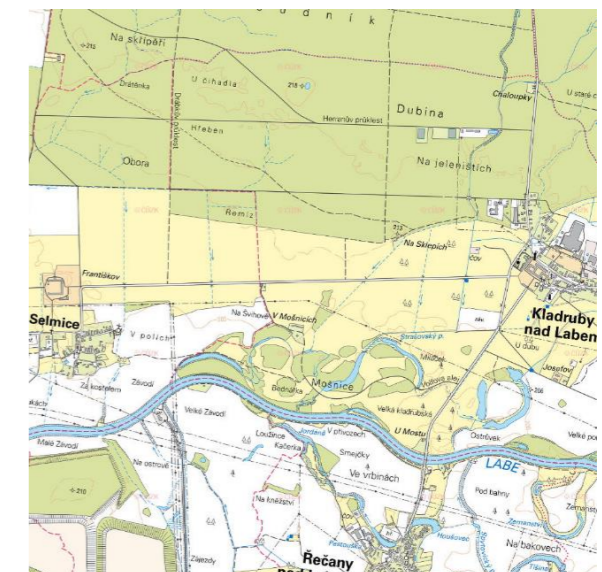
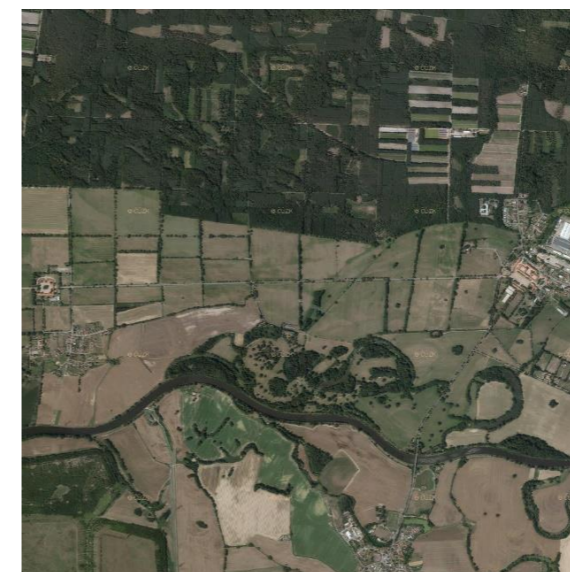
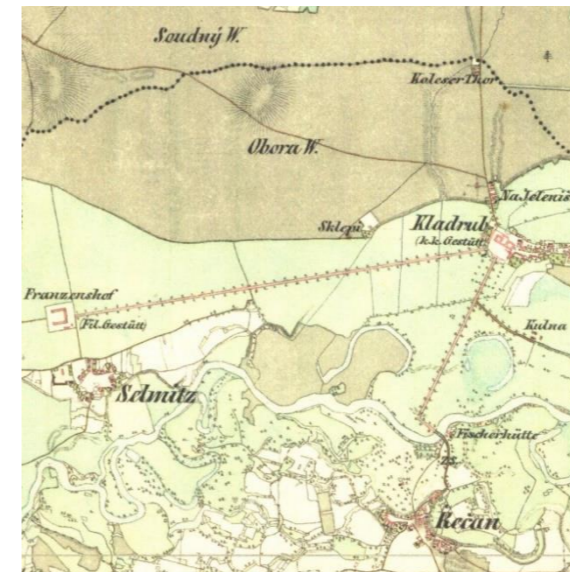
Celá kompozice je národní kulturní památkou – NPÚ 1000126748

Klasifikace stavu kompozice

■ Kompozice je zachovalá

Klasifikace významu kompozice

■ Kompozice je velmi významná

Kladruby nad Labem

Králíky

Králíky

Obecné informace

Kraj:	Pardubický	Obec:	Králíky
Okres:	Ústí nad Orlicí	KÚ:	Dolní Hedeč, Králíky
ORP:	Králíky		

Klasifikace dle ZF MENDELU

Koncept kompozice:	Sakrální
Charakter jádra:	Klášter
Kompoziční schéma:	1A/1A

Kompozice identifikovaná z map II. a III. vojenské mapování

V mapě II. vojenského mapování je zkratkou *Klost.* popsán Klášter servitů (**B1**), který je ústředním bodem kompozice, kterou tvoří pašijová cesta doplněná alejí (**L1**). Pašijová cesta s 6 zastaveními a kulísní branou pomyslně svou osou propojuje kostel archanděla Michaela (**B2**) na náměstí Králík s chrámem Nanebevzetí Panny Marie v areálu kláštera. V mapě III. vojenského mapování není viditelná žádná změna v kompozici.

Ústřední prvek kompozice

Ústředním prvkem kompozice je raně barokní kostel vybudovaný mezi lety 1696-1700, který byl v průběhu prvního desetiletí 18. století doplněn klášterem servitů, služebníků panny Marie.

Kompozice identifikovaná terénním průzkumem

Celá kompozice je zachovalá a v dobrém stavu. Kostel archanděla Michaela na náměstí (**B2**) je symbolickým začátkem poutě na kopeček [**Foto 1**]. Po průchodu městem se otevírá pohled kulísní bránu, začátek 1300 metrů dlouhé aleje (**L1**), která lemují cestu ke klášteru servitů (**B1**) [**Foto 2**]. Cesta se postupně zpříkřuje a její travnatý povrch se mění v kamenný [**Foto 5**]. Alej je doplněna šesti kaplemi a je zakončena klášterním schodištěm s dvojicí kaplí [**Foto 4**]. Od kláštera se naskytuje pohled na celou kompozici, město i krajinu [**Foto 3**].

Krajinná a památková péče

Areál kláštera servitů s poutním chrámem Nanebevzetí Panny Marie včetně aleje a křížové cesty je národní kulturní památkou – NPÚ 1000144334

Kostel archanděla Michaela je kulturní památkou – NPÚ 1000134550

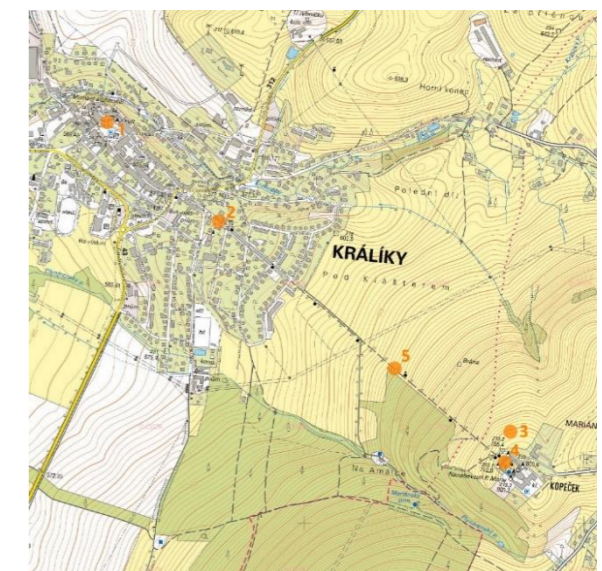
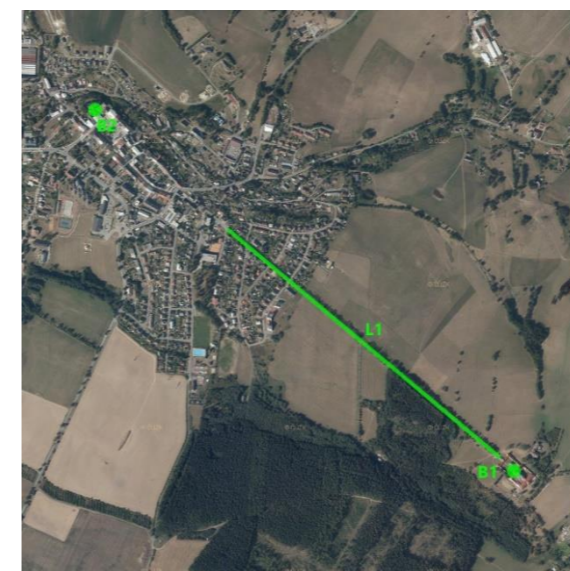
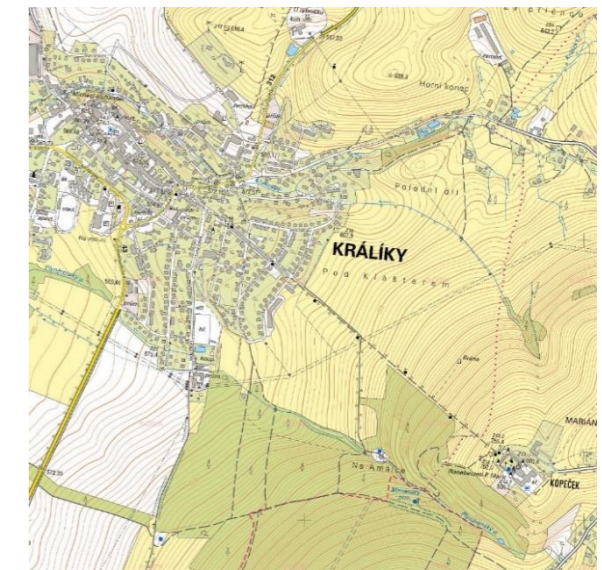
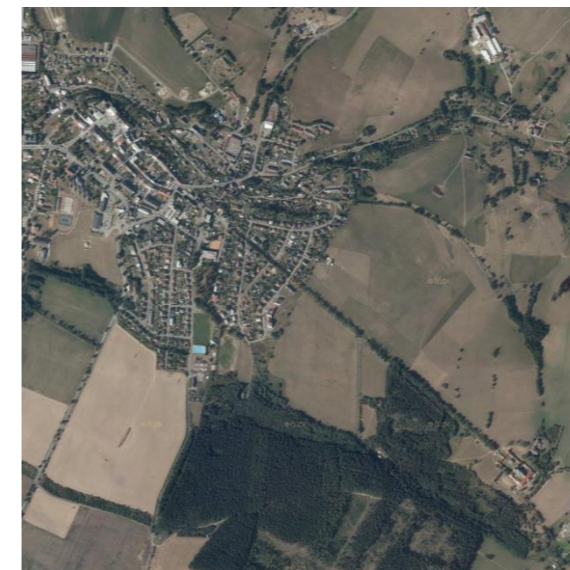
Alej podél Křížové cesty ke kostelu Nanebevzetí Panny Marie je alejí památných stromů – ÚSOP 101214

Klasifikace stavu kompozice

 Kompozice je zachovalá

Klasifikace významu kompozice

 Kompozice je významná

Letohrad

Obecné informace

Kraj: Pardubický Obec: Letohrad, Šedivec, Lukavice
Okres: Ústí nad Orlicí KÚ: Letohrad, Šedivec, Lukavice
ORP: Žamberk

Klasifikace dle ZF MENDELU

Koncept kompozice: Profánní
Charakter jádra: Zámek
Kompoziční schéma: 2B/2B

Kompozice identifikovaná z map II. a III. vojenské mapování

V mapě II. vojenského mapování je vidět rozsáhlá kompozice mezi sídly Letohrad (*Geiersberg*), Šedivec (*Šedowitz*) a Lukavice (*Lukawitz*). Ústředním prvkem kompozice je zámek (**B1**) s anglickou zahradou (**P1**), který v mapě není popsán. Nad ním na Kopečku je postavena kaple sv. Jana Nepomuckého (*St. Johann*) (**B2**), která dominuje výhledu z celé kompozice. Nedaleko zámku je hospodářský dvůr (*Neuhöfer M.H.*) (**B3**), od kterého vede alejová cesta (**L1**) ke dvoru v Šedivci (*M.H.*) (**B5**). Z města Letohrad vede alejová cesta (**L6**) k lukavickému dvoru (*M.H.*) (**B4**). Lukavický dvůr je spojen s dvorem v Šedivci alejovou cestou (**L2**). Mezi cestami (**L2**) a (**L1**) se nedaleko města nachází bažantnice (**P2**) s hájovnou (*J.H.*) (**B7**). Na stráni nad městem Letohrad, u Šedivce, se nachází síť alejových cest (**L3,L4,L10,L11**), které se kříží v rondelu (**P3**). Síť prochází i alejová cesta (**L5**), která spojuje bažantnici s oborou (**P4**) a hájovnou (**B6**). Obora je doplněna paprscitými průřezky.

V mapě III. vojenského mapování jsou nové liniové prvky v krajině, patrně aleje a větrolamy (**L7,L8,L9**). V oboře dochází k úpravě průřeků a v rondelu je zřetelný altán.

Ústřední prvek kompozice

Ústředním prvkem kompozice je zámek postavený v renesančním slohu během 17. století. V 18. a 19. století byl zámek přestavěn a doplněn dalšími budovami v barokním a klasicistickém slohu. Funkci ústředního prvku kompozice plní i kaple sv. Jana Nepomuckého z roku 1734.

Kompozice identifikovaná terénním průzkumem

Celé zámecké návrší, tedy zámek (**B1**), park (**P1**) a kaple sv. Jana Nepomuckého (**B2**), je zachovalé [Foto 1,2]. Zachovalý je i hospodářský dvůr (**B3**), od kterého vede alejová cesta (**L1**), podél které jsou pozůstatky alejí, je tedy částečně zachovalou. Šedivecký dvůr (**B5**) prošel přestavbou a demolicí a z původního areálu se dochovaly pouze 2 budovy. Lukavický dvůr (**B4**) je zachovalý [Foto 5], ale alejová cesta (**L6**) k němu vedoucí je v jižní části zbarvena alejí, v severní části zcela zaniklá. Cesta spojující dvory (**L2**) si v západní části uchovala pozůstatky stromořadí a je částečně zachovalá, ve východní části zcela zanikla. Bažantnice (**P2**) se zachovala i s hájovnou (**B7**) [Foto 8], stejně jako obora na severu kompozice (**P4**) [Foto 9] a hájovna v ní (**B6**) [Foto 4]. Cesta propojující bažantnici s oborou je v jižní části zachovalá, v severní se zachovaly pouze zbytky aleje. Rondel listnatých stromů (**P3**) je dnes z poloviny součástí smrkového lesa, z druhé poloviny vystupuje do pole [Foto 3,7]. Dodnes je složen z listnatých stromů, kde každou čtvrtinu rondelu tvoří jiný druh (buk, javor, 2 druhy dubu). Stále je patrné i místo, kde stával altán. Systém alejových cest (**L3,L4,L10,L11**) zbyl pouze jako polní cesty či úplně zanikl [Foto 6]. Liniové prvky (**L7,L8,L9**) zanikly nebo jsou silně poškozeny.

Krajinná a památková péče

Zámek, zámecký park, kaple sv. Jana Nepomuckého a Nový dvůr jsou součástí městské památkové zóny – NPÚ 1000084546

Zámek a zámecký park je kulturní památkou – NPÚ 1000157335

Kaple sv. Jana Nepomuckého je kulturní památkou – NPÚ 1000152776

Nový dvůr je kulturní památkou – NPÚ 1000148495

Zemědělský dvůr v Lukavících je kulturní památkou – NPÚ 1000124320

Letohradská bažantnice je přírodní památkou – ÚSOP 209

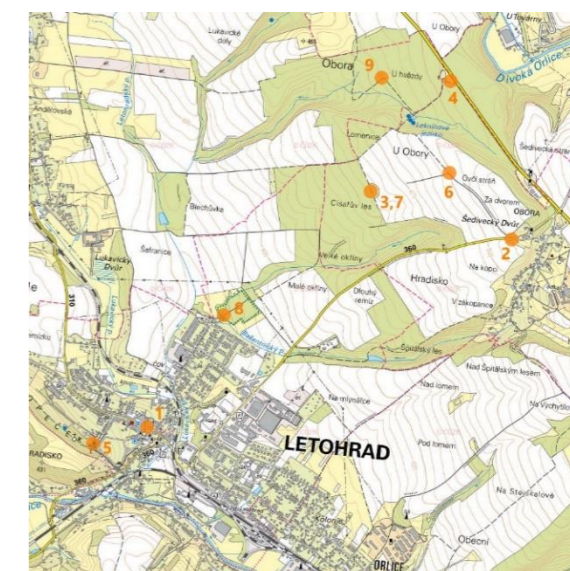
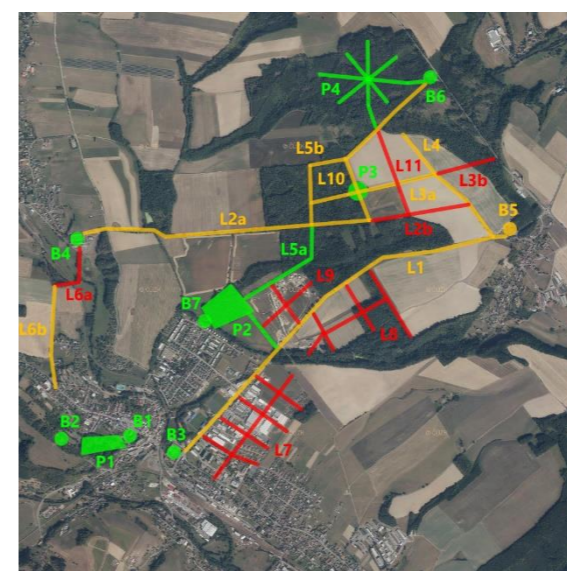
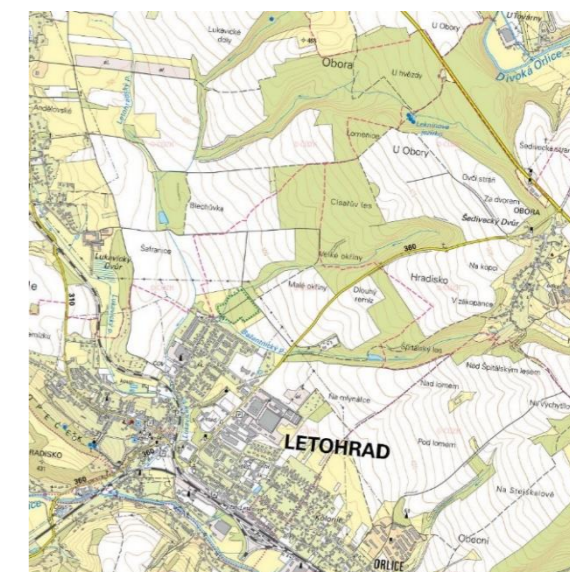
Mimo bažantnici je několik památných stromů – ÚSOP 101139 a ÚSOP 104776

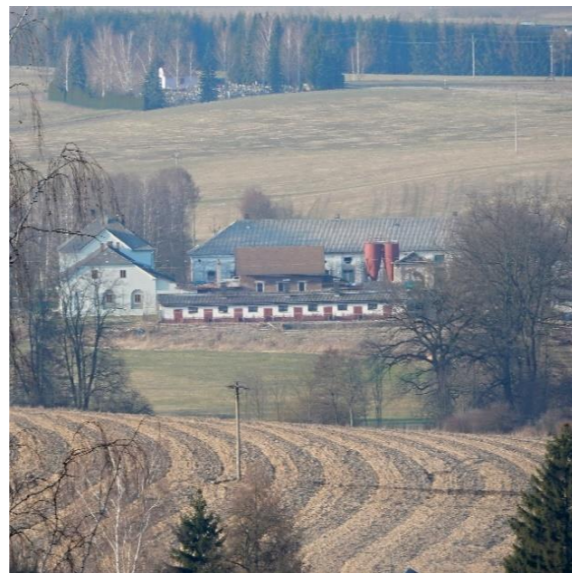
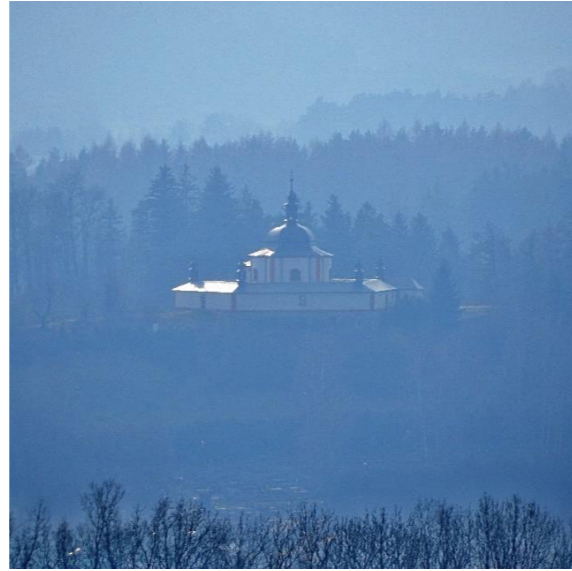
Klasifikace stavu kompozice

 Kompozice je částečně zachovalá

Klasifikace významu kompozice

 Kompozice je velmi významná

Litomyšl - Nedošín

Obecné informace

Kraj:	Pardubický	Obec:	Litomyšl
Okres:	Svitavy	KÚ:	Nedošín
ORP:	Litomyšl		

Klasifikace dle ZF MENDELU

Koncept kompozice:	Profánní
Charakter jádra:	Dvůr
Kompoziční schéma:	2A/2A

Kompozice identifikovaná z map II. a III. vojenské mapování

V mapě II. vojenského mapování je viditelná kompozice mezi hospodářským dvorem (*Bernsteinhof*) (**B1**) a hřebčínem (*Gestüthof*) (**B2**), kterou tvoří alejová cesta (**L1**). Dále do kompozice náleží bažantnice (**P1**) s hájovnou (*J.H.*) (**B3**). V mapě III. vojenského mapování je lépe vidět úprava bažantnice se třemi průseky.

Ústřední prvek kompozice

Ústředním prvkem kompozice je hospodářský dvůr Perštýnských z 18. století, který byl vybudován v barokním slohu. V následujících stoletích byl několikrát přestavěn a většina budov ztratila svou historickou a uměleckou hodnotu, část byla pro průtah silnice I. třídy úplně zničena. Jedinou dochovanou hodnotnou stavbou je sýpka.

Kompozice identifikovaná terénním průzkumem

Ústřední prvek kompozice, hospodářský dvůr, je poškozený (**B1**) [Foto 1]. Alejová cesta je v části (**L1a**) částečně zachovalá a je doplněna stromořadím na jižní straně [Foto 4], v části (**L1b**) je úplně zaniklá a v části (**L1c**) je tvořena betonovými panely a zbavena původní aleje, je tedy poškozena [Foto 2]. Hřebčín (**B2**) je zachovalý, ač je doplněný o dva nové objekty nezapadající do původního areálu [Foto 3]. Bažantnice Háj (**P1**) je zachovalá a jsou v ní jasně rozeznatelné průseky [Foto 5], ale hájovna (**B3**) je zaniklá. Během 19. století byla v bažantnici provedena romantická krajinná úprava, která byla ještě ve stejném století zdemolována. Pozůstatkem úpravy je kaple sv. Antonína v severozápadním cípu háje.

Krajinná a památková péče

Sýpka ze zemědělského dvora Perštýnských je kulturní památkou – NPÚ 1000139022

Kaplička sv. Antonína v Nedošínském háji je kulturní památkou – NPÚ 1000129422

Socha sv. Václava u dvora Perštýnských je kulturní památkou a je doplněna památným stromem - NPÚ 1000149656 a ÚSOP 105385

Nedošínský háj je přírodní památkou – ÚSOP 273

Klasifikace stavu kompozice

 Kompozice je poškozená

Klasifikace významu kompozice

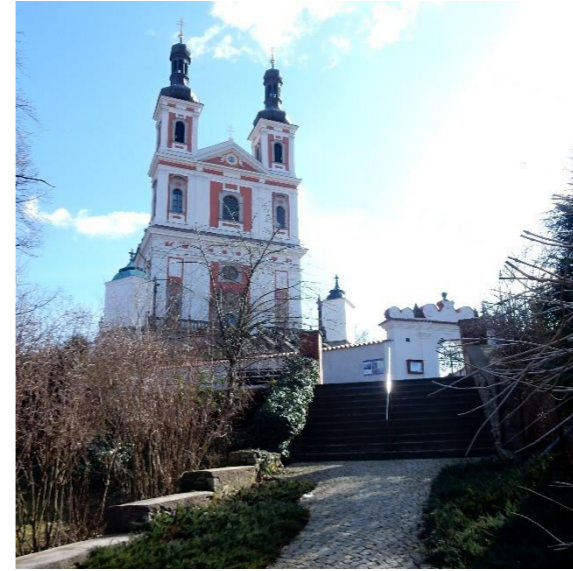
 Kompozice je významná

Litomyšl

Luže

Luže - Košumberk

Obecné informace

Kraj:	Pardubický	Obec:	Luže
Okres:	Chrudim	KÚ:	Luže, Košumberk
ORP:	Chrudim		

Klasifikace dle ZF MENDELU

Koncept kompozice:	Kombinovaný
Charakter jádra:	Zámek
Kompoziční schéma:	2B/2B

Kompozice identifikovaná z map II. a III. vojenské mapování

V mapě II. vojenského mapování jsou k vidění 2 ústřední prvky kompozice. Prvním je kostel Panny Marie na Chlumku (**B1**) (*Chlumek*) nedaleko náměstí v Luži, který je doplněn areálem jezuitské koleje se zahradami (**P1**) a hospodářským dvorem, druhým je hrad Košumberk (**B2**) (*Košunberk*) jižně od Chlumku. Kostel s hradem spojuje cesta se stromořadím (**L1**) doplněna o kapli sv. Jana Nepomuckého (**B3**) na úpatí košumberského kopce. Kostel a hrad spojuje další cesta (**L2**), která je v přímém úseku od kostela doplněna alejí a dále vede po hraně údolí řeky Novohradky. Ke kompozici náleží kaple čtrnácti pomocníků (**B4**) (*St. Johann – patrně milně*), která nabízí pohled na barokní kompozici osy Košumberk-Chlumek-Otevřená krajina Polabí. Z města Luže ke kostelu Panny Marie vede alejová cesta.

V mapě III. vojenského mapování je již správně pojmenována kaple (**B3**) sv. Jana Nepomuckého (*St. Johann*). Paletínská kaple (**B4**) nese jméno Čtrnácti pomocníků (*Vierzehn Nothhelfer*). V mapě je lépe viditelná zahradní úprava okolí chrámu Panny Marie (**B1**) a jezuitské rezidence.

Ústřední prvek kompozice

Ústředním prvkem kompozice je hrad Košumberk, který vznikl kolem roku 1300. Část hradu byla přestavěna ve stylu renesance. V 18. století hrad zchátral a stal se částečnou zříceninou. V podhradí se nachází historický areál pivovaru. Druhým ústředním prvkem kompozice je poutní barokní kostel Panny Marie na Chlumku, vystavěný v letech 1690-1695 na umělém návrší.

Kompozice identifikovaná terénním průzkumem

Kostel Panny Marie (**B1**) [**Foto 1**] je zachovalý, méně pak jeho okolí. Objekt rezidence je částečně zachován, zahrady (**P1**) jsou poškozeny rozbořením zdí a novou výstavbou podél jejího obvodu. Alejová cesta ke kostelu (**L3**) se zachovala bez alejové úpravy. Cesty k hradu (**L1, L2**) jsou zachovalé s částečnou alejovou úpravou či stromořadími, která nejsou v původní délce [**Foto 3**]. Obě kaple (**B3, B4**) jsou zachovalé [**Foto 2**]. Částečná zřícenina hradu Košumberk je zachovalá (**B2**). Kaple čtrnácti pomocníků stále nabízí pohled na kompozici [**Foto 4**].

Krajinná a památková péče

Kostel Panny Marie na Chlumku s areálem jezuitské rezidence je součástí městské památkové zóny – NPÚ 1000084521

Kostel Panny Marie na Chlumku s areálem jezuitské rezidence je národní kulturní památkou – NPÚ 1000153219

Hrad Košumberk je kulturní památkou – NPÚ 1000150792

Kaple sv. Jana Nepomuckého je kulturní památkou – NPÚ 1000129320

Kaple čtrnácti pomocníků, tzv. Paletínská je kulturní památkou – NPÚ 1000140658

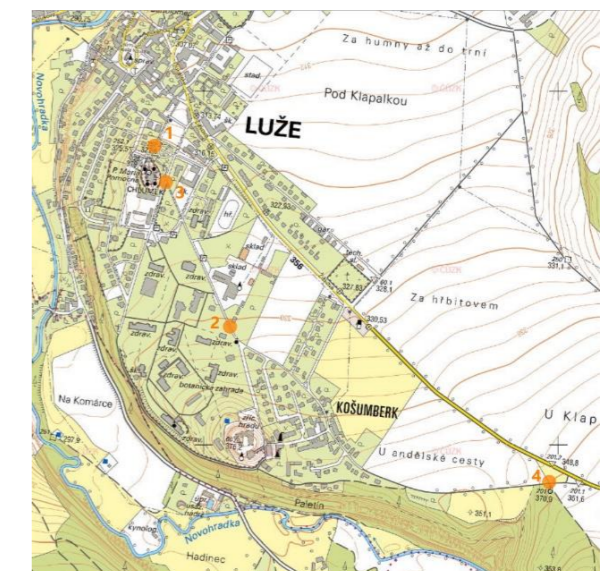
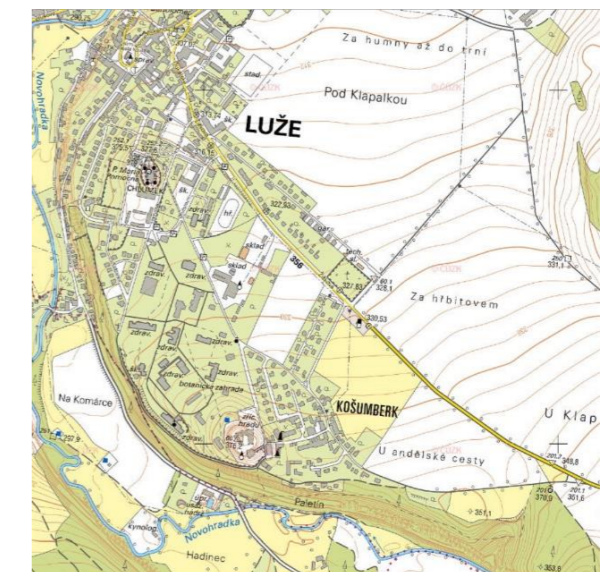
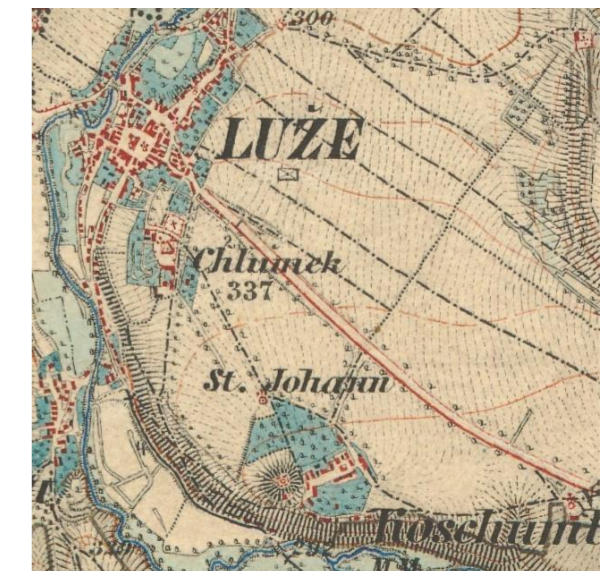
Stromořadí platanů u kostela Panny Marie je památným stromořadím - ÚSOP 101585

Klasifikace stavu kompozice

 Kompozice je částečně zachovalá

Klasifikace významu kompozice

 Kompozice je významná

Moravská Třebová

Obecné informace

Kraj:	Pardubický	Obec:	Moravská Třebová
Okres:	Svitavy	KÚ:	Moravská Třebová
ORP:	Moravská Třebová		

Klasifikace dle ZF MENDELU

Koncept kompozice:	Kombinovaný
Charakter jádra:	Zámek
Kompoziční schéma:	2B/2B

Kompozice identifikovaná z map II. a III. vojenské mapování

V mapě II. vojenského mapování je identifikovatelný zámek (B1) jihovýchodně od náměstí města. Západně od něj je identifikovatelný kostel Nanebevzetí Panny Marie (B2). Východně od města se nachází kalvárie (Kreuz B.) (B3) s křížovou cestou (L2) směřující prodlouženou osou k zámku a kostelu Panny Marie. Pod kalvárií je umístěn kostel Povýšení sv. Kříže (B4) se hřbitovem. Kostel je propojený se zámekem přímou cestou s mostem (L1), od úpatí kopce ke kostelu tvořenou krytým schodištěm a alejovou cestou. Jižně od zámku se nachází dvůr (B5) (Trübauers Meierhof) propojený s městem alejovými cestami (L3, L4, L5).

V mapě III. vojenského mapování nejsou zřetelné žádné změny v kompozici.

Ústřední prvek kompozice

Ústředním prvkem kompozice je zámek Moravská Třebová, který se skládá ze Starého zámku, někdejšího částečně vyhořelého hradu, a pozdně renesančního Nového zámku vystavěného kolem roku 1620.

Kompozice identifikovaná terénním průzkumem

Zámek (B1) [Foto 1] i kostel Nanebevzetí Panny Marie (B2) jsou zachovalé. Celé návrší křížového kopce, tedy kalvárie (B3) [Foto 4], křížová cesta (L2) [Foto 1,3], kostel Povýšení sv. Kříže (B4) [Foto 5] a zastřešené schody s alejovou cestou k němu (L1a), je zachovalé. Cesta z návrší k zámku je v úseku (L1b) přerušena silnicí I. třídy a zaniklá. V úseku (L1c) se zachoval most se sochami svatých a cesta je částečně zachovalá. Úsek (L1d) prodlužující cestu kolem zámku zanikl. Hospodářský dvůr (B5) je částečně zachovalý, cesty k němu (L3,L4,L5) byly přerušeny cestou I. třídy, pozbyly svůj význam a dnes jsou poškozené či zaniklé [Foto 2].

Krajinná a památková péče

Zámek a kostel Nanebevzetí Panny Marie jsou součástí městské památkové rezervace – NPÚ 1000084258

Zámek je kulturní památkou – NPÚ 1000133919

Kostel Nanebevzetí Panny Marie je kulturní památkou – NPÚ 1000139592

Kostel Povýšení sv. Kříže je kulturní památkou – NPÚ 1000145183

Silniční most se sochami a deskou spojující zámek s křížovou cestou je kulturní památkou – NPÚ 1000158990

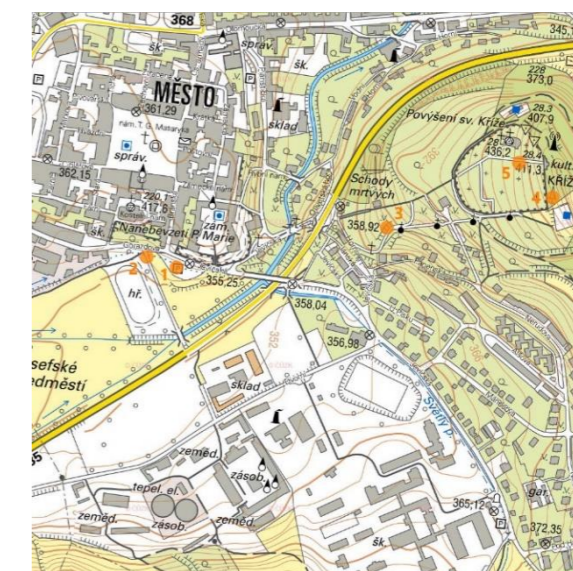
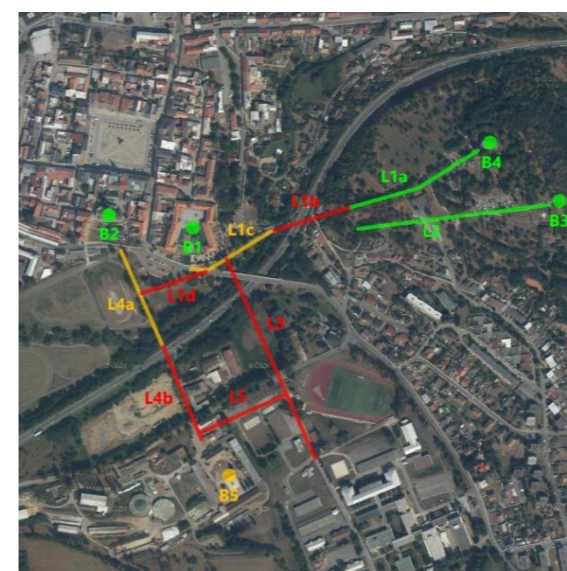
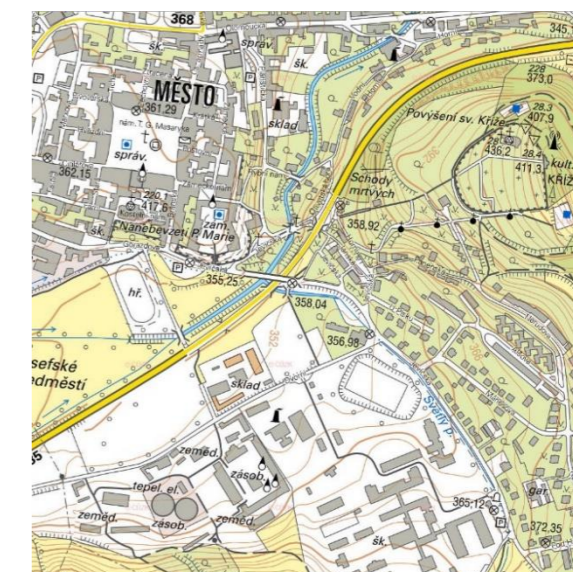
Sousoší Kalvárie a křížová cesta jsou kulturními památkami – NPÚ 1000148068 A NPÚ 1000143193

Klasifikace stavu kompozice

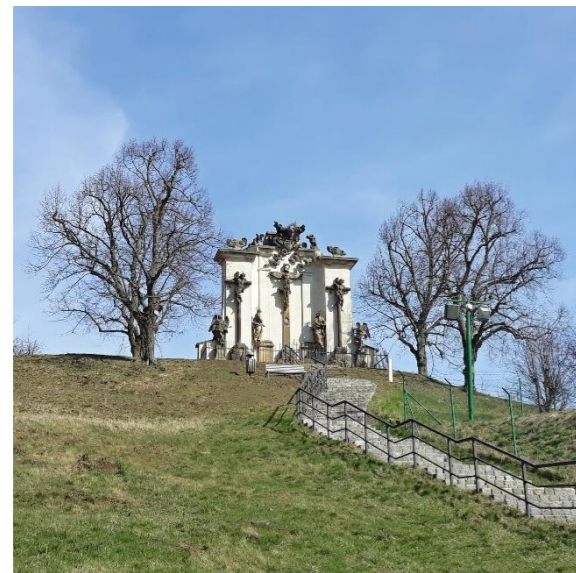
 Kompozice je poškozená

Klasifikace významu kompozice

 Kompozice je významná

Moravská Třebová

Nasavrky

Nasavrky

Obecné informace

Kraj:	Pardubický	Obec:	Nasavrky
Okres:	Chrudim	KÚ:	Nasavrky
ORP:	Chrudim		

Klasifikace dle ZF MENDELU

Koncept kompozice:	Profánní
Charakter jádra:	Zámek
Kompoziční schéma:	2B/2B

Kompozice identifikovaná z map II. a III. vojenské mapování

V mapě II. vojenského mapování není popsán žádný z článků kompozice. Na severu Nasavrky je umístěn zámek (B1), od kterého vede alejová cesta (L1) k zemědělskému dvoru (B2). Od zámku i dvora vedou alejové cesty (L2, L4) východním směrem k Ochozu, severojižní alejová cesta (L4) je pak spojuje.

V mapě III. vojenského mapování je viditelné rozšíření zahrad zámku východním směrem (P1) a nahrazení alejové cesty (L1) sadem.

Ústřední prvek kompozice

Ústředním prvkem kompozice je pozdě renesanční zámek postavený kolem roku 1600 na místě gotické tvrze. Zámek sloužil jako letní sídlo.

Kompozice identifikovaná terénním průzkumem

Zámek (B1) [Foto 1] je zachovalý. Východní budova v hospodářském dvoře prošla přestavbou, západní budova si uchovala svůj charakter stejně jako areál dvora (B2) [Foto 2], který je zachovalý. Kaštanový sad (L1) [Foto 4] sahající od zámecké zahrady [Foto 3] ke dvoru se zachoval pouze v jižní části, v severní části byl nahrazen novou zástavbou a zanikl. Zámecké zahrady (P1) ve východní části pozřela nová zástavba a zanikly. Alejové cesty (L2, L3, L4) na východě se dochovaly bez alejové úpravy nebo zanikly [Foto 5].

Krajinná a památková péče

Celá kompozice je součástí krajinné památkové zóny Slatiňansko-Slavicko – NPÚ 2389

Zámek je kulturní památkou – NPÚ 1000159074

Celá kompozice je součástí CHKO Železné hory – ÚSOP 65

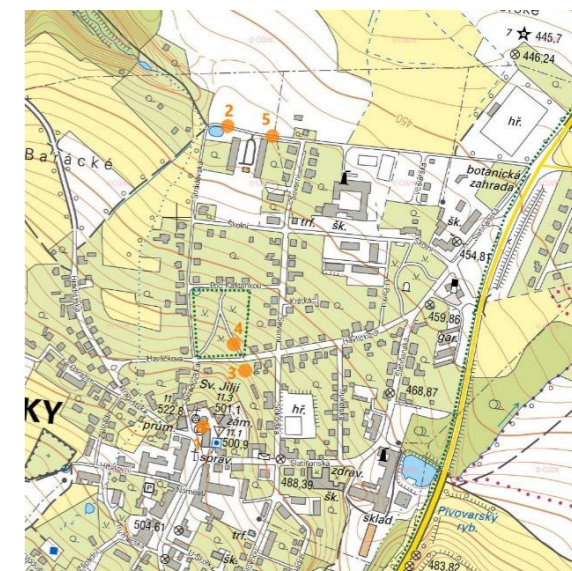
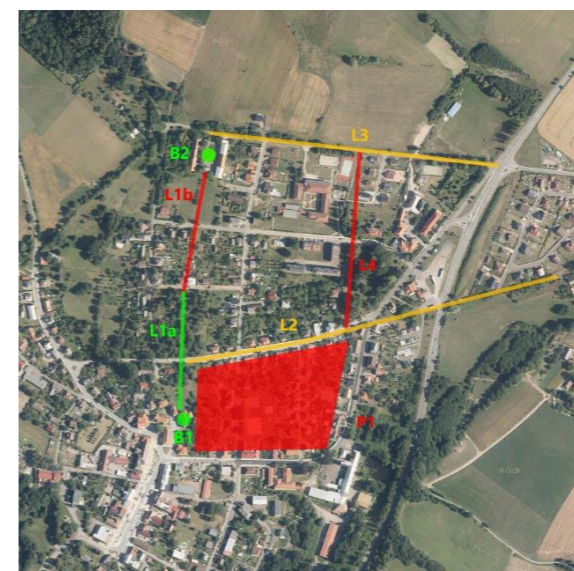
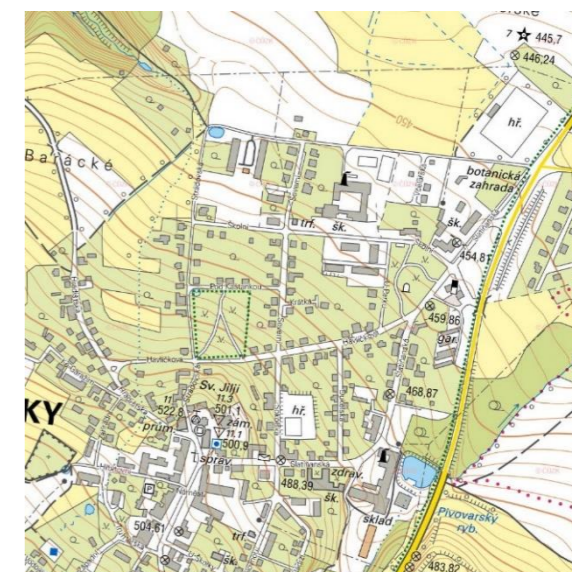
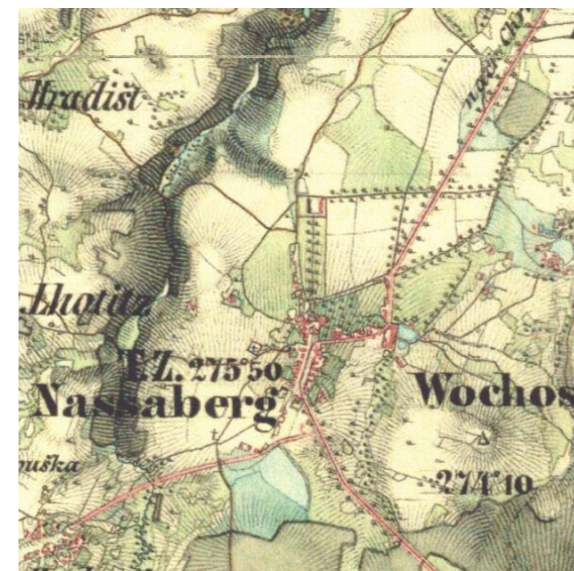
Kaštanka, dochovaná část kaštanového sadu, je přírodní památkou – ÚSOP 1631

Klasifikace stavu kompozice

 Kompozice je poškozená

Klasifikace významu kompozice

 Kompozice je málo významná

Pardubice

Obecné informace

Kraj:	Pardubický	Obec:	Pardubice
Okres:	Pardubice	KÚ:	Pardubice
ORP:	Pardubice		

Klasifikace dle ZF MENDELU

Koncept kompozice:	Profánní
Charakter jádra:	Zámek
Kompoziční schéma:	1A/1A

Kompozice identifikovaná z map II. a III. vojenské mapování

V mapě II. vojenského mapování je zámek (*Schl.*) (**B1**) obklopen plochou zeleně (**P1**) a okružní cestou na jejím kraji. V mapě III. vojenského mapování nedochází k žádné změně kompozice.

Ústřední prvek kompozice

Zámek rodu Pernštejnů vyrostl na místě bývalého hradu kolem roku 1500. Součástí areálu zámku je mohutné opevnění v podobě valu s rondely, kdysi doplněný o rozsáhlý vodní příkop.

Kompozice identifikovaná terénním průzkumem

Areál zámku (**B1**) [Foto 1,2] je zachovalý v celém rozsahu. Nejbližší okolí opevnění bylo v roce 2015 revitalizováno a proměněno v park (**P1**) [Foto 3,4,5]. Jedná se o moderní parkovou úpravu, vzniklou na místě vodního příkopu. Pro nedostatek identifikovatelných kompozičních prvků se o krajinou kompozici nejedná.

Krajinná a památková péče

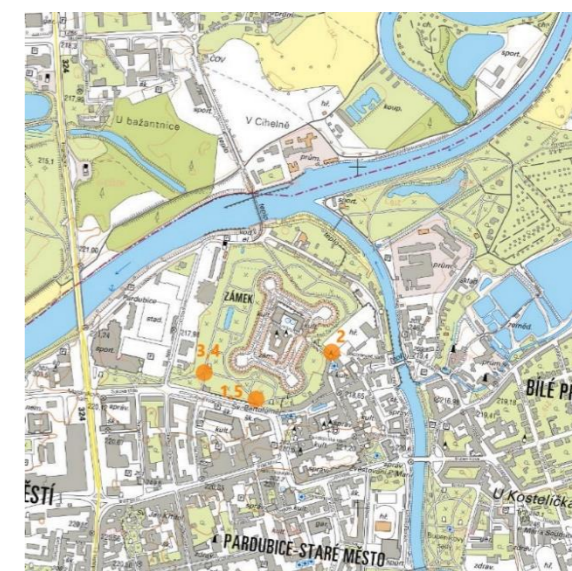
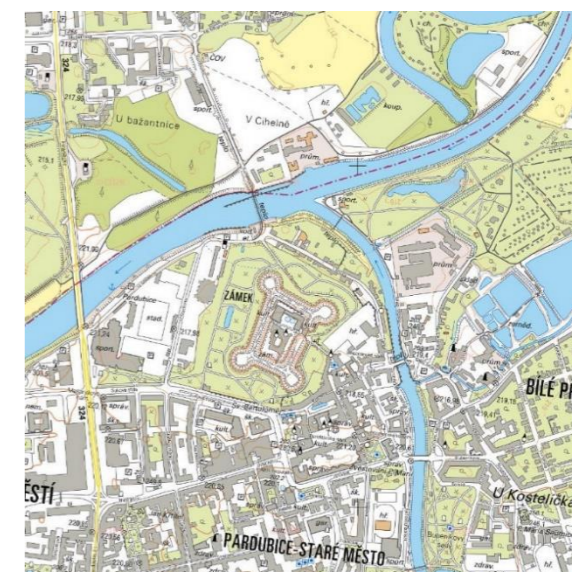
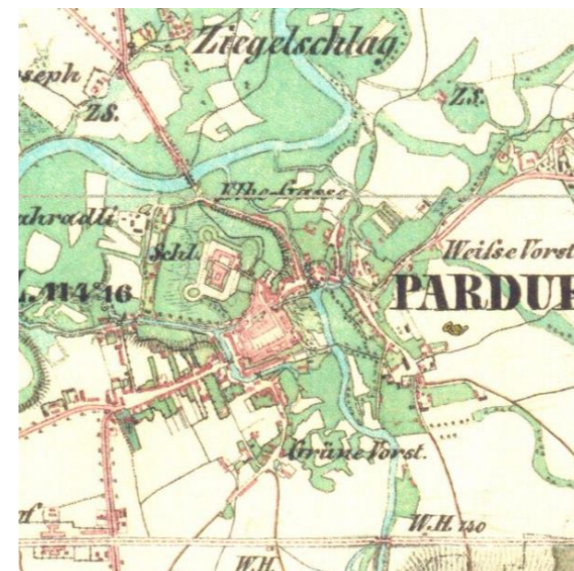
Celá kompozice je součástí městské památkové rezervace – NPÚ 1000084256
Celá kompozice je součástí národní kulturní památky zámek Pardubice – NPÚ 1000144652

Klasifikace stavu kompozice

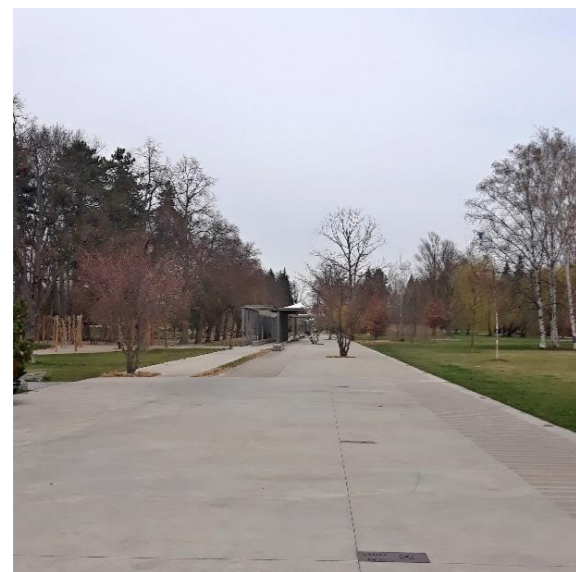
 Kompozice je zachovalá

Klasifikace významu kompozice

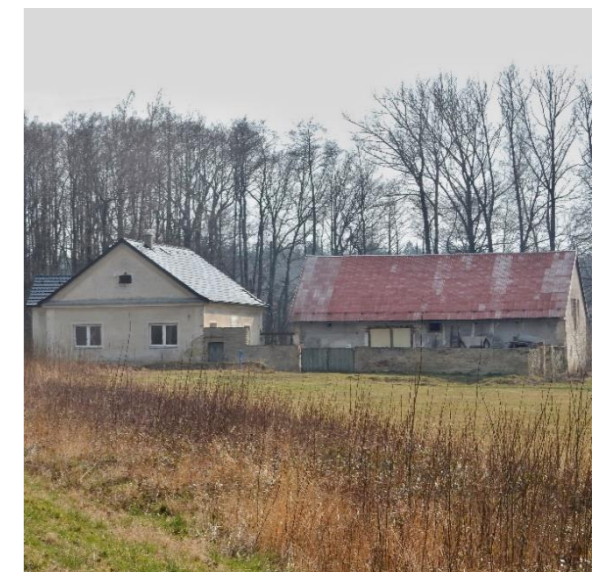
 Kompozice je málo významná

Pardubice

Předhradí

Předhradí

Obecné informace

Kraj:	Pardubický	Obec:	Předhradí, Skuteč
Okres:	Chrudim	KÚ:	Předhradí, Lešany
ORP:	Chrudim		

Klasifikace dle ZF MENDELU

Koncept kompozice:	Profánní
Charakter jádra:	Dvůr
Kompoziční schéma:	2B/2A

Kompozice identifikovaná z map II. a III. vojenské mapování

V mapě II. vojenského mapování je popsán dvůr (M.H.) (B1) umístěný na jih od městečka Předhradí. Od dvora vede dlouhá přímá alejová cesta (L1), která přechází v lesní průsek a míří k hájovně (Wochos J. H.) (B3). Prodloužení cesty od hájovny skrze dvůr směřuje k hradu Rychmburk (B2), ke kterému dvůr náleží. Mezi dvorem a hradem je panská zahrada (P1).

V mapě III. vojenského mapování zaniká celý háj a s ním i většina cesty (L1). Lépe je zřetelný areál dvora s panskou zahradou.

Ústřední prvek kompozice

Ústředním prvkem kompozice je dvůr při hradu Rychmburku. Hrad vznikl na přelomu 13. a 14. století, během 16. století byl přestavěn. Panská zahrada byla přistavěna k hospodářskému dvoru kolem roku 1800. Bližší časová datace dvora je neznámá.

Kompozice identifikovaná terénním průzkumem

Dvůr (B1) [Foto 2] prošel přestavbou, jako krajinný prvek je zachovalý. Hrad Rychmburk (B2) [Foto 1] je zachovalý, stejně jako panská zahrada (P1) [Foto 3]. Cesta od dvora k hájovně (L1) [Foto 4] je částečně zachovalá oproti stavu z II. vojenského mapování, který byl neznámý kdy obnoven po vykáčení lesa ve III. vojenském mapování. Hájovna v Ochozu je zachovalá (B3) [Foto 5].

Krajinná a památková péče

Hrad Rychmburk, panská zahrada a dvůr jsou součástí městské památkové zóny – NPÚ 1000084522

Hrad Rychmburk a panská zahrada jsou kulturní památkou – NPÚ 1000139789

Lípa v panské zahradě je památným stromem – ÚSOP 101569

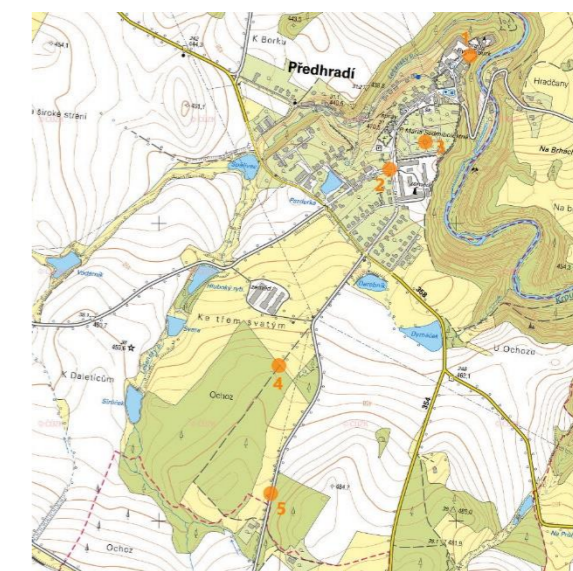
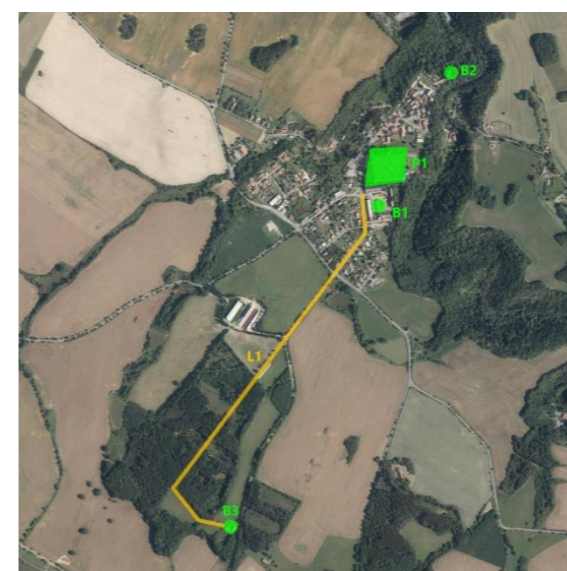
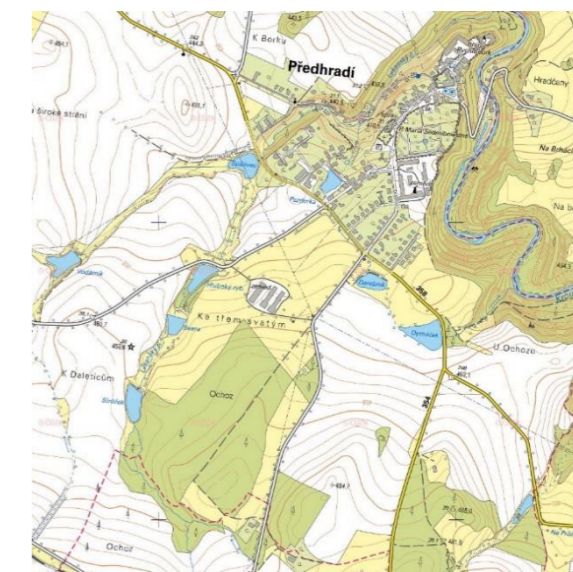
Severní část kompozice je obklopena přírodním parkem Údolí Krounky a Novohradky.

Klasifikace stavu kompozice

 Kompozice je částečně zachovalá

Klasifikace významu kompozice

 Kompozice je významná

Rybník - Damník

Obecné informace

Kraj:	Pardubický	Obec:	Rybník, Damník
Okres:	Ústí nad Orlicí	KÚ:	Rybník, Damník
ORP:	Česká Třebová		

Klasifikace dle ZF MENDELU

Koncept kompozice:	Kombinovaný
Charakter jádra:	Hájovna
Kompoziční schéma:	2A/2B

Kompozice identifikovaná z map II. a III. vojenské mapování

V mapě II. vojenského mapování je identifikovatelná myslivna (J.H.) (B1). V lesích kolem myslivny se nachází lesní průseky (L1). V údolí před hájovnou se nachází les, který by tvarově i rozsahově odpovídal bažantnici (P1).

V mapě III. dochází k výraznému zvýšení počtu lesních úprav, v průseku v kopci nad hájovnou je zřetelné stavení neznámého účelu.

Ústřední prvek kompozice

Ústředním prvkem kompozice je hájovna. Hájovna není památkově chráněným objektem a NPÚ o ní neposkytuje žádné informace.

Kompozice identifikovaná terénním průzkumem

Ústřední bod kompozice, hájovna (B1) [Foto 2], je zachovalý. Možná bažantnice (P1) [Foto 5] je jako krajinný prvek zachovalá, ale její druhové složení prošlo změnou od listnatého ke smíšenému lesu. Lesní průseky (L1) se vlivem změny lesního hospodářství zchovaly jen částečně, většinou jsou však zaniklé [Foto 1]. Nad hájovnou došlo kolem roku 1900 k další kompozici, kdy nad hájovnu byly vysázeny 2 rondely k oslavě 50. a 60. výročí vlády F. Josefa I. a 40. a 50. výročí vlády knížete Johanna II. z Liechtensteinu, majitele panství. Oba rondely byly doplněny pamětní deskou. Rondely jsou dnes zaniklé, desky se dochovaly a jsou umístěny u studánky a pamětního kamene [Foto 4]. Hájovna nabízí pohled na panorama Zábřežské vrchoviny [Foto 3]. V krajině jsou náznaky kompozice, přesto je význam lesních průseků spíše hospodářský a prvky krajinné kompozice jsou tak nahodilé a roztroušené, že se pravděpodobně o krajinou kompozici nejedná.

Krajinná a památková péče

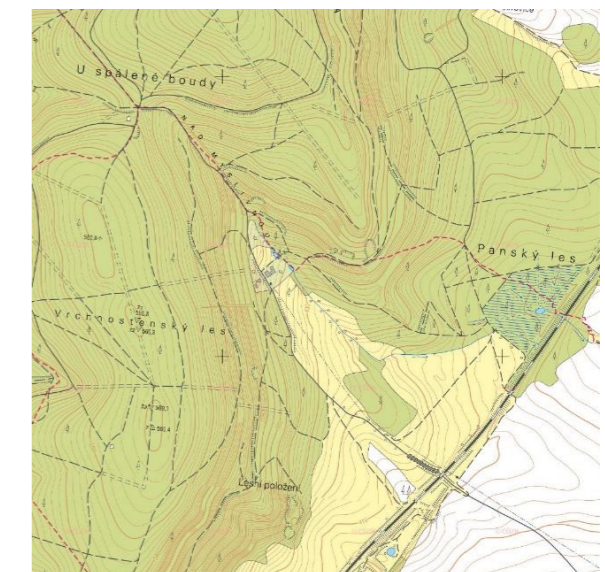
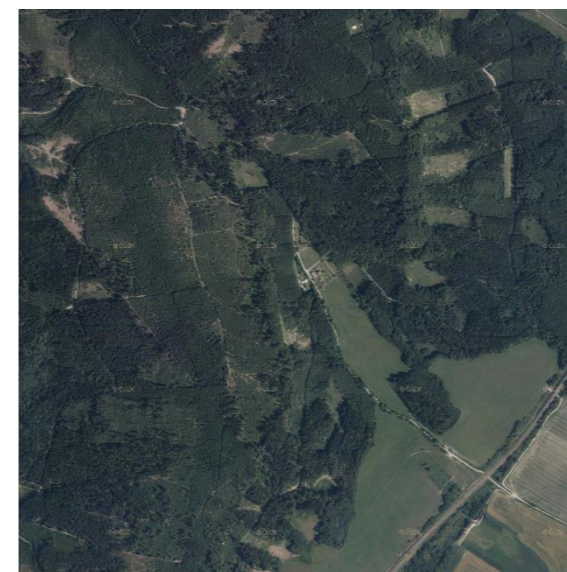
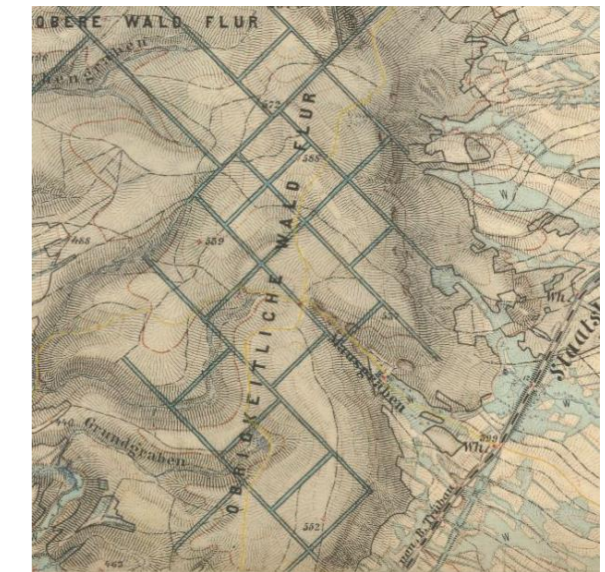
Kompozice není chráněna speciálními opatřeními.

Klasifikace stavu kompozice

 Kompozice poškozená

Klasifikace významu kompozice

 Kompozice je málo významná

Rybník

Slatiňany

Slatiňany

Obecné informace

Kraj:	Pardubický	Obec:	Slatiňany
Okres:	Chrudim	KÚ:	Slatiňany
ORP:	Chrudim		

Klasifikace dle ZF MENDELU

Koncept kompozice:	Profánní
Charakter jádra:	Zámek
Kompoziční schéma:	2B/2B

Kompozice identifikovaná z map II. a III. vojenské mapování

V mapě II. vojenského mapování je popsán zámek a hospodářský dvůr (*Schl. u M.H.*) (**B1 a B2**). Jižně od zámku je vidět zelená plocha budoucích zámeckých zahrad (**P1**). Od zámku k cestě vede krátká alej (**L4**). Další a delší aleje (**L1, L2**) pak vedou na západ a jih od hospodářského dvora.

V mapě III. vojenského mapování už jsou zámecké zahrady (**P1**) jasně rozeznatelné. Dále pak je vidět počátek kompozice lesa Podhůra.

Ústřední prvek kompozice

Ústředním prvkem kompozice je zámek Slatiňany. Na místě původní středověké tvrze by postaven renesanční zámek, který byl poté několikrát barokně přestavěn, zejména v druhé polovině 18. století. Součástí areálu zámku je i hřebčín z konce 19. století.

Kompozice identifikovaná terénním průzkumem

Celý areál zámku, tedy zámek (**B1**) [Foto 2] a zahrady (**P1**) [Foto 1], je zachovalý. Alejová cesta od města k zámku (**L4**) je také zachovalá. Hospodářský dvůr (**B2**) [Foto 4] je poškozený výstavbou silnice I. třídy. Alejová cesta (**L1**) [Foto 5] pozbyla alejovou úpravu a je tak poškozena, alejová cesta (**L2**) je částečně zachovalá. Alejová cesta (**L3**) od zahrad zámku k lesu Podhůra je zachovalá. Největší díl kompozice v krajině kolem Slatiňan proběhl až po III. vojenském mapování a dnešní kompozice je rozsáhlá. Obsahuje sady jižně od zámku, lesopark Podhůra jihozápadně od zámku a areál zámku se zahradami a hřebčínem (**B3**).

Krajinná a památková péče

Celá kompozice je součástí krajinné památkové zóny Slatiňansko-Slavicko – NPÚ 2389

Zámek, hřebčín a park jsou národní kulturní památkou – NPÚ 1000125269

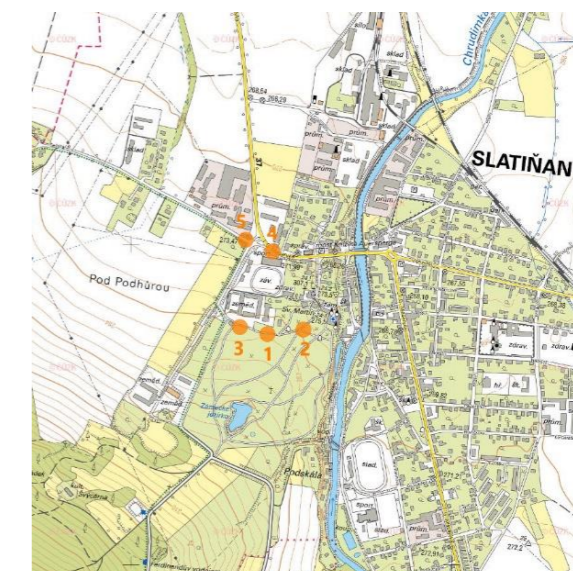
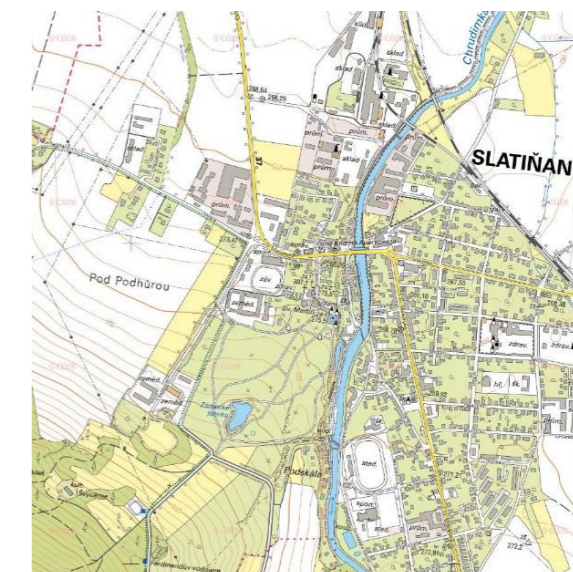
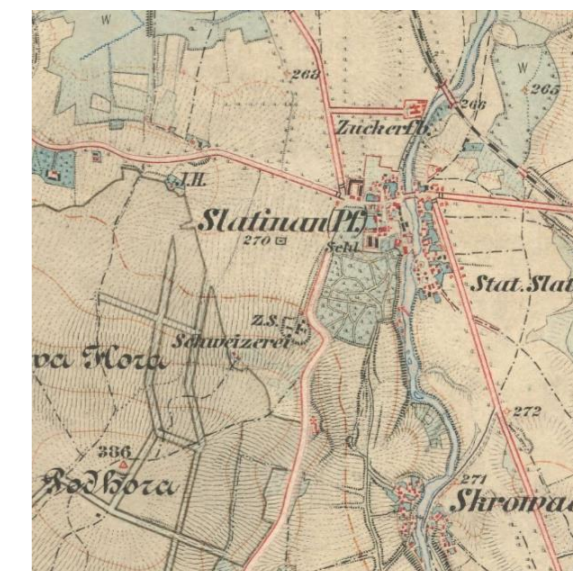
Západní část kompozice je součástí CHKO Železné hory – ÚSOP 65

Klasifikace stavu kompozice

 Kompozice je částečně zachovalá

Klasifikace významu kompozice

 Kompozice je velmi významná

Zámrsk

Obecné informace

Kraj:	Pardubický	Obec:	Zámrsk
Okres:	Ústí nad Orlicí	KÚ:	Zámrsk
ORP:	Vysoké Mýto		

Klasifikace dle ZF MENDELU

Koncept kompozice:	Kombinovaný
Charakter jádra:	Zámek
Kompoziční schéma:	2B/2B

Kompozice identifikovaná z map II. a III. vojenské mapování

V mapě II. vojenského mapování je zřetelný zámek (*Schl.*) (B1) s hospodářským dvorem (*M.H.*) a parkem (P1). Severně od sídla je nepopsaná bažantnice (P2), ke které vede alejová cesta (L2). Na tuto cestu je kolmá další alejová cesta (L3) vedoucí k mlýnu (*M.M.*) (B4).

V mapě III. vojenského mapování je zřejmá existence stavení na severním kraji bažantnice, patrně altánu (B3). Severně od zámku se pak nachází nepopsaný hřbitov s rodinnými hrobkami zámeckých pánů (B2), k němuž vede alejová cesta (L1).

Ústřední prvek kompozice

Ústředním prvkem kompozice je barokní zámek, který vznikl několika přestavbami původně renesančního zámku vybudovaného po roce 1533. Zámek je doplněn rozsáhlým hospodářským dvorem a parkem.

Kompozice identifikovaná terénním průzkumem

Areál zámku, tedy zámek samotný (B1) [Foto 1], hospodářský dvůr a park (P1), je zachovalý. Alejová cesta (L1) vedoucí k hřbitovu je dnes lemována ovocnými stromy téměř v celé délce, před samotným hřbitovem se pak dochovaly vzrostlé listnaté stromy [Foto 3]. Alejová cesta (L2) směřující ze zahrad k bažantnici (P2) je částečně zachovalá [Foto 5]. Bažantnice (P2) je téměř čistou dubinou a je zachovalá. V prodloužení přístupové cesty do bažantnice se nachází částečně zachovalé drobné stavení (B3) [Foto 2]. Alejová cesta (L3) směřující k zachovalému mlýnu (B4) se podél bažantnice částečně dochovala, ač kvůli rozšíření bažantnice došlo k jejímu zakomponování do lesního porostu. Západní třetina cesty je zachovalá celá [Foto 4]

Krajinná a památková péče

Zámek a park jsou kulturní památkou – NPÚ 1000152489

Mlýn, později lihovar a škrobárna, je kulturní památkou – NPÚ 1000120618

Gottlova hrobka a hrobka Zásadských z Gamsendorfu je kulturní památkou – NPÚ 1000121412

Skupina stromů v zámeckém parku je památnými stromy – ÚSOP 101136

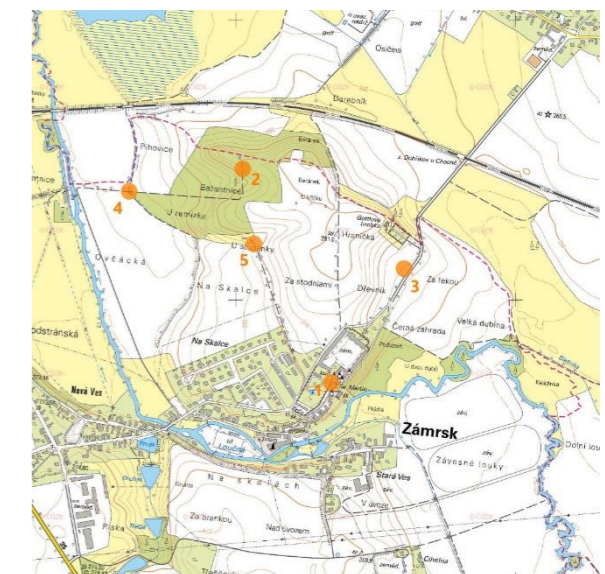
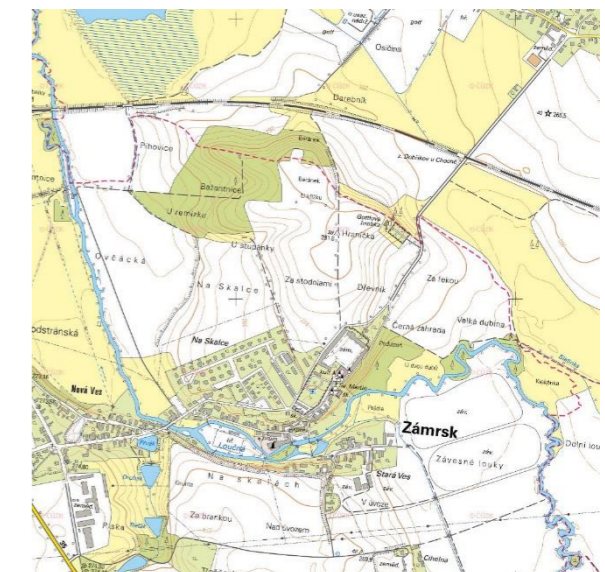
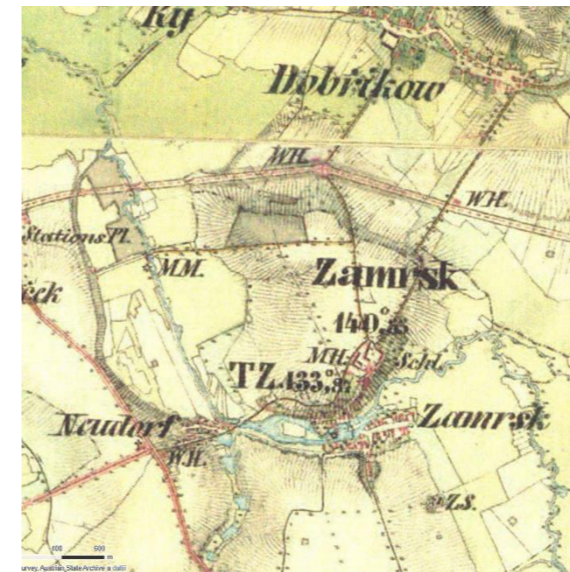
Topol černý u mlýna je památným stromem – ÚSOP 101216

Klasifikace stavu kompozice

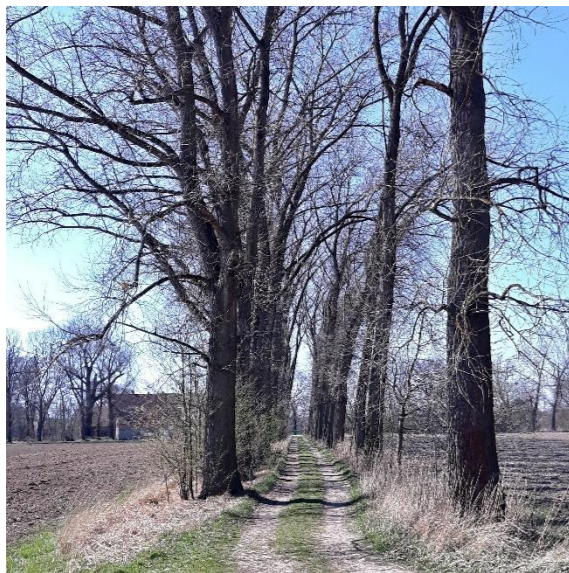
 Kompozice je zachovalá

Klasifikace významu kompozice

 Kompozice je významná

Zámrsk

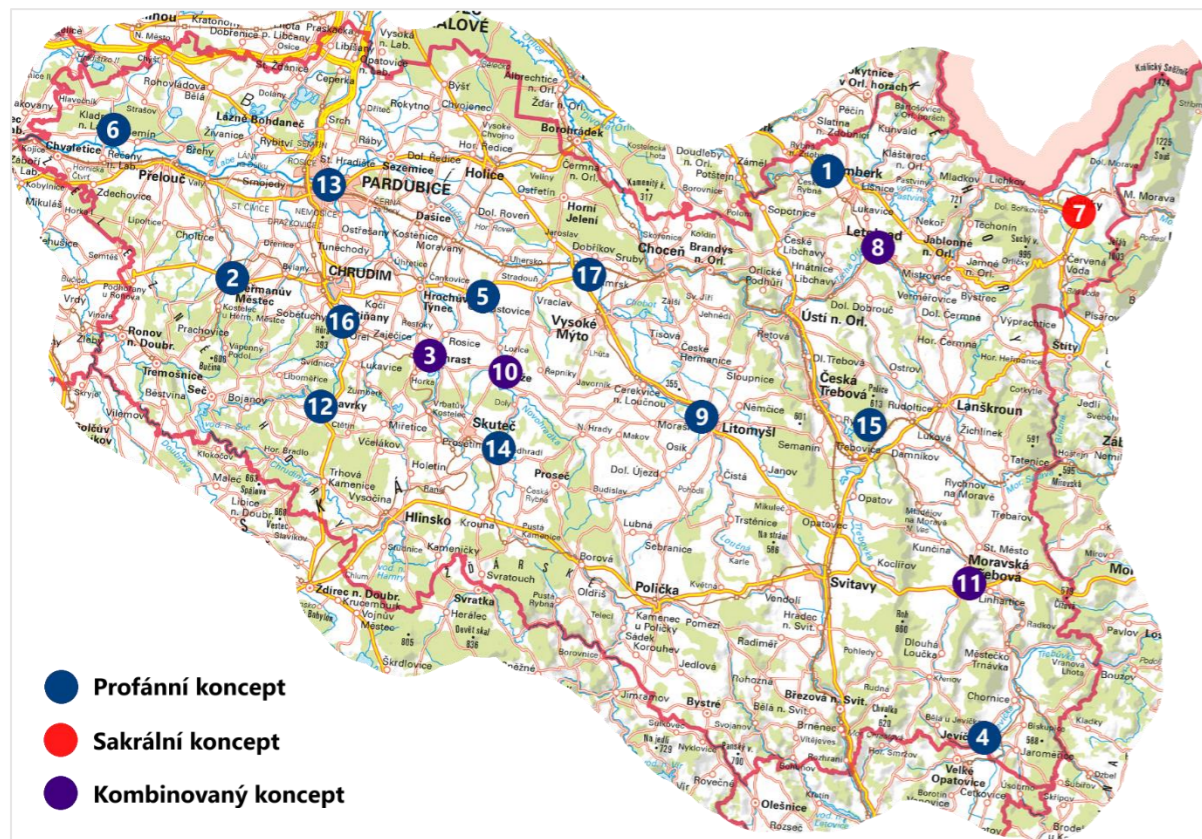

5.2 Shrnutí výsledků

Tabulka obsahuje informace o konceptu a ústředním prvku kompozice identifikovaných v projektu IGA ZF MENDELU 14/2016/591 a identifikovaných vlastním průzkumem. Dále pak obsahuje výčet dalších prvků v kompozici pro usnadněné hledání lokality disponující konkrétním prvkem. V tabulce je i hodnocení lokality podle dvou klasifikačních stupnic, které jsou hlavní informační zkratkou popisující současný stav a význam kompozice krajiny. V případě, že položka „Ústřední prvek dle vlastního průzkumu“ obsahuje dva prvky, je tvořena takovou kompozicí, která se rozkládá mezi těmito dvěma prvky a oba do jisté míry naplňují funkci ústředního prvku. V případě potřeby uvádět takový prvek jediný doporučuje autor uvádět prvek, který je první v pořadí. Čísla lokalit v tabulce jsou shodná s čísly na mapách na další straně. Tyto mapy zobrazují výsledky z tabulky, a to konkrétně koncept kompozice a ústřední prvek kompozice dle vlastního průzkumu, klasifikaci stavu kompozice a klasifikaci významu kompozice.

Tab. 2 – Přehled výsledků analýzy jednotlivých krajin

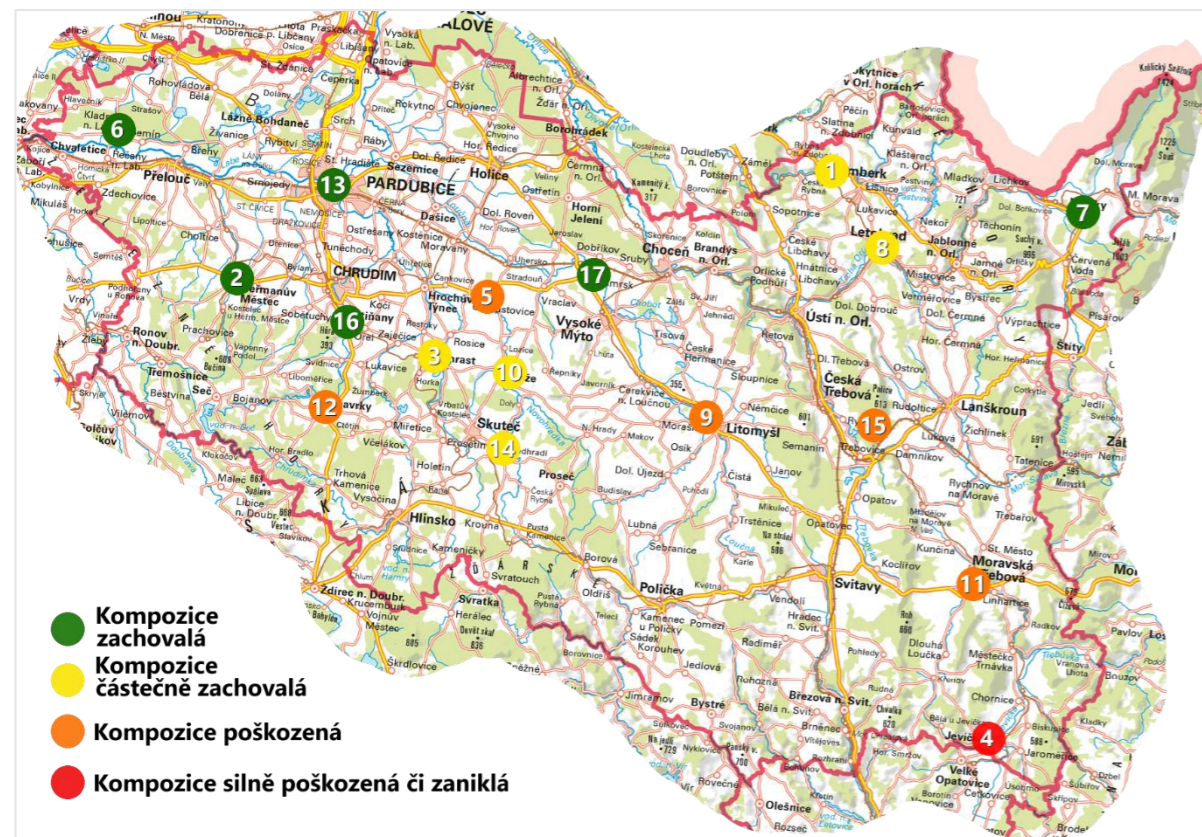
Čís.	Místo	Koncept kompozice dle studie MENDELU	Koncept kompozice dle vlastního průzkumu	Ústřední prvek dle studie MENDELU	Ústřední prvek dle vlastního průzkumu	Další prvky v kompozici dle vlastního průzkumu	Klasifikace stavu kompozice dle vlastního průzkumu	Klasifikace významu kompozice dle vlastního průzkumu
1	Helvíkovice	Profánní	Profánní	Hájovna	Hájovna	Bažantnice	 Kompozice je částečně zachovalá	 Kompozice málo významná
2	Heřmanův Městec	Profánní	Profánní	Zámek	Zámek (hřebčín)	Park, bažantnice, obora, hájovna, alej	 Kompozice je zachovalá	 Kompozice je velmi významná
3	Chrast	Profánní	Kombinovaný	Zámek	Zámek a klášter	Dvůr, zahrady, kaple, alej, mlýn	 Kompozice je částečně zachovalá	 Kompozice významná
4	Jevíčko	Profánní	Profánní	Dvůr	Dvůr	Dvůr, alej	 Kompozice je silně poškozená či zaniklá	 Kompozice málo významná
5	Chroustovice-Trusnov	Profánní	Profánní	Zámek	Zámek	Zahrady, alej, dvůr, obora, hájovna, bažantnice, letohrádek	 Kompozice je poškozená	 Kompozice je velmi významná
6	Kladruby nad Labem	Profánní	Profánní	Zámek	Zámek (hřebčín)	Zámek, dvůr, alej, obora, bažantnice	 Kompozice je zachovalá	 Kompozice je velmi významná
7	Králíky	Sakrální	Sakrální	Klášter	Klášter	Kostel, kaple, pašijová cesta, alej, kulisní brána	 Kompozice je zachovalá	 Kompozice významná
8	Letohrad	Profánní	Kombinovaný	Zámek	Zámek a kaple	Park, dvůr, bažantnice, alej obora, hájovna	 Kompozice je částečně zachovalá	 Kompozice je velmi významná
9	Litomyšl	Profánní	Profánní	Dvůr	Dvůr (hřebčín)	Bažantnice, hájovna, alej	 Kompozice je poškozená	 Kompozice významná
10	Luže	Kombinovaný	Kombinovaný	Zámek	Kostel a hrad	Kaple, alej, zahrady	 Kompozice je částečně zachovalá	 Kompozice významná
11	Moravská Třebová	Kombinovaný	Kombinovaný	Zámek	Zámek	Křížová cesta, kalvárie, alej, kostel, dvůr, kryté schody	 Kompozice je poškozená	 Kompozice významná
12	Nasavrky	Profánní	Profánní	Zámek	Zámek	Zahrady, alej, dvůr, sad	 Kompozice je poškozená	 Kompozice málo významná
13	Pardubice	Profánní	Profánní	Zámek	Zámek	Park, alej	 Kompozice je zachovalá	 Kompozice málo významná
14	Předhradí	Profánní	Profánní	Dvůr	Hrad	Zahrady, hájovna, alej	 Kompozice je částečně zachovalá	 Kompozice významná
15	Rybník	Kombinovaný	Profánní	Hájovna	Hájovna	Lesní průsek, bažantnice	 Kompozice je poškozená	 Kompozice málo významná
16	Slatiňany	Profánní	Profánní	Zámek	Zámek (hřebčín)	Zahrady, alej, dvůr, lesní průsek, sad	 Kompozice je zachovalá	 Kompozice je velmi významná
17	Zámorsk	Kombinovaný	Profánní	Zámek	Zámek	Mlýn, hrobka, bažantnice, alej, zahrady	 Kompozice je zachovalá	 Kompozice významná

Obr. 10 – Přehledová mapa konceptů kompozic dle vlastního průzkumu; podklad: základní mapa čuzk – geoportal.cuzk.cz (10.4.2020)

Obr. 11 – Přehledová mapa ústředních prvků kompozic dle vlastního průzkumu; podklad: základní mapa čuzk – geoportal.cuzk.cz (10.4.2020)

Obr. 12 – Přehledová mapa klasifikace kompozice dle stavu; podklad: základní mapa čuzk – geoportal.cuzk.cz (10.4.2020)

Obr. 13 – Přehledová mapa klasifikace kompozice dle významu; podklad: základní mapa čuzk – geoportal.cuzk.cz (10.4.2020)

6 DISKUZE

Tato kapitola obsahuje diskuzi metodiky, kde je hodnocena její spolehlivost a možné chyby. Dále pak obsahuje diskuzi výsledků, kde jsou zmíněny hlavní poznatky pramenící z výzkumu.

6.1 Diskuze metodiky

Metodika projektu IGA ZF MENDELU 14/2016/591 je opřena o zkušenosti týmu pracujícího na tomto projektu, jehož členové se problematikou krajinné kompozice zabývají dlouhodobě. V závěru projektu komentují jeho spolehlivost takto:

„Autoři si dobře uvědomují, že jimi identifikované potenciální kompozice nemusí být reálné a prokazatelné, zejména budeme-li brát jako základní požadavek na komponovanou krajinu záměrné utváření prostoru, které se pouhým pohledem do map prokázat nedá.“
(Flekalová, 2016)

Z tohoto souvětí pramení jak smysl této bakalářské práce, tak nejistota metody, kterou byl proveden. Pro zmenšení rizika opomenutí některé krajinné kompozice v projektu IGA ZF MENDELU 14/2016/591 autor práce provedl vlastní průzkum Pardubického kraje nad mapou II. vojenského mapování a vytipoval lokality, které nesou znaky krajinné kompozice podle publikace Metodika identifikace komponovaných krajin (Kulišťáková, 2014). Vytipovaných lokalit autorem této práce je 33, přičemž se mezi nimi nachází 15 ze 17 lokalit podrobně výše popsaných (chybí Rybník a Pardubice). Nových lokalit je 18 a obsahují kompozice převážně drobnějšího rozsahu. Všechna místa jsou popsána jménem katastrálních území, kde se nacházejí, včetně jména okresu. Dále je u nich stručně popsán ústřední prvek a rozsah kompozice, doplněn o výřez mapy II. vojenského mapování s uvažovanou potenciální kompozicí (zdroj výřezů – www.mapy.cz a oldmaps.geolab.cz). Pro tato místa by bylo vhodné provést obsáhlejší analýzy z většího množství zdrojů, včetně terénního průzkumu.

Rozdíl v počtu identifikovaných komponovaných krajin je způsoben rozdílným estetickým vnímáním krajiny, znalostí historického pozadí řešeného území a zkušeností autora s problematikou krajinné kompozice. Tyto (a také jiné) faktory mohou ovlivnit verdikt vnesený nad konkrétní krajinou.

6.2 Diskuze výsledků

Ve výsledcích práce je možno identifikovat několik trendů, které jsou typické pro krajinu Pardubického kraje. Tři z pěti kompozic, klasifikovaných jako velmi významné, jsou vytvořeny kolem zámku s hřebčínem. Právě hřebčiny v Kladrubech nad Labem, Heřmanově Městci a Slatiňanech jsou důvodem rozsahu a významu kompozic, který je charakteristickým pro kompozice Pardubicka a Chrudimska. Další hřebčín se nachází v lokalitě Litomyšl – Nedošín, ten však není doplněn krajinnou kompozicí takového charakteru, jako hřebčiny výše zmíněné.

Sakrální barokní objekty vystavěné na přelomu 17. a 18. století jsou dominantou tří kompozic - Letohrad a Králíky na Orlickohorsku a Luže na severním okraji Českomoravské vrchoviny. Kaple sv. Jana Nepomuckého, kostel Nanebevzetí Panny Marie a kostel Panny Marie Pomocnice křesťanů jsou vystavěny nad zmíněnými městy jako pohled a pozornost poutající dominanty kompozic.

Kompozice klasifikované jako zachovalé či částečně zachovalé a současně velmi významné či významné by bylo vhodné podle řádku 11 metodiky sledovaných jevů pro ÚAP (MMR, 2019) zařadit mezi přírodní a kulturní hodnoty Pardubického kraje. Ostatní lokality s málo významnou kompozicí, poškozenou kompozicí či vytipované v diskuzi potřebují další výzkum k prokázání těchto hodnot nebo tyto hodnoty již postrádají.

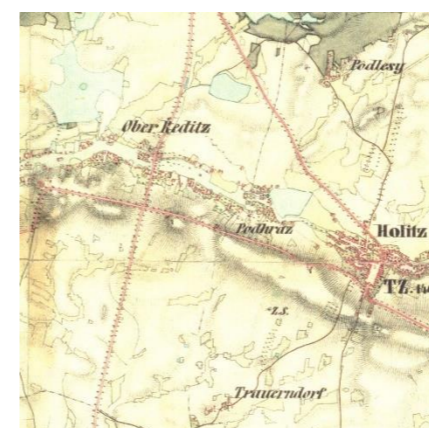
Bošín – o. Ústní nad Orlicí
Kompozice kolem dvora Postolov a obory jižně od Bošína.

Olešná, Kaliště – o. Ústní n. Orlicí
Dva dvory propojené alejovou cestou.

Dolní Újezd – o. Svitavy
Dvě alejové cesty vedoucí od dvora k obci Jiříkov.

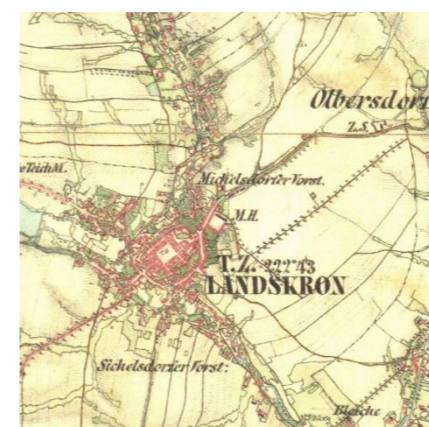
Holice, Horní Ředice – o. Pardubice
Holické náměstí propojené přímou cestou s kostelem sv. Václava na východě v obci Horní Ředice.

Choltice – o. Pardubice
Kompozice kolem zámku obsahující prvky jako obora, bažantnice či alejové cesty.

Jaroměřice – o. Svitavy
Ústředním prvkem je zámek s alejovou cestou. Na jih od města je křižová cesta.

Lanškroun – o. Ústí nad Orlicí
Na východním kraji města se nachází panský dvůr s alejovou cestou k cihelně.

Lázně Bohdaneč – o. Pardubice
Rybníkářská krajina v širokém okolí města, dvě kaple na kopci sv. Jiří jižně od města.

Knířov – o. Ústí nad Orlicí
Dvůr Servácov s alejovou cestou směřující ke kostelu Zvěstování Páně v Knířově.

Žamberk – o. Ústní nad Orlicí
Kompozice v okolí dvora u Líšnice obsahující alejové cesty a sady.

Mnětice – o. Pardubice
Alejová cesta spojující dvůr s hájovnou jižně od Mnětic.

Moravany – o. Chrudim
Ústředním prvkem je dvůr se zahradami a alejovou cestou.

Stolany – o. Chrudim
Ústředním prvkem kompozice je dvůr ve Stolanech doplněný o alejovou cestou.

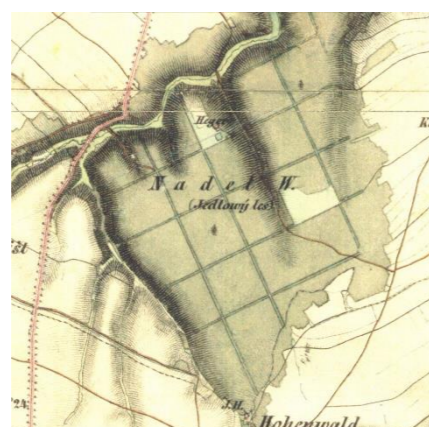
Štěpánov – o. Pardubice
Kompozice kolem dvora obsahující alejovou cestu, altán, vodní kanál a sady.

Třebřichy a Medlešice – o. Chrudim
Alejové cesty a bažantnice mezi dvorem v sídlu Třebřichy a zámek v Medlešicích.

Skořenice – o. Ústí n. Orlicí
Kompozice v okolí dvora Vrchovina, alejové cesty směřující k Sudličkově Lhotě a Nasavrkám

Vysoký Les – o. Svitavy
Symetricky komponovaný les nedaleko Sebranic, obsahující dvě hájovny a kapli.

Žichlínek, Luková – o. Ústí n. Orlicí
Dva dvory spojené přímou alejovou cestou. Dvůr v Lukové je počátkem dalších dvou alejí.

7 ZÁVĚR

V závěru je provedeno vyhodnocení cílů bakalářské práce a uvedení dalších možných využití a interpretací výsledků práce.

1. Vyhodnotit potenciální komponované krajiny v Pardubickém kraji a rozpoznané hodnotné kompozice doporučit k zařazení do územně analytických podkladů Pardubického kraje.

V práci bylo podrobně rozebráno 17 potenciálních krajinných kompozic. 9 kompozic, v lokalitách Heřmanův Městec, Chrast, Kladruby nad Labem, Králíky, Letohrad, Luže, Předhradí, Slatiňany a Zámorsk, bylo doporučeno k zařazení mezi kulturní hodnoty územně analytických podkladů Pardubického kraje. Zbýlých 8 lokalit bylo doporučeno k dalšímu přezkumu z důvodu malého významu či poškození kompozic. Autor práce považuje tento cíl za naplněný.

2. Posoudit spolehlivost metody identifikace komponovaných krajinných projektů IGA ZF MENDELU 14/2016/591.

Původních 18 lokalit bylo vlivem spojení lokalit Chroustovice a Trusnov změněno na 17. V pasportech i diskuzi autor uvádí, že lokality Rybník a Pardubice nepovažuje za komponované krajiny. Výsledný počet identifikovaných komponovaných krajinných je 15. Toto značí 83% úspěšnost posuzované metody ve správnosti identifikovaných míst. Statistický vzorek 18 lokalit z celorepublikových 619 je však malý a v stanovené úspěšnosti metody může být velká odchylka. Úspěšnost identifikace komponovaných krajinných je hůře ověřitelná. Autor práce v diskuzi vnáší 18 nových lokalit s potenciální krajinnou kompozicí, které předchozí projekt nevedl. Průzkumem a analýzou těchto nových lokalit by bylo možné zjistit úspěšnost metody projektu. Takto rozsáhlé ověření však nemůže být obsahem této práce. Autor práce považuje tento cíl za částečně splněný.

Mimo vytyčené cíle práce může být identifikace krajinných kompozic přínosná pro další poznávání krajiny, uvědomění si jejich dominant a zachycení působení na obyvatele nebo turistu v krajině se pohybujícího. Dále pro pochopení genia loci a unikátního krajinného rázu, který vznikl dlouhodobým ovlivňováním krajiny člověkem, co ji zabydlil. Fenomén komponovaných krajinných je vhodný k prezentaci pomocí naučných stezek či jiných nástrojů provádějících člověka přímo krajinnou kompozicí (např. geocaching).

Jednotlivé identifikované kompozice a vztahy mezi objekty mohou být předmětem hodným státní památkové péče. U významných a zachovalých krajinných kompozic je na místě diskuze o návrhu nových krajinných památkových zón, ve zbytku kompozic je vhodné diskutovat ochranu dílčích prvků a jejich vazeb.

Nejvýznamnějším ohledem, jak již bylo zmíněno v diskuzi a v cíli 1, zůstává zařazení identifikovaných zachovalých a významných krajinných kompozic mezi hodnoty vedené v územně analytických podkladech Pardubického kraje. Tím by došlo k zamezení či významnému ztlužení jejich možného budoucího poškození změnou využití území či rozsáhlého stavebního projektu.

8 ZDROJE

Archivní mapy: Ústřední archiv zeměměřictví a katastru [online], 2016-2019. [cit. 2020-05-21]. Dostupné z: <https://archivnimapy.cuzk.cz>

DEJMAL, Ivan, 2000. *Kulturní krajina, aneb, Proč ji chránit?: téma pro 21. století*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo životního prostředí. ISBN 80-7212-134-0.

FLEKALOVÁ, Markéta, 2016. *Projekt IGA ZF MENDELU 14/2016/591*. Lednice.. Průvodní zpráva. Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta.

FORMAN, Richard T. T., 1993. *Krajinná ekologie*. 1. vyd. Praha: Academia. ISBN isbn80-200-0464-5.

Geoprohlížeč: geografický informační systém, 2010. *Český úřad zeměměřický a katastrální* [online]. [cit. 2020-05-21]. Dostupné z: <https://geoportál.cuzk.cz/geoprohlizec>

Historie obce Helvíkovice, 2017. *Obec Helvíkovice* [online]. [cit. 2020-05-21]. Dostupné z: <https://www.helvikovice.cz/historie-obce>

JALŮVKA, Tomáš, 2013. *Edukační (výchovně-vzdělávací) potenciál přírodních parků v ČR*. Olomouc.. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Doc. Ing. Ivo Machar, Ph.D.

Katastr nemovitosti: Nahlížení do katastru nemovitostí skrze katastrální mapu, 2004-2020. *Český úřad zeměměřický a katastrální* [online]. [cit. 2020-05-21]. Dostupné z: <https://nahliznidokn.cuzk.cz/VyberKatastrMapa.aspx>

KMONÍČKOVÁ, Barbora, 2013. Ozelenění v zemědělské krajině od baroka do současnosti. In: *ČLOVĚK, STAVBA A ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ 7*. První. Praha: ČVUT v Praze, Fakulta stavební, s. 153-157. ISBN 978-80-01-05225-9.

KUČOVÁ, Věra, 2008. Kulturní krajina a krajinné památkové zóny v České republice v kontextu světového kulturního a přírodního dědictví. *Zpráva památkové péče*. **68**(4), 295-301.

KULIŠŤÁKOVÁ, Lenka, 2014. *Metodika identifikace komponovaných krajin*. První. V Brně: Mendelova univerzita. ISBN 978-80-7375-997-1.

KUPKA, Jiří, 2010. *Krajiny kulturní a historické: vliv hodnot kulturní a historické charakteristiky na krajinný ráz naší krajiny*. Vyd. 1. Praha: České vysoké učení technické v Praze. ISBN isbn978-80-01-04653-1.

KUPKA, Jiří, 2012. *Komponovaná kulturní krajina*. In: *ČLOVĚK, STAVBA A ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ 6*. První. Praha: ČVUT v Praze, Fakulta stavební, s. 90-96. ISBN 978-80-01-05025-5.

LIPSKÝ, Zdeněk, 1999. *Přírodní charakteristiky krajinného rázu*. In: *Péče o krajinný ráz, cíle a metody*. Praha: Vydavatelství ČVUT, s. 7-9. ISBN 80-01-01979-9.

LOKOČ, Radim a Michaela LOKOČOVÁ, 2010. *Vývoj krajiny v České republice*. 1. vyd. Brno: Lipka - školské zařízení pro environmentální vzdělávání. ISBN 978-80-904807-3-5.

Mapy.cz: z 19. století [online], 2020. © 2nd Military Survey, Austrian State Archive © MŽP ČR © UJEP [cit. 2020-05-21]. Dostupné z: <https://mapy.cz/19století>

MMR, 2019. *Metodika sledovaných jevů pro územně analytické podklady*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj. ISBN 978-80-7538-243-6.

Oldmaps: Laboratoř geoinformatiky Fakulty životního prostředí Univerzity J.E.Purkyně v Ústí nad Labem [online], 2001-2017. [cit. 2020-05-21]. Dostupné z: oldmaps.geolab.cz

Památkový katalog: Ústřední seznam kulturních památek, 2015. *Národní památkový ústav* [online]. [cit. 2020-05-21]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/uskp>

ROZMANOVÁ, Naděžda a Zuzana POKORNÁ, 2017. *Charakter a struktura zástavby venkovských sídel v územních plánech*. První. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR Ústav územního rozvoje. ISBN 978-80-7538-153-8.

ŘÍHA, Josef Karel, 1948. *Země krásná: kniha o přírodě, civilizaci a plánování*.

SAKTOROVÁ, Dagmar, 2016. *Ochrana krajiny. Úloha a možnosti územního plánování*. In: *ČLOVĚK, STAVBA A ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ 9*. První. Praha: ČVUT v Praze, Fakulta stavební, s. 104-117. ISBN 978-80-01-06002-5. ISSN 2336-7687.

SALAŠOVÁ, Alena, 2004. *The Future of Designed Landscapes*. Praha: Czech Landscape and Garden Society,.

SALAŠOVÁ, Alena, 2019. *Historická kulturní krajina Chroustovice: Identifikace kulturně historických hodnot jednotky historické kulturní krajiny, specializovaná mapa s odborným obsahem*. Lednice.. Program NAKI, Projekt VaV MK ČR DG16P02M034. Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta.

SKLENIČKA, Petr, 2003. *Základy krajinného plánování*. Vyd. 2. Praha: Naděžda Skleničková. ISBN 80-903206-1-9.

ŠANTRŮČKOVÁ, Markéta a Lucie MEDKOVÁ, 2019. *Využití toponym při vymezování historické kulturní krajiny: Hledání krajiny sv. Prokopa. Museum vivum: časopis českých muzeí v přírodě*. Rožnov pod Radhoštěm: Metodické centrum pro muzea v přírodě, **14**(1), 58. ISSN 1803-1358. ISBN 978-80-87210-71-0.

Telecí - památkový katalog, 2015. *Národní památkový ústav* [online]. [cit. 2020-05-20]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/teleci-7665846>

TROLL, Carl, 1950. *Die geographische Landschaft und ihre Erforschung*. ISBN 978-3-662-37475-7.

UNESCO, 1992: *Report of the Expert Group on Cultural Landscapes La Petite Pierre (France) 24-26 October 1992* [online]. [cit. 2020-05-20]. Dostupné z: http://whc.unesco.org/archive/pierre92.htm?fbclid=IwAR0MOqum2JfX28AMyyjMWqJOpN3cSMF_23zTIYwAFN0I3d73x4xKB96Axw

Ústřední seznam ochrany přírody, 2018. *Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky* [online]. [cit. 2020-05-20]. Dostupné z: <https://drusop.nature.cz/portal/>

VOREL, Ivan, 1999. *Prostorové vztahy a estetické hodnoty*. In: *Péče o krajinný ráz, cíle a metody*. Praha: Vydavatelství ČVUT, s. 20-23. ISBN 80-01-01979-9.

VOREL, Ivan a Jiří KUPKA, 2011. *Krajinný ráz: identifikace a hodnocení*. První vydání. Praha: České vysoké učení technické v Praze. ISBN 978-80-01-04766-8.

Vysoká - památkový katalog, 2015. *Národní památkový ústav* [online]. [cit. 2020-05-20]. Dostupné z: <https://www.pamatkovykatalog.cz/vysoka-7665874>

WATZKO, Karel, 2010. *Drobné památky a jejich vazba na zmeny v krajinné či urbánní strukture*. In: *ČLOVĚK, STAVBA A ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ 4*. První. Praha: ČVUT v Praze, Fakulta stavební, s. 121-129. ISBN 978-80-01-04538-1.

Zákon České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění.

Zákon České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči (Památkový zákon), v platném znění.

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (Stavební zákon), v platném znění.